

throughout

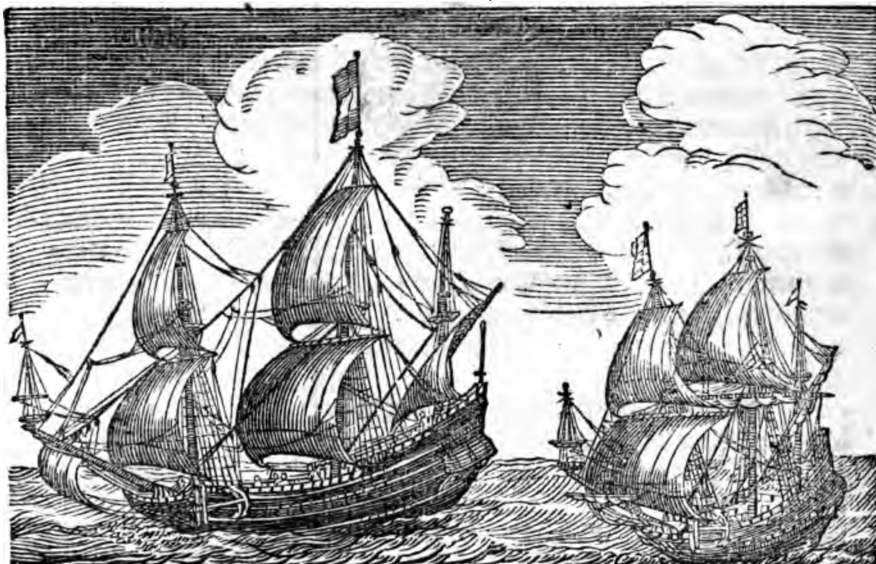

JOURNAEL
OFTE
Gedenckwaerdige beschrijvinghe van de Oost-Indische Reyse van
WILLEM YSBRANTSZ BONTE-KOE van HOORN.

Begrijpende veel wonderlijcke ende gevaerlijcke saecken hem daer in weder-varen.

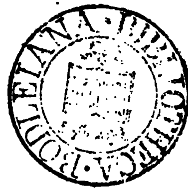
Begonnen den 18. December 1618. en vol-eynd den 16. November 1625.

Waer by gevoeght is het Journael van *Dirck Albertsz Raven*, als oock verscheyden gedenckwaerdige geschiedenissen, op veel plaetsen verbetert, en een groot deel vermeerdert.

t' AMSTELREDAM,

Voor Joost Hartgers, Boeck-verkoper in de Gasthuys-Steegh / bezijden het Stadt-huys / in de Boeck-winckel. 1648.

BIBLIOTHECA BODLEIANA

VOOR-REDEN
Aen den Leser.

GUnstige Leser/ wy sien door ervarentheydt/ dat/ gelijck alle Menschen eenderhande kost niet evenwel smaeckt/ oock alle Boecken een yder niet even aengenaem zijn; d'een heeft vermaeck in dese/ en d'ander in die stoffe te lesen: elck heeft sijn besondere neyginghe. En gelijck de onderscheyde oeffeningh ongelijcke Boecken ter Werelt brenght/ soo vinden sy oock altijt haer gelijcksinnighe Lesers. Ghy dan die vermaeck schept in 't lesen van ghedenckweerdige Reysen/ en wonderlijcke geschiedenissen ('t welck onder alle wel een van de soetste tijdt-kortinghen is) leest dese navolgende beschrijvinge van W. Y. Bontekoe, 'k vertrouwe dat ghy uw' tijt niet qualijck sult besteet achten. 't Is juyst stoffe nae uw' lust. Want hebt ghy u opt vermaeckt of verwondert in 't lesen van de Reysen van Linschoten, Heemskerck, Olvier, Spilberghen, Schouten en andere, dese geschiedenis sal u geen minder vernoegen geven/ overmidts die in sich begrijpt veel verwonderens-waerdighe saecken. 't En zijn geen beuselen noch droomen Luciani of Pantagoræ, noch geen Fabuleuse verhalinghen van Monsters/ vreemde maecksels van Menschen/ als een-voetige/ een-oogighe en sulcke die sonder Hooft de Oogen en Mont in de Borst hadden/ en anders/ waer-mede onse Vooronderen (door eenige licht-geloovige Schrijvers) verleydt zijnde/ tot verwonderinge wierden gebracht. Noch dese beschrijvinge is niet van hooren seggen/ (ghelijck men seydt) Neen/ maer komt uyt selfs ondervindinge/ verhalende wat wonderen dat Godt aen den Autheur selfs/ als oock aen die gene die by hem waren/ bewesen heeft. Want wie en sal sich niet op het hooghste verwonderen/ wanneer hy leest/ hoe dat een Mensch (daer het dickwils soo haest mede gedaen is) door soo veel gevaer en tegenspoet/ jae soodanige/ waer in het hoopen/ na eenige uytkomste/ scheen te zijn als wanhoopen/ door des Heeren genade is ter behouder plaets ghebracht. Doch alsoo ick vertrouwe den Leser meer lust te hebben nae het Verhael self/ als langer van my met reden opgehouden te worden/ wil daerom hier mede af-breecken/ alleen dit noch seggende: Dat soo den Leser in de stijl of maniere van seggen yets vindt dat soo niet en is/ als de volmaecktheydt wel soude vereysschen/ bidde daer in den Autheur te verschoonen/ want sijn Oog-wit in 't beschrijven van dese sijne Reys/ is meer op waerheydt als op cierelickheyt van seggen geweest.

Hier mede vaert wel.

SONNET.

Op de wonderlijcke Reyse van VV. Y. Bontekoe.

N*ieusgierigh-volck*, dat stof soeckt tot verwonderingh,
Waer toe te rugh gesien, wat in voorleden Jaren
Uytheemschen is gebeurt, oft vreemts is weder-varen:
Ziet hier hoe *Bontekoe* beschrijft hoe zonderlingh

Dat Godt hem heeft bewaart, en in zijn hoede nam,
Toen 't scheen of 't Water haer al 't zamen zoud' vernielen.
Hoe wonderlijck, toen 't Schip met meer als hondert Zielen
Door 't vuur aen stucken sprongh, hy 't ongeval ontquam.

Hoe dat hy met de Boot gebergh wordt. Hoe sy swerven
Alleen op Godts genaê, en 's levens nootdruft derven.
Hoe Godts Almogentheydt de Visschen uyt de Zee

Doet springen in de Boot; en Vogels in haer handen.
Doet vliegen. Hoe dat sy by Moordenaren Landen,
En hoe na veel gevaer, hy komt op *Hoorens-Reê.*

A. B.

Op de beschrijvinge van de Reyse van W. Y. Bontekoe.

W At voordeel geeftet aen 't Gemeen,
Dat yemant heeft veel ramps geleên,
Dat hy door allerley gevaer
Heeft langh gesuckelt hier en daer,
En wonderlijck door Godts bestier
Geredt uyt Water, Moordt en Vyer;
De doodt ontworstelt voor een tijdt,
En noch in rust sijn Iaren slijt:
Soo niet de Pen, tot meerder nut,
Noch van de Druck-konst onder-stut,
Dit aen de Werelt bracht in 't licht;
't Welck yder met vermaecken sticht:
Waer uyt oock de nakomelingh
Mach weten sulck een wonder-dingh,
En leeren dat des Heeren Handt
Is krachtigh boven 't aerdsch verstandt.

I. W. P.

Ver-

WONDERLYCKEKOE na OOSTINDIEN. Fol. 1

Het Schip R

Vliegende visschen en Meeuwen Fol. 13

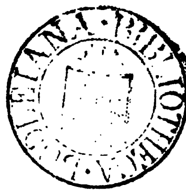

Eylant Samatra Fo

'tSchip blyft door een Orkaen Fol. 47

Verhael: van de Avontuerlijcke Reyse/ van WILLEM YSBRANTSZ. BONTE-KOE, van Hoorn.

IN 't Jaer ons Heeren 1618. den 28 December/ ben ick Willem Ysbrantsz. Bonte-koe, van Hoorn, Tessel uytghevaren/ door Schipper/ met het Schip genaemt Nieuw-Hoorn, ghemant met 206 eters/ groot ontrent 550 Lasten/ met een Oosten windt. 1618. December.

Den 29 dito/ zijn wy de Hoofden gepasseert.

Den 30 dito/ 's avonds Poort-landt gesien/ de Winde noch al Oostelijck.

Den 31 dito/ Pleymuyen gepasseert.

Den eersten Januarij/ 1619 passeerden wy Enghe-landts-end, de wint noch als vooren/ stelden onse cours Zuyt-W. ten Z. in Zee. 1619. Januarij

Den 2 dito/ liep de wint Z. O. stelden onse cours Z. Z. W. met stijve koelte.

Den 3 dito/ liep de windt Zuyden/ met stijve koelte/ liepen West Z. W. aen.

Den 4 dito/ liep de wint Zuyt-W. met een aen-nemende harde wint/ soo dat wy de Marszeylen moesten in-nemen. 's Nachts begon het soo stijf te waeyen/ dat wy de Fock in-namen/ en liepen al Westwaert over/ met een zeyl.

Den 5 dito/ 's nachts/ kreghen wy drie worpen waters in/ dat het bovenste Boevenet/ byhans half vol waters was; waer door het Volck begon te roepen: Wy sincken/ wy sincken/ de Boegh-poorten zijn op. Ick dat hoorende/ liep met der haest na vooren in 't Galioen/ ende bevont dat de Boegh-poorten noch toe waren; riep derhalven: Wy hebben geen noot; en sey/ knap-handigh een Man na d' Vreck/ en besiet of 'er geen water in 't ruym is/ 't welck datelijck geschiede; doch bevonden gheen water in 't ruym/ stelden daerom datelijck ordre om het water uyt te balien/ met leeren Emmers: Maer het volck haer kisten/ door 't rumoer van 't water/ schobbelden en dreven heen en weder/ dat men qualijck schrap konde komen om te balien/ waren derhalven genootsaeckt de kisten/ met koevoeten/ in stucken te smijten/ kreghen als doen ruymte om te balien/ en raeckten daer door/ met Gods hulpe/ het water quijt/ dreven doen sonder seylen/ doch het Schip slingherde soo geweldigh/ dat wy genootsaeckt waren/ het zeyl weder by te setten/ om 't slingeren van 't Schip wat te stutten/ leyden 't al Westwaert over; het weer was heel onstuymigh/ met reghen/ dat het scheen dat de Lucht en de Zee aen malkanderen vast/ ende de gantsche Zee brandende was.

Den 6. 7 en 8 dito/ wast noch al quaet weder/ vermengt met regen/ sagen dit dag een groote menigte Meeuwen/ daer door ons vermoedē was/ dat wy by het Eylant Brasil warē/ so der sulcken Eylant is/ doch sagē het niet/ halsden die selfden dag om/ en leyden de stevē O. waert over/ de wint was ontrent W. Z. W. al met onstuymig weder/ en also de storm lāg geduert hadde/ en noch niet op en hiel/ so is eyndelijck/ door 't geweldig slingeren van 't schip/ en door 't recken van onse groote wand (alhoewel wy het tot 2 plaetsē geswigt haddē) onse groote mast gebroken/ ontrent 5 vadem boven het Boevenet/ door dese breuck of kraeck/ dreef de

1619. wy/dat wy de maſt geheel ſoudē verloren hebbē/reſolveerdē daerom onſe groote
ſteng door te ſchietē/om/waert mogelijck/de maſt noch ſtaende te houdē/terwijl
Januarij onſe reys daer aen gelegē was/want indien de maſt over boort geraeckt hadde/
ſouden genootſaeckt geweeſt hebbē/weder na't Vaderlant te loopen/ kregē met
groote moeyten en ongelegentheyt/de ſteng door/en lietē het onderſte end van de
ſteng door 't bovenſte Boevenet ſchietē/en woeldē de ſteng alſo tegē de maſt aē/
waer door hy(tot õſer aller blijſchap)als doe vaſt ſtont. Deſe ſtorm duerde tot dē
19 dito toe/leydē't dan W.waert/dan Z.waert over/na dat de wint ſchevielde.

Den 20 dito/worden het moy ſtil weder/en terwijle wy in ſtilte drevē/woelden wy onſe Maſt wel vaſt/ en taliden onſen groote Wandt ſtijf aen/ en haelden het groote Marſzeyl uyt de Mars/ met de Marſſe Ree/en ſteldē dat in de plaets van ons groot Zeyl/en ſetten de bramſteng op/in plaets van onſe groote ſteng/ en voerden het Bram-zeyl daer aen / ſoo dat wy doen alle dingh weder klaer maeckten om te zeylen / en onſe Reys te verborderen / ſtelden onſe koers nae de Canariſche Eylanden/Z.Z.W. aen/hadden de wint ontrent Z. O. met mooy weer/raeckten door de bequaemheydt van 't weer te met weder op onſe ſtel.

Den 21 dito/ſagen wy (achter uyt) een Zeyl/dat ſijn beſt deed(ſoo wy merckten) om by ons te komen/worpen het op de ly/en wachten hem in. By ons komende/waſt een Ooſt-indiſch-vaerder/die den 29 December 1618. uyt Zeelant was gezeylt/daegs na dat wy uyt Texel liepen: Sy warē heel kant/en haperde niet/hadden door de ſtorm geen ſchade geleden. Het Schip was genaemt/Nieu-Zeelandt, des Schippers naem was Pieter Tijſſz. van Amſterdam, hadden doen goede Compagny aen malkander / wy zeylden ten naeſten by ſoo hard' als hy/ al ſchoon 't ons aen de Zeylen haperde/ als verhaelt/ de koers was als vooren.

Den 23 dito/ſagen wy noch een Zeyl aen ſtuer boort uyt/liepen daer na toe/ en vernamen dattet het Schip Enckuyſen was / dat met ons was uytgeloopen/ mede gedeſtineert om na Ooſt-Indien te gaē/de ſchipper was genaemt Jan Janſſz van Enchuyſen, warē als doen met ons drie ſchepen in Compagny/voerē malkander aen boort te gaſten/vertelden yder ſijn wedervarē/hielden de koers noch al na de Canariſche Eylādē die wy in't geſicht kregē en paſſeerdē/haddē de wint Z.O. met mooy weer/voerden onſe Marſzeyls in top/ſochtē het Eylant St. Anthoni aen te treffē/om ververſchinge te bekomē/doch kondē het niet in't geſicht krijgē/door de groote miſt en regen/ſtelden derhalvē om de ſekerheyt onſe coers na het Eylant Ilje de May, of Ilje Del Foege toe. Daer ontrent gekomen zijnde/ wiert het ſtilletjes met varaibele windē/en moſten laverē eer wy daer aen quamē/raecktē doe van onſe twee mackers af/alſo ſy aen Ilje de May en wy aen Ilje Del Foege raecktē/welcke Eylandē niet verre van malkanderē leggē. By het Eylant komende/kondē geē Ancker-gront vinden/liepē dicht onder't lant in de Clamte/ wy hadden ettelijcke kleyne Maſten en Spieren uyt Hollant mede genomē/haeldē die voor den dag/voerden die achter tot de Poort uyt/en haeldenſe in't Schip/eē Spier van 14 Palm/ſaegden wy middē door/maecktē daer twee wangē af/leydē die (neven noch twee ander wangē) op onſe Maſt/'t welck onſe Maſt ſoo ſterck maeckten als hy te vooren geweeſt hadde/ondertuſſchen ſonden wy onſe ſloep na lant/ om te Viſſchen/dicht onder 't lant komende/quamen de Spaenjaerts met geladen muſquetten op ſtrant/en ſchoten na onſe ſloep toe/ te kennē gevende/dat ſy ons volck niet aē lant begeerdē te hebbē/quamē alſo met de Sloep wederom aen boort/mede brengende weynig vis/die ſy noch gevangē haddē/warē ondertuſſchē noch al beſig met woelen en wangē van onſe Maſt/de

Maſt

Mast klaer zijnde / setten onse steng daer weder op/en kreghen alle ding weder klaer ende kant/daer over wy al-te-samen seer verblijt waren/ want onse mast stondt weder soo fraey dat het een lust was. Hy was by na soo dick als een Pilaer van een Kerck/ raeckten dien avondt wederom uyt de Calmte van 't voorschreven Eylandt/ stelden onse koers/ om de Linie Æquinoctial te passeeren. 1619. May.

't Gebeurde terwijl wy onder dit Eylant lagen/dat sulcken stof van 't Lant quam/even gelijck oft as van vyer geweest ware/ en stoof so dicht en dick aen't want van't Schip/dat het Want so wit was/of het met witte as bestovê was. 's Ander daegs smorgens doen de Kock vroo kost hadde geschaft/sagen wy twee zeylen in by achter uyt/lieten onse Marszeylen loopê en hielden daer na toe/daer by komende/waren't onse twee Mackers/te weten/'t Schip Nieu-Zeelant, en't schip Nieu-Enchuvsê,die by de Eylandê Ilje de May,en Ilje Del Foege, by nacht van ons geraeckt warê/waren seer verblijt/ voerê malkander aen boort/vertelde malkander ons wedervarê. Sy verhaeldê ons dat sy aê lant haddê geweest/ op Ilje de May, om te verversschê/doch hadden niet konnê bekomê/en haddê twee Man verloorê die van de Spanjaerts doot geslagê warê/waer van de eene van Hoorn was/genaemt Ysbrant Dircksz,haddê eê Z.O. wint/hieldê noch al coers na de Linie Æquinoctiael. Onder de Linie komêde/wert het stil/haddê somtijts oock harde travadê/met regê en wint/haddê de wint altemet uyt alle hoegê/ so dat wy drie wekê t'soeck brachtê/eer wy de Linie Æquinoctiael kondê passeerê. Het was by nacht al-te-met of de gantsche zee vyer was/ so vrupsten de zee/en schenen vonckê vyers te zijn/die voor van den Boeg van't Schip af stotê/en by daeg hielt het op/waren over dat (meer als gemeê) vyerê des Zees/al-te-samê seer verwondert/steldê onse koers om bovê de Abriolhos te zeylê/haddê eê Z.O. wint/by de Abriolhos komêde/stilde de wint/vreesdê derhalvê wy daer niet boven souden mogê/doch temet naderende/ruymde de wint hant over hant/liepê evenwel daer so dicht by langs/dat wy de uyterste Eylandê sagen/raeckten also (met Gods hulpe) daer bovê/waren daer over al-te-samê seer verblijt/want hadden wy 't moetê wendê/soude een lange reys gevallê hebbê/met eê perijckel om veel sieck volck te krijgê. Wy gavê het volck dien dag dubbelt rantsoen van eten/en aen yder Backx-volck een slap-kan spaensche Wijn/sette doe onse koers na de Eylandê van Tristan de conde. En na dat wy ettelijcke dagê gezeylt haddê kregen wy de hoogte van de selfde Eylandê/doch en sagense niet/kregen een N.W. wint/liepen doe Oostelijck aen/om de Caep de Bonesperanse aen te doen. En na dat wy een tijt lang die coers haddê gehouwê/sagen wy swart gesprenckelde Mieuwen/vingender al-te-met met houtjes/die wy met eê velletje vã een reusel overtogen/met haecken daer aen/en haeldense in't Schip tot tijt-kortinge.

Het sien van dese voorsz. Mieuwen / is een teycken dat men de Caep de Bonesperanse is nakende/want sy volgden ons tot de Caep toe. Maer dit is een onfeylbaer teycken om de Caep te sien/ of om te weten dat ghy daer ontrent zijt/te weten: als ghy met de peylinge van't Compas bevindt dat het Compas recht Zuyen en Noordê hout/siet dan uyt na Lant. Wy dit proevende/sagê het lant/ te weten de Caep de Bonesperanse,doch wayden so stijf uyttê westen/ dat wy met gevolde Fock liepen/ dorsten het landt niet aendoen/ vergaderden derhalven de Scheeps-raet/ en resolveerden/ dat wy de Caep verby souden zeylen/ door dien dat wy al-te-mael noch gesont Volck hadden / en gheen water ghebreck/ lieten daerom deurstaen en voort-loopen. Dit was in 't laetste van May / wesende vijf maenden na dat wy uyt Hollant zeylden.

1619. Wy hielden onſe cours ontrent by de Wal langs tot het lant van Terre de Natal toe. Daer verby zeylende/was't heel moy weer/voeren malkander aen boort en maeckten goet chier. En alſo het Schip Enckhuyſen gedeſtineert was/ om na de kuſt van Cormandel te gaen/begeerden ons te verlaten/en een ander coers te ſtellen/ om binnen het Eylant S. Lourentius oft anders genaemt Madagaſcar, door te loopen/ en voort nae de Mayjottes, om aldaer te ververſchen/ namen afſcheyt/malkander behouden reys wenſchende/wy en het Schip Nieu-Zeelant, ſtelden onſe cours / om buyten St: Lourentius om te loopen / en terwijl wy met 't Schip Nieuw-Zeelant in Compagnie zeylden/quamen malkander al-te-met aen boort/en voerden nacht om nacht het vyer/doch kregẽ achter-na differentie/ om de coers te ſtellen/konden niet accordeeren/ja liep ſo verd'/dat wy van malkander af-ſcheyden/en liepen elck die cours die hem beſt docht: Nieu-Zeelant liep 2 ſtreken Zuydelijcker als wy/ſy hadden op die tijdt al veel ſieck Volck.

Na dat wy een lange tijdt gezeylt hadden/ſint wy van een ſcheyden/hebbende de hoogte van 23 graden/bezuyden de Linie Æquinoctiael, kregen alle dagen veel sieckẽ/uyt welcke oorſaeck de Officers (uyt laſt van't gemeene Volck) in de Kajuyt quamen/verſoeckende dat wy na het Eylant Madagaſcar ſouden loopen om te ververſchen/waren bevreeſt dat al 't volck noch ſieck ſoude wordẽ/want daer lagender ontrent 40 in de Kooy/en veel andere van 't Volck klaeghden/van niet wel te pas te zijn/beſlotẽ daerom/met de gantſche ſcheeps-raet/dragent te houden na het Eylant Madagaſcar toe/na een Bay genaemt S. Loſie. By 't Lant komende kondẽ geen plaetſe bekennen/om't Schip te bergen/ſetten onſe boot uyt/ en ic ben met de boot wel gemant na 't Lant gevaren/het Schip hielt af en aen by't Lant: met de boot by 't lant komende/ſtorte de Zee ſoo tegen 't lant/datter geen kans was aen te komen/ſagen ettelijcke perſoonen op ſtrant komen/en een van onſe maets ſprongh over boort en quam by 't Volck op't Landt / maer hy kond' haer niet verſtaen/ſy weſen met de handen neerwaert aen/als of ſy ſeggẽ wilden/dat daer wel plaets was om aen te komen. Sy lieden en haddẽ geẽ ververſchinge by haer/dat wy ſien kondẽ/moeſten derhalvẽ vruchteloos wederom na boort toe. Als wy nu ſonder ververſchinge aen boort quamẽ/hoewel het ons al-te-ſamen heel moeylijck was/ſo waren de ſieckẽ daer in bovẽ matẽ bedroeft/ reſolveerden weder Zee te kieſen/en liepen om de Zuyd'/tot de hooghte van 29 gradẽ/en wenden 't doe weder over/en liepen O. ten Z. aen/tot dat wy ons vonden op 17 graden Z. breete van de Æquinoctiael. Doe verſocht het volck wederom/om het Lant aen te doen/om te ſien of wy geen ververſching konden bekomen/'t welc wy goet vonden/want wy ſagen datter alle dagẽ noch meer in vielen van ons volck en eenige ſtorven/reſolveerden daerom het Eylant Mauritius, of het Eylant de Maſkarinas aen te doen/en ſtelden de coers tuſſchen beyden in/ want deſe Eylanden leggen niet verd' van malkander/quamẽ alſo op't O. eynde van't Eylant de Maſkarinas te Lant/liepen dicht by de hoeck om/by de Wal langs/ vonden 40 vadem diepte/dicht aen 't Lant/lieten 't Ancker vallen/doch was een onbequame plaets/om 't Schip te leggen/door dien het ſoo dicht aen't Lant was: daer leggende/quamen de ſiecken uyt haer kooyẽ kruyppẽ/en woudẽ gaern aen Lant weſen/maer alſoo de Zee vry wat aen liep/waren wy ſchroomachtig/met de ſiecken aen Lant te varen/ſtuerden de boot naer lant/ om te ſien hoe of 't daer geſtelt was/quamen aen Lant/ en vonden hoop-werck van Lant Schilt-padden/quamen wederom ſcheep/en de ſiecken ſtonden al aen/dat men haer aen lant ſoude brengen/want ſy de lucht in de neus haddẽ/ſeggende: Warẽ

wy

wy aen Lant/wy waren half gesont/maer de Koopman Heyn-Rol wilde het in 1619.
gheenderleye maniere consenteren/ gaf voor reden/ dat het daer schor was/dat wy licht mochten van 't lant afdrijven / en van al ons volck versteken worden/ doch 't volck hielt al aen/en baden my by na met gevouwen handen/of ick haer aen lant wilde brengen/soo dat sy my eyndelijck vermurwden/ dat ick het consenteerde/ging by de Koopman Heyn-Rol, en vraegde of hy het wilde toe staē/ gaf voor antwoort neen/in geender manieren. Doe seyde ick tegen hem/so neem ick 't over my/ick salse aen lant brengen. Liep boven by 't volck en seyde: Kom/ t'sa mannen/helpt malkanderen in de boot/ick sal u aen lant brengen. Doen holpen de maets die siecken in de boot/ick liet haer een zeyl geven/om een Tent af te maken/ooc Oly en Azijn/Potten om in te koken/nevens andere eetbare waren/oock Kocks die de siecken souden waernemen en bekoken/en voer datelijck met haer aen lant. Aen lant wesende/kroopen sy by malkander in't gras/en seyden/wy voelen alreets beterschap/en so wy toe sagen/vondē in de Bomen groote meenigte van Duyvē/van de blaeuwe Velt-vliegers/lieten haer met de handen grijpen/en met stockjes en rieten doot-slaen/ sonder dat sy het belul hadden wegh te vliegen/sloegender op dien dagh wel ontrent de twee hondert/ trocken daer mede te vyer/aen't sieden en aen't bradē voor die sieckē/ en ooc voor de gesonden. Vondē oock menigte van lant Schilt-padden/koocktense met pruymē van Damast/die wy uyt Hollant genoeg haddē mede gebrocht. Ic voer eyndelijc weder aen boort/ latende de sieckē (die ontrent veertig in't getal waren) met de kocx aen lant blijven. Scheep komende/vonden goet (also het schip op een quade periculose plaets lag) dat ick met de gemande boot 's nachts van boort soude varen/en zeylen by de wal langs/om te besien of wy geē beter Ree (om het schip te leggen) konden bekomen/'t welck ick dede/ en zeylde met de boot by 't Lant langs/ en vont een fraeye Santbay om 't Schip in te leggen/ontrent vijf mijlē van de plaets daer 't schip lag/voerē in de bay aen lant/en bevonden dat aldaer eē groot Binne-water was/doch niet heel vers/en onstont hier uyt so wy oordelē/om dat het bovē dry schepē langte/niet vā de strand' was/waer door het soute zee-water door't sant heen leckte/in't binne-water/en maeckte dat also brac.

Voort op het lant komende/vonden menigte van Gansē/Duyvē/grauwe papegayen en ander gevogelte; ooc menigte van lant Schilt-paddē/sagender wel 20 a 25 onder de schaduwe van eē boom sittē/konder so veel van krijgen als wy begeerden. De Gansen waren so wijs niet/datse op-vlogen/als wyse na liepen/ smetensē met stockē doot/sonder datse op-vlogen. Daer waren oock eenige doddeersen/die kleyne vleugels hadden/maer konden niet vliegē/ waren so vet datse qualijck gaen konden/want als sy liepen/ sleepte haer de neers langs de Aerde.

Maer dat meest te verwonderen was/de papegayē en ander gevogelte/als wy daer een of hadden/en dat wat meuldē/dat het kreet/so quamē alle de anderen/ die daer ontrent waren/daer na toe/gelijck of sy haer wilden ontsetten/en lieten haer mede grijpē/kregen derhalven genoeg van dat goet/om te etē. Dit also gesien hebbende/keerden wederom met de Boot na't schip/dat(als geseyt)ontrent vijf mijlen daer van daen lag. Aen boort komende/verteldē hoe wy gevaren waren/hoe wy daer een goede reed' in een sant-bay gevonden hadden/en goede Anker-gront/om 't schip in versekertheyt te leggen. Hier over warē sy al te samē seer verblijt/voeren met de boot en bootschapten ons volck die wy tegen 't schip over aen Lant hadden geset/dat wy met het Schip verzeylen souden/ vijf mijlen van daer/ en souden weder by haer komen/die daer in wel te vreden waren.

1619. Aen boort komende/lichtẽ onse Anker op/en liepen daer na toe/en setten't in de voornoemde sant-bay/op 35 vadem/ en vertuyden 't wel vast/ lietẽ doe al het Volck meest aen Lant loopen/om te bosscharen wat sy krijgen konden ; stelden oock ordre datter acht mannen met de Segen souden gaen visschen in het binne-water(daer van verhaelt is)om te sien of sy voor't Volck de soodt souden konnen vangen. Sy togen te werck/en vingen schoone visschẽ/te wetẽ Harder/en ander vis/ooch mede visschẽ van groote gelijck de Salmẽ/ die delicaet en vet waren.

Vonden mede vers water/synde een kleyn Reviertje dat van de bergẽ quam afloopẽ na de strand toe/ welck Reviertje aen beye zijdẽ heel cierlijck met kleyne boomtjes bewassen was/ daer't water tusschen door liep so klaer als een kristal/brachtẽ daerom al onse lege Leggers aen Lant en vuldense uyt dat Reviertje/en lietense staen/ ter tijt toe wijse tegen ons vertreck souden Scheep halẽ/of als't ons goet dochte. Hier by dit water vonden wy ooch een seker bort/daer in met gehouwen of gesnedẽ letters geschreven stont/dat de Commandeur Arizen Maertsz Block, daer hadde geweest/met een Vloot van dertien zeylen/hadde aldaer ettelijcke Sloepen verloren met eenige van sijn maets / alsoo de Sloepen in't landen stucken worden gesmeten/waer door eenige maets verdroncken.

Die tijt dat wy daer lagen/lieper de Zee noyt so sterck aen. Op dat voorsz. Eylant de Maskarinas en woont geen volck/ons volck liep meest het geheele Eylant deur en deur/en Bosch-kaerden over al/geneerden haer al met het gevogelte en visschen/sy wisten de Vogelen so fray te bradẽ/aen houten speten en namen het smeer uyt de Schilt-padden en bedroopten in't braden de Vogels daer mede/ waer door sy soo delicaet worden/dat het een lust was om daer van te eten.

Vonden ooch mede een afloopent Water / daer groote Aalen in waren. Het Volck trocken haer Hemden uyt/en hielden die so open in't afloopent Water/en vingense alsoo in haer Hemden/waren heel lecker van smaeck.

Hier sagẽ wy ooch een ding/daer in wy alle verwondert waren/te weten/ hoe dat de Zee-Schilt-padden's morgens uytter Zee op strant quamen loopen/ en schraepten een kuyl in't sant/en leyden hare eyeren daer in / in groot getal/ wel tot hondert/ja twee hondert toe/en schraepten het sant dan weder over de eyeren welcke eyeren door de Son/ als die op de middagh en door den dag heet scheen/ worden uyt-gebroeyt/datter jonge Schilt-padden uyt quamen/ sagse met verwonderingh aen / want sy waren niet grooter als dat haer schiltjes waren als grote Neute-doppen.

Vonden daer ooch eenige Segewaer/en Palmede-Boomen/daer wy dranck yt tapten/soo soet van smaeck als soet way.

Sagẽ daer ooch eenige Bockẽ loopen/maer door haer groote wildigheyt/kosten der geẽ bekomen/als alleen eene/die so out was/dat sijn hoornen hem vã de wormen wordẽ opge-eten/was onbequaem om vã menschẽ ge-eten te worden.

En dewijl wy alle dagen daer dus doende warẽ/quamẽ die gene die wy sieck aen't Lant hadden geset(als verhaelt is)al-te-mael wederom by ons/gesont en fris zijnde / uytgenomen seven/die noch sieck bleven leggen / die wy noch daer na(doen wy klaer waren)met de Boot wederom t'Scheep haelden.

Wy teerden het Schip van binnen en buyten/en settẽ de Poorten al-te-mael op/datter de lucht in en door soude wayen/en besprengdẽ het Schip ooch tot ettelijcke plaetsẽ met Asijn/ alles om een goede gesonde lucht in't schip te krijgẽ.

Wy hadden tot ons gerijf een Sonne-wijser aen Lant geordineert/daer aen wy altijt konden sien/hoe laet dat het op den dagh was. En na dien wy alle dagen

gen het gevogelte so na liepen: waren sy eyndelijck so schichtigh en schuw' van 1619.
ons/dat sy wech vlogen als wy haer ontrent quamē/waer door dat het gebeurde/dat onse Opper-stierman Jan Piet van Hoorn, met een Vogel-roer aen Lant ging/om noch ettelijcke Gansen en andere Vogels te schietē/en na veel of eenige schoten/borst in't schieten/de loop uyt de laed van't Roer/dat de broeck-schroef/recht boven sijn oogh/in't hooft sprong/ waer door hy sijn een oogh verloor.

Eyndelijck maeckten wy ons Schip weder klaer om te vertrecken/ sloegen onse Zeylen weder aen/ haelden onse Water t'scheep/ stuerden een Trommel-slager aen't Lant/die sloegh ende riep het Volck al-te-mael by malkander/namen ontrent hondert Schilt-padden mede in de Boot/die sy t'scheep brochten. Hadden ons van alles wel versien/van Schilt-padden/ghevogelte/gedrooghde Vis/die het Volck gevangen en gedrooght hadden. Wy in de Cajuyt haddē een heel vat vol Gansen in-geleyt/ met Azijn/half gaer gekoockt wesende/hadden oock mede een goe parthy Vis in-geleydt met Azijn/ om goet te blijven.

En na dat wy aldaer 21 dagen hadden gelegē/en gereet waren/zijn wy t'zeyl gegaen/staken by de wint over/hoopten het Eylant Mauritius te bezeylen/maer quamen te laeg/konden het van benedē mop siē/doch niet aen komen. Want al schoon wy aen het Eylant de Maskarinas so lang gelegē haddē/en van alles wat op het Eylant was/genoeg bekomē hadden/soo waren evenwel ons volck noch al-te-mael niet gesont geworden/want daer warender vele die noch klaeghden. Dit gaf de Officiers oorsake/om uyt de naem vā't volc in de Cajuyt te komē/en te vragē/of het niet geraetsaem was/dat wy noch eē ander verversch-plaets souden aendoen/dewijl het Volck noch niet al-te-saem gesont was/ en wy noch lang om de zuyd mosten lopen/ al eer wy in de travade winden souden komen/ om alsoo onse reys na Batavia of Bantem te vervorderen/ dat het ons konde ontschieten/en het volck wederom invallen. Waer op wy na lange deliberatie met de Scheeps-raet goet vonden/dragent te houdē na het Eylant S. Maria, leggende dicht aen't Landt van Madagascar, recht voor de groote Bay van Antongiel, stelden der onse coers na toe/ kregent in't gesicht/ en liepen boven 't West-eynd' van 't Eylandt om/op 6. 7. a 8 vadem waters/mochten de gront soo klaer sien als den dag/liepen aen de binne-kant van't Eylant/ en setten 't op 12. a 13 Vadem goede gront. De inwoonders van't Lant ons siende/zijn datelijck met een Prauwtjen (zijnde een Schuytjē uyt een Boom gehouwen) aen ons boort gekomen/en brochten eenige Appelen/Lemoenen/wat Rijs/eñ Hoenderē met haer/bewesen ons dat sy sulck goet meer aen Lant hadden/brachten die tot een monster. Bewesen ons door kennelijcke tekenē met de mont/dat sy oock noch Koeyē/Schapen/Kalverē/Hoenderen en ander goet hadden/ riepen boe/bee/kockleloe loe/ dat waren Koeyen/Schapen/en Hoenderen. Wy sagen dit Volck met verwondering aen/wy gavē haer Wijn te drincken/uyt een silverē Schael/sy waren soo wijs niet dat sy daer te degen uyt kondē drincken/maer staken het hooft of 't aenghesicht in de Schael/ en droncken ghelijck de Beesten uyt een emmer drincken; En doen sy de Wijn in't lijf hadden/tierden sy haer of sy geck warē.

Dit Volck was gantsch naeckt/ uytgheseydt dat sy een kleetjen om de middel hadden/voor de schamelheydt/waren geelachtigh-swart van coleur.

Wy voeren alle daghen aen Landt/en ruylden Kalveren/Schapen/ Rijs/en Melck/voor Bellen/ Lepels/ geel-hechte-messen en Kralen.

De Melck brachten sy te Merckt in bladeren/die in malkanderen gevlochtē waren/van fatsoen als Buysse-koolen. Aē boort komende/sneden wy de bladē

1619. stuckẽ/ en so quam de Melck daer uyt loopẽ. Ruyldẽ oock appelen en lemoenẽ/
doch weynig. Resolveerdẽ derhalvẽ met het Schip een mijl 2 a 3 te verzeylẽ/
Novem. lichtẽ ons ancker en zeyldẽ op een ander plaets. Aen Lant komende/vondẽ daer
oock weynig appelen; hier waren oock water-lemoenen en spaens Speck. Wy
vonden goet dat ic met de gemande Boot/soude overvarẽ/aen't Lant van Ma-
dagaskar om met wat koopmanschap te besiẽ/ of ic aldaer niet eẽ party Appelẽ
en Lemoenen konde bekomen/'twelck ick dede/en voer over/ quamen voor een
Revier/die wy wel eẽ mijl of anderhalf oproeydẽ/soudẽ hem verder opgeroeyt
hebbẽ/maer de boomẽ die aẽ beyde sijdẽ vande Revier stondẽ/ hingẽ so na mal-
kander toe/ja tegẽ malkãder aen(so nau wordẽ het Vaer-water van de Revier
op't laetst)dat wy eyndelijck te rug mosten keerẽ/vernamẽ gantsch geen Volck
noch vruchtẽ/moestẽ also vruchteloos wederom; sliepẽ een nacht op'tlant/qua-
mẽ(na dat wy drie dagẽ uyt geweest haddẽ)weder behoudẽ aen't Schip. Voerẽ
des anderen daegs weder aen 't Eylant/ daer 't Schip onder lagh/ kregen doen
noch een deel Lemoenẽ/Appelẽ/Melck/Rijs en Bannanessẽ/al ons volck wor-
den in die tijt dat wy daer lagẽ/ weder so fris en gesont/of wy eerst uyt Hollant
geseylt waren. Wy namẽ veeltijts als wy aen lant voerẽ een Speelman mede/
die op de Fioel speelde/ waer in het volck van 't lant haer seer verwondede/ ja
waren daer so nieu toe/ dat sy niet en wistẽ hoe sy't hadden/gingen daer rontom
sitten en staen/knipten op de duymẽ/ dansten en sprongẽ/ en waren verheugt en
vrolijck. Wy en kondẽ aen haer geen teyckẽ van kennisse Gods of Gods-dienst
bespeurẽ/maer hadde aen sommige plaetsẽ buytens huys Ossen hoofdẽ op sta-
kẽ op gerecht daer voor sy(so wy bemerckẽ kondẽ)neder vielẽ en aenbadẽ/ sche-
nen heel vreemt te wesẽ en sonder gevoel van dẽ warẽ God. Den 9 dag dat wy
daer gelegen haddẽ/'tvolck als gesept fris en gesont wesende/krengden wy ons
Schip op sij/so veel als wy kondẽ/en maecktẽ 't onder schoon/ met verckenẽ en
schrobben/en gingen t'zeyl/liepen om de Z. tot op de hoogte van 33 grad. wen-
dẽ als doẽ weder O.waert over/en steldẽ onse koers doen na de Straet van Sunda
toe/en gekomen zijnde op de hoogte van vijf en een halve grad. zijnde de hoogte
van de voorsz Straet van Sunda, wesende den 19 dagh van November 1619. so is
door 't pompen van Brandewijn/de brant in de Brandewijn gekomen/want de
Bottelliers-maet/ging na ouder gewoonte)met sijn vaetjẽ 's achter-middaegs
in't ruym/en soude dat vol pompẽ/om also 's ander-daeghs 's morgens aen de
gasten/yeder een half mutssien/uyt te deelen. Hy nam een keers mede / stack de
steker in de boom van een vat dat een laegh hooger lagh / als 't vat daer hy uyt
pompte. Sijn vaetje vol gepompt hebbende/soude hyde steker daer de keers op
stond' uyt halen/en also hy die wat vast hadde gesteken/haelt hyser met eẽ forte
uyt/daer was een dief aen de keers / die vilder doe af / en viel juyst in de spons
van't vat/daer hy uyt ghepompt hadde. Hier door ontfing de Brande-wijn/en
vloogh terstont op/tot het vat uyt/de booms borsten uyt het vat/en de branden-
Het Schip raeckt in brandt. de Brandewijn liep beneden in't Schip / daer smits-koolen laghen / stracks
wordender geroepen : brandt : brandt ! Ick lagh doen ter tijt op't Boevenet en
keeck door de tralien : dat gerucht hoorende / liep datelijck beneden in't ruym/
daer komende / sagh gheen brandt / vraeghde waer is de brandt / Schipper
sie daer/in dat vat / ick stack mijn arm in't vat / en konde gheen brandt voelen.

De Botteliers maet/daer de brant deur quam/was van Hoorn , en was ge-
naemt Keelemeyn,hy hadde twee vittẽ met water by hem gehat/die had hy der
op gegooten/waer door't scheen dat de brandt uyt was/ doch ick riep om water
van

van boven/'t welck datelijck quam/met leeren-emmers/en goot soo lang dat wy geen meer gewach van brant sagen/gingen uyt het ruym/maer omtrent een half uur daer na/begonnen sy weder te roepen/brant! brant! waer door wy al-te-samē seer verbaest waren/ trocken na't ruym/ en sagen dat de brandt van onderen opwaerts sloegh/want de vaten stonden dry en vier hoogh/en de brant was door de Brandewijn beneden in de Smits kolen geraeckt/trockē wederom te werck met leeren-Emmers/en gooten soo veel water/dat het te verwonderen was. Maer al weder een nieuwe swarigheyt/want door't water gieten in de Smits kolen/gaf sulcken stinckende swaveligen roock op/ dat men smooren en sticken wilde in't ruym van bangigheyt. Ick was meest in't ruym om ordre te stellen/ en liet altemet ander volck in't ruym komen tot ververschïng. Ick vermoede datter al veel in't ruym versticktt bleven leggen/ die de luycken niet hebben konnen vinden/ ick self was menigmael het soecken schier bijster/ging met mijn hooft altemet op de vaten leggen om adem te scheppen/het aengesicht nae't luyck toe keerende/kiepen eyndelijck uyt/ging altemet by de Koopman Heyn-Rol, en seyde: maer het is best dat wy het kruyt overboord smijten/maer de Koopman Heyn-Rol, en konde hier toe niet resolveren/gaf voor antwoort/smijtē wy het kruyt over boort/wy mochten de brant uyt krijgen/ en komen daer na in't gevecht tegen onse Vyant/ en als wy dan (geen kruyt hebbende) genomē wierden/hoe souden wy't verantwoorden.

De brandt en wilde niet slissen/ en niemandt konde in't ruym schier langher harden/ door den stinckende roock (als verhaelt is) wy hielden achter na gaten in den Overloop/ en gooten gheweldigh met water daer door/ en door de Luycken/mochte even-wel niet helpen. Onse groote Boot/hadden wy wel dry weken te vooren uyt-ghesét/en sleepten hem achter aen/ en de Sloep die voor op't Boevenet stondt/was oock uyt-ghesét/ om dat hy ons in de weegh stont/ om't water te mannen; En alsoo daer groote verbaestheyt in't Schip was/gelijck men wel dencken mach (want het vyer en het water was voor oogen en geen ontset/ van yemandt op Aerden/door dien wy alleen waren/sonder eenigh Landt/Schip/of Schepen te sien) so liepender veel van't Volck/ te met over boort/ en kropen ter sluyp met het hooft onder de rusten/ op dat men haer niet sien soude/ en lieten haer dan in't water vallen (en swommen alsoo aen de Schuyt en Boot/ klommender in/ en verburghen haer onder de Doften en Plechten/ tot'er tijdt toe dat haer dochte dat sy Volcks genoegh in hadden.

Heyn-Rol, de Koopman quam by gheval in de Galdery/was verwondert datter soo veel Volck in de Boot en Schuyt was/ het Volck riepen Heyn-Rol, toe/ en seyden dat sy wilden af-steken/ en soo hy mee wilde/ soo mochte hy hem by de Val-reep neder latē/Heyn-Rol, liet hem over-reden/en klom by de val-reep neer/ en quam also by haer in de Boot. Heyn-Rol die seyde Mannen laet ons wachten tot dat de Schipper komt/maer hy en hadde daer gheen commandement/want doen sy Heyn-Rol hadden/sneden sy de touwen sticken en roeyden van't Schip af.

En alsoo ick doende was met het Volck met ordre te stellen/ om de brandt/ waer't mogelijck te uyten/ quamen andere van't Volck/by my geloopen/en seyden met groote verbaestheyt: Och! lieve Schipper/ wat raedt/ wat sullen wy doen? De Schuyt en Boot zijn van't Schip en roepen wegh/ick seyde tegē haer/ is de Schuyt en Boot wech/ soo zijnse op sulcken conditie wegh ghevaren/ datse niet weer sullen komen. Doen liep ick metter haest na boven toe/ en sagh dat sy wegh roeyden/ de Zeylen van't Schip laghen doe ter tijdt op de Mast/ het Groot-zeyl was op-gegijt/ ick riep teghen't Volck knaphandigh/ haelde Zey-

len

1619.
Novem.

De Koop-man met 69 mans vluchten met schuyt en boot van 't schip.

1619. len om/wy sullen sien of wyse konnen bezeylen/en stroopense onder de Kiel deur/ dat haer dit en dat haelt. Wy setten de zeylen schrap en zeylden daer nae toe.

By haer komende/roeyden sy ontrent dry Schepen langte voor't Schip over/ want sy wilden by ons niet wesen/ maer roeyden in de wint op/van't Schip af. Doen seyde ick: Mannen wy hebben(naest God) onse hulpe nu by ons/gelijck gy siet/ een yegelijck steeck nu sijn handen uyt de mouw/ om (so veel als gy kont)de brant te uytten /en gaet datelijck na de Kruyt-kamer / en smijt het Kruydt over boort/ dat ons de brant in't Kruyt niet en beloopt/ 't welck ghedaen wierde. Ick met alle de Timmer-luyden stracks over-boort met Dop-gudsen/en Navegaers om gaten in't Schip te boren / zijnde van voornemen het Water een vadem anderhalf in't Schip te laten loopen/om den brant alsoo van onderen te uyten/maer konden niet door 't Schip komen/ overmits datter so veel Yserwerck in de weeg was. Somma/ de benautheyt die in't Schip was/kan ick niet wel uytspreken/ 't gekerm en gekrijt was boven maten groot / vielen doen wederom dapper aen 'twater gieten/waer door het leeck dat de brant minderde/ doch een weynig tijts daer na/ quam de brant inde Oly/ doen was de moet gantsch verloren/ want hoe men meer water goot/hoe de brant scheen grooter te worden/soo vloog de brandt op door de Oly: Hier door ontstont sulcken gehuyl/ gekerm en gekrijt in't Schip/ dat een mensche de hayren te bergē stonden/ja de bangigheyt en benautheyt was so groot/dat het klamme sweet de menschen afliep/waren even-wel noch al besig met water te gieten/en Kruyt over boort te smijten tot het eynde toe/dat de brant ons in't Kruyt beliep/ontrent 60. Half-vaten Kruyt hadden wy over boort/doch haddender noch wel ontrent 300. in / daer wy mede op-vlogen/met alle man/het Schip sprong aen hondert duysent stucken / 119. personen waren wy noch in 't Schip doe 't sprongh. Ick stonde / doen't aen ging/ by de groote hals boven op't Schip/ en ontrent 63 Persoonen stonden recht voor de groote Mast / die 't water overnamen/die worden al te samen wegh-genomen en aen hutspot geslagen/ dat men niet en wist waer een stuck bleef / als oock van alle de andere.

Groote benautheyt in 't Schip.

Het Schip springt.

En ick Willem Ysbrantsz Bontekoe, doe ter tijt Schipper/vloog mede in de lucht/ wiste niet beter of ick most daer mede sterven/ick stack mijn handen en armen na den Hemel/en riep:daer vaer ick heen/O Heer! weest my arme sondaer genadig. Meende daer mede mijn eynde te hebbē; doch hadde even-wel in't op-vliegē mijn volle verstant/en bemerckte eē licht in mijn herte/dat noch met enige vrolijkheyt vermengt was / soo't scheen/ en quam alsoo wederom neer in't water / manck de stucken en borden van't Schip/dat heel aen stucken was. In 't Water leggende/ kreeg ick sulcke nieuwe couragie/ gelijk of ick een nieuw mensch hadde geweest/ toe siende/so lag de groote mast aen mijn eene zijd'/en de Fockemast aen mijn ander zijd'/ick klom op de groote Mast/ en gingh daer op leggen/ en sag het werck eens over / en zeyd: O God. Hoe is dit schoone Schip vergaen / ghelijck Sodoma en Gomorra.

Hier dus legghende / sag gheen levendigh mensch / waer dat ick heen sagh; en terwijl ick hier dus lag in ghedachten / soo komter een Jongman by mijn zijd' opborlen / en smeet met handen en met voeten / en hy geraeckte aen de knop van de steven(die weer was komen op drijven) seggende: Ick ben al klaer; doe keeck ick om en seyde: ô God leefter noch yemandt? dese Jongman was ghenaemt Harmen van kniphuysen, uyt de Eyder van daen. Ick sagh by dese Jonghman een Spiertjen of Kleyn-mastjen drijven / en alsoo de groote Mast (daer ick op lagh) vast om en wederom walterde/ dat ick daer niet wel op blijven kon / seyde ick te-

gen

hem:schuyft my dat spiertjen toe/ ick salder op gaen leggen/ en halen my al- 1619.
na u toe/soo sullen wy by malkanderen gaen sitten/ 't welck hy dede en quam
o by hem. Dat ick anders niet wel by hem soude gekomen hebben/quam om
ick in't op-bliegen so geslagen was. Mijn Rugh was heel beschadigt/hadde
k twee gaten in't Hooft / want het quam soo aen dat ick dochte ; ô Heer!noch
beetje/ soo ben ick doodt; ja het scheen dat my hooren en sien verging. Wy sa-
hier by malkander/ elck een Inneck-hout van de boeg in den arm hebbende/
ghen staen en keken uyt na de Schuyt en boot / wordense eyndelijck gewaer/
j waren soo verd' henen dat wy qualijck sien konden / of de boor-steven of de
ter-steven na ons toe lagh. De Son was aen't Water/om onder te gaen;seyde
n tegē mijn maet:Harmen, het schijnt dat onse hoop hier verloren is/want het
uet/de Son gaet onder/de Schuyt en Boot zijn so verd' dat men haer qualijck
kan/het Schip is stucken/en wy mogen't hier(op't wrack)niet lang harden/
om laet ons Godt Almachtig bidden om een goede uytkomst. Wy deden so/
aden Godt seer ernstelijck aen / om een goede uytkomste/ het welcke wy kre-
want als wy weder op sagen/soo was de Schuyt met de Boot dicht by ons/
het welcke wy seer verblijt waren/ick riep datelijck bergh de Schipper/berg
Schipper. Sy dat hoorende/waren seer verblijt/en riepen: De Schipper leeft
j/de Schipper leeft noch/en roepde daer op dichte by't wrack/en blevē daer so
ē met Schuyt en Boot/dorsten niet by ons komen/ vermits sy vreesden/dat
tuck van't wrack door de Schuyt of Boot soude stootē. De jongman/Harmē
tniphuysen, was noch so moedig/ dat hy hem van't wrack af begaf/ en swom
de Boot. Hy hadde weynig letsel gekregen van 't op-bliegen/ maer ick riep:
ghy my hebben/soo moet ghy my halen/ want ick ben soo gheslagen/dat ick
swemmen kan. Doen sprong de Trompetter uyt de Boot over-boordt met
oodlijn (die sy noch hadden) en brocht my het end' / ick maeckte die om mijn
del vast/en sy haelden my na de Boot toe/ en quam alsso (de Heer zy gelooft)
e Boot. In de Boot wesende/ quam achter by Heyn Rol, Willem van Galen,
e Onder-stierman/genaemt Meyndert Krijnsz van Hoorn, die seer verwondert
en/dat ick noch in't leven was. Ick hadde inde Boot achter een roefjen laten
ien/ daer wel een paer man mocht / dwars over de Boot / daer kroop ick in/
ochte:ick macht wat overleggen/want ick giste niet lang te sullen leven/door
slag aen mijn rug/ende twee gaten in mijn Hooft; Doch seyde even-wel tegen
n Rol,ende anderen/blijft te nacht by't Wrack/wy sullen morgen alst dag is/
eenige victualie bergen/ en mogelijck noch wel een Compas vinden/om het
it te vindē/want daer was inde Schuyt en Boot noch Compas/noch Kaert/
j boogh/ noch geen of weynig eten en geen drincken / met sulcken hastigheyt
en sy van't Schip gevaren; seyden oock dat de Opper-stier-man/Jan Piet van
rn , de Compassen uyt het nacht-huys hadde ghenomen / 't scheen dat hy al
sde/datse het Schip soudē verlaten/'twelck even-wel noch geschiede. Nu ter-
ick alhier in dat gat/of roefje lag/so liet de Koopman het volck de riemē uyt
en/en steldē het volck aen't roepen/gelijck of hy/alst dag was/lant meende te
en; maer als 't dagh worde/waren wy van't Wrack versteken/en oock mede
t Lant;waren heel mismoedig;quamē en keken achter in't gat daer ick lag/
k noch leefde;en siende dat ick noch leefde/ spraken/ och lieve Schipper/ wat
n wy doen / wy zijn van't Wrack versteken / en wy sien geen Landt/hebben
noch drincken/noch Boog/ noch Kaert/ noch Compas/ wat raedt gaet ons
Daer op ick seyde mannen mē moest my gehoort hebbē/als ick gister avont
seyde

Bergen de Schipper met noch een.

Roepen van't Wrack.

seyde: dat hy te nacht by 't wrack sout blijven / dat wy wel victualie souden krij-
1619. gen / want het vlees en speck / en kaes / dreef my om de beenen dat ick'er qualijck
Novem door konde komen. Sy seyden lieve Schipper komt daer uyt / ick sey / ick ben so lam / dat ick my qualijck kan reppen / wilt gy my hier uyt hebben / so moet gy my helpen. Doe quamen sy en holpen my daer uyt / en ick ging sitten / keeck het volck over / en sy roepden. Ick vraeghde datelijck: mannen / wat eten hebt gy in de boot? en sy brochten omtrent 7. a 8. pont broot uyt / met alle man / wy hadden twee leghe vaetjes / daer leyden wy dat broot in. Ik seyde voorder: mannen / leg de riemen in / het moet anders komen / want gy sult loof worden / en wy hebben geen eten te geven / leg in de riemen. Doen seyden sy: Wat sullen wy dan doen? maer seyd ick / treck uwe hemden uyt en maeckt daer zeylen van / sy seyden: wy hebben geen zeyl-garen / ick seyde / neemt de willen vande Boot en pluyst die aen werck / en drayt daer zeyl-garen af / van de rest legt platting / tot schoten en geerden. Daer op trock een yder sijn hembt uyt / en flansese aen malkander tot zeylen / 't selfde dede sy in de schuyt mede / telden als doen ons volck en bevondẽ inde boot 46. en in de schuyt 26 personen / maeckt 72. personen in 't geheel. Daer was een blauwe volkvanger / met een kussen in de boot / die worde my gegeven / de volckvanger trock ick aen / en het kussen sette ick op mijn hooft / door dien ick (als verhaelt) twee gaten in 't Hooft hadde; De Barbier haddẽ wy wel mede in de boot / maer hy en hadde geen medicamenten / doch kaude evenwel wat broodt / en leyde de kauwen alsoo op de wonden / waer mede ick (door Gods genade) ghenesen worde. Ick presenteerde mijn hemt mede uyt te trecken / maer sy wilden 't niet hebben / droegen noch sorge voor my / om my in 't leven te houden. Wy lieten 't de gheheelen dagh voort drijven / waren ondertusschen besich met zeylen te maecken / 's avondts warense klaer / settender die by / en trocken aen 't zeylen. Dit was den 20. dag van November 1619. begonnen koers te stellen aen de Sterren / want wy wisten goelijck / waer de Sterren behoorden op ende onder te gaen / stelden 's nachts alsoo onse koers. Het was by nacht so kout / dat het volck klaptanden / en by daegh soo heet / dat men vergaen wou van hetten; want de Son was meest boven 't Hooft.

Maken Zeylen van haer hemden.

Den 21. 22. en 23. dito / practiseerden wy een graed-boogh / om hoogte te nemen / sloeghen een quadrant op de plecht / en teeckenden een stock met een kruys daer uyt. Wy hadden de Kistemaecker Teunis Sybrantsz van Hoorn in / die hadde een passer: Hy hadde oock ten deele eenighe wetenschap / om een stock te teyckenen / soo dat wy met malkander alsoo een graed-boogh maeckten en formeerden / daer wy mede schooten. Ick sneede oock een Paskaert achter op 't boort / en leydt het Eylandt van Sumatra daer in / met het Eylandt van Java, met de Straedt van Sunda, die tusschen beyde Eylanden in loopt / en die selfde dag dat wy 't Schip verloren des middags / hadde ick noch hoogte ghenomen aen de Son / en bevonde vijf en een halve graed' Suyder-breete van de Æquinoctiael, en het besteck in de Kaert / stont ontrent 90. mijlen van Lant. Ick sneet oock een Compas daer in / paste doe alle dagen met de passer by gissing af / en stelde de koers 70. mijlen besyen / of boven 't gat / om als wy lant kregen / te beter te weten / wat heen dat wy mosten / zeylden alsoo op het schieten met onse boogh en het passen aen. Ick gaf vande 7. a 8. pont broot / elck alle dagen sijn rantsoen / soo lang als 't dueren mocht / doch was wel haest op / elck kreeg des daeghs ontrent een stuckjen soo groot als een lit van een vinger / wy hadden geen drincken: Waerom als 't regende / namen wy onse zeylen neer / en schoorense dwars over de boot heen / en vinghen het water op 't zeyl / en gaerden dat in onse twee vaet-

n als die vol waren/ setten die uyt de weeg/ tot als 't een drooge dag was/ dat 1619.
iet en reghende. Ick sneed een neusje van een schoen / en een yder quam by 't ------
se/ en schepte het neusje vol/ en dronckent uyt/ en gingh weder aen sijn plaets/ Novẽb
hy geseten had. En al-hoewel wy in sulcke benautheyt waren/ seyden 't volck:
ipper neemt ghy soo veel als 't u lust / want het mach ons doch allegaer niet
n. Doen ick haer beleeftheyt sag/ wilde niet meer hebbẽ als sy. Aldus zeylen-
et schuyt en boot/ en de wijl de boot harder zeylde als de schuyt/ en datter nie-
dt in de Schuyt was die hem op de Navegatie verstont/ so baden die gene die
schuyt waren (als sy dicht by ons quamen) of sy by ons in de boot mochten
komen/ en seydẽ: Lieven Schipper neemt ons doch over/ op dat wy by mal-
er mogen wesen/ vreesden van ons af te dwalen: maer het Volck inde boot/
aren daer tegen/ en seyden: Schipper nemen wy haer over/ so zijn wy al-te-
om den hals/ want de Boot kan al het Volck niet voeren/ mosten derhalven
wederom af-houwẽ. De elende was onder ons groot; wy hadden geen meer
dt/ en konden geen Landt sien. Ick maeckten het volck altijdt wijs/ dat wy
aen Lant waren/ dat sy goede moet souden houwen: maer sy murmureerden
r malkanderen daer al tegen/ en seyden tegen malkander: De Schipper mach
n dat wy na Landt toe zeylen/ maer wy zeylen mogelijck van Landt af. Op Krijgen
ach (also het leeck dat wy 't niet langer konden harden sonder eten) gaf God eenighe
ichtig datter Mieuwen over de boot quamen vliegen/ gelijck of tse gevangen Meeu-
en wesen/ want sy vlogen ons by na inde handen/ en lieten haer grijpen. Wy wen.
iten haer de veeren af/ en snedense aen stickjes/ gaven elck wat / atense so rau
n 't smaeckte my soo wel als ick mijn leven kost ghe-eten heb; ja smaeckte so
f ick honich in mijn mont en keel stack/ hadden wy maer wat meer ghehadt/
pas of ter nauwer noot so veel dat wy konden leven/ en meer niet. En dewijl
andt hem noch niet op dee/ so wierden wy soo dwee gemaeckt/ dat het Volck
eerden (doen die vande schuyt ons weder baden datse mochten over komen)
over te nemen; want daer en quam geen uytkomste met het Landt/ vreesden
y van dorst en van honger souden moeten sterven/ en als wy moesten stervẽ/
esolveerden wy noch liever met en by malkander te sterven. Namen daer op Nemen
olck uyt de Schuyt over in de Boot / en namen al de riemen uyt de Schuyt/ het Volck
e Zeylen/ die setten wy mede op de boot. Hadden doen op de boot een Blind/ uyt de
t/ Groot-zeyl en Besaen. Wy hadden doe ontrent 30 Riemen/ die leyden wy Schuyt
de doften heen/ als een overloop. De boot was so hol/ dat het volck onder de in de
ien op haer neers mop mochten sitten/ setten also de eene helft van 't volck on- Boot o-
e Riemen / en de ander helft boven de Riemen / mochten hier mede het Volck ver/ en
y bergen/ waren doe met ons 72 personen in de boot/ sagen malkanderen met laten de
oefde oogen aen/ hebbende noch eten noch drincken/ daer en was gheen meer Schuyt
t/ noch de Mieuwen quamen niet meer/ en het wilde niet regenen. drijven.
oen 't nu weder op het ongesienste was om 't leven te behouden / soo quamen De Vis-
(des Heeren barmhertigheyt) onversiens uyt der Zee op-barsten/ een partyy schen
ende Visschen/ zijnde soo groot als een groote Spieringh/ in maniere als een vliegen in haer
l Musschen/ en vloghen in de boot. Daer was 't doe aen 't grabbelen / elck Boot.
in best om wat te krijghen. Wy deylden die om / en aten die rauw op / en
ckten als Honigh; Doch het mocht al weynigh helpen; Even-wel sterckte
in of meer / en dee soo veel (met Godt) datter niemandt en sturf / 't welck te
onderen was/ want het Volck begon al sout water te drincken/ teghen mijn
rschouwingh aen. Ick seyde tegen haer: Mannen en drinckt geen sout Wa-

1619. ter/ want het en sal u geen dorst verslaen/ gy sult de loop daer van krijgen en daer
------ af sterven. Andere kauden Bosse klooten en Musquets koegels; andere dronken
Novëb. haer eygen Water; Ick dronck mijn eygen water so lang als 't goet was; want het worde achter na onbequaem om gedroncken te worden. De benautheyt wierde hoe langer hoe zwaerder en grooter/ en het Volck begon so wanhoopigh/ mistroostigh en wreet op malkanderen te sien/ dat het leeck datse malkander bykans souden aengetast hebben om te eten; Ja spraecken daer van onder malkander/ en vonden goet de Jongens eerst op te eten; Die op zijnde/ wilden sy daer om werpen/ wie men dan aentasten soud'; waer over ick in mijn geest seer ontroert wierde/ en uyt grooter benautheyt badt ick God almachtigh/ dat het zijn Vaderlijcke ontfermhertigheyt/ daer toe doch niet soude laten komen/ en ons niet versoecken boven 't vermogen/ wetende wat maecksel dat wy waren. Ick kan niet wel seggen hoe bang dat my was/ om dese voorslagh/ te meer om dat icker (so my docht) wel eenige sag die't begonnen souden hebben/ om de jongens te dooden; Doch ick versprack haer (met Gods hulpe) en bad voor de jongens/ en seyde: Mannen/ laet ons dat niet doen/ Godt sal wel een uytkomst gheven / want wy konnen niet ver van Landt zijn/ uytwijsende ons dagelijcks afpassen en schieten. Sy gaven voor antwoordt: Dat hebt ghy al langh geseydt/ en wy krijgen gheen Lant; jae zeylen moghelijck van 't Landt af/ wesende gheheel t' onvreden. Sy stelden my doe de tijdt van dry daghen / om / indien wy / in die tijdt gheen Landt bezeylden/ de Jonghens te eten. Voorwaer een desperaet voornemen; badt daer over met een yverighe ernst / aen Godt / dat hy zijn genadige ooghen op ons soude neder slaen / en ghelepden ons binnen die tijdt te Lande / op dat wy gheen grouwelen souden bedrijven voor zijn oogen. Hier gingh de tijt in/ en de noot was so groot/ dat wy 't niet wel langher harden konden. Wy dochten dickwils waren wy aen Landt dat wy maer gras mochten eten/ wat noodt was 't. Ick vermaende het Volck met soo veel troostelijcke reden als ick op die tijdt konde by-brenghen/ seyde datse doch goets moeds souden wesen/ dat de Heer het versien soude/ doch was self kleynmoedich/ soude een ander troosten / en behoefde self wel getroost te worden/ sprack menigh woort boven 't hert; verdroeghen en leden alsoo met malkander/ dat wy so moe en mat wierden/ dat wy qualijck de macht hadden op te staen. Heyn-Rol de Koop-man was soo verd' daer hy sat daer sat hy/ konde niet verder komen/ ick was soo moedigh dat ick van achteren tot voor in de Boot konde ko-
Decem men/ zwarlden alsoo op Godts ghenade tot den 2. Decemb. 1619. zijnde de 13. dagh dat wy het Schip verlooren / doen was 't een grauwe lucht met reghen/ en stiltjes/ maeckten de zeylen los/ schoren die dwars over de Boot/ en kropen al-tesamen onder de zeylen/ en gaerden onse vaetjes vol water. Het volck hadden weynigh kleeren/ door dien sy soo haestigh waren vertrocken / en hare hemden waren tot zeylen gemaeckt/ als voor verhaelt is; hadden de meestendeel gheen meer als een linnen broeckjen aen/ waren met de boven lijven naeckt / kropen alsoo (om de warmte te scheppen) onder de zeylen by malkander; En ick stont op die tijdt aen 't Roer/ en mijn gissingh was dicht by Lant/ hoopte dat het op soude klaren/ terwijl ick aen 't Roer stont/ maer bleef even mistigh sonder dat het op wilde klaren. Ick wierde door de doockige lucht en regen soo kout dat ick 't niet langer aen 't Roer konde harden/ riep daerom een van de quartier-meesters/ en seyde: komt en verlost my eens van 't Roer/ want ick macht niet langer harden. Doe quam de quartier-meester en verloste my/ ick kroop mede manck het volck/ om de warmte weder te krijgen. De quartier-meester hadde geen uur aen 't Roer gestaen/ of het begon al

Slaen voor om de Jonghens te eten.

gon al op te klaren/ en hy siet toe/ en siet terstont Lant. Hy riep met groot verheu- 1619.
gen: Mannen komt uyt/ het Lant leyt dicht voor ons/ Lant/ Lant: hadt ghy ge- ------
sien hoe drae wy onder het Zeyl van daen waren/ en voor den dagh quamen; set- Decem
tender de Zeylen weder by/ en zeylden na 't Lant toe/ quamen dien selfden dagh noch aen Lant. De Heer almachtigh zy gelooft en ghepresen/ die onse bidden en smeken heeft verhoort; Want wy deden des morgens en 's avonts het ghebedt/ met vyerigen aendacht tot God/ en songen oock een Psalm voor en na het gebedt/ want wy hadden noch eenige Psalm-boeckjes by ons. De meeste tijdt was ick hier een Voor-leser/ doch daer nae doe de Voor-leser uyt de schuyt in ons Boot quam/ deed hy 't selver. Nu by 't Lant komende liep de Zee so aen 't Lant/ dat wy niet landen dorsten: doch vonden aen de binnekant van 't Eylandt (want het een Eylant was) een inwijckjen/ daer lieten wy de Dreg t'Zee vallen/ en hadden noch een Dreghjen/ dat setten wy aen Lant/ soo dat de Boot vertuyt lagh/ en sprongen (soo goet als wy konden met alle Man aen Landt/ en trocken elck sijns weeghs aen 't boschkaren: Maer so dra ick op Lant quam/ viel ick op mijn knien/ en kuste de Aerde van blijtschap/ en Danckte Godt voor zijn genade en barmhertigheydt/ dat hy ons niet en hadde versocht/ of had tot noch toe uytkomst inde saeck gegeven; want dese dagh was de laetste/ na welcke het volck geresolveert waren/ de Jongens aen te tasten en op te eten. Hier bleeck dat de Heere de beste Stierman was/ die ons geleyde en stierde dat wy 't Lant kregen/ als verhaelt is.

Komen aen Landt.

Wy vonden op dit Eylant veel Kokus-noten/ maer konden (wat wy sochten) geen versch Water bekomen/ doch geneerden ons met het sap uyt de jonge Kokus noten/ dat een goede dranck was/ van de oude Notē (die 't pit hart was) aten wy/ maer wat te veel en onversichtig/ want wierdē dien selfden nacht al-te-samen heel sieck/ met sulcke elendige pijn ende snyingh in 't lijf en inde buyck/ dat het scheen of wy barsten mosten/ kropen by malkander in 't sant/ elck klaegde meer als aer; en achter na begon het purgatie te baren/ daer door wy datelijck verlichting voeldē; waren 's anderendaeghs weder fris/ en liepen dit Eylant by kans rontom/ wy vonden daer geen Volck/ maer sagen wel tekens datter Volck op geweest hadde. Hier was anders niet te eten als Kokus-noten. Ons volck seyden dat sy daer een slangh gesien hadden/ die wel een vaem dick was/ maer ick heb hem niet gesien.

Dit Eylant leyt ontrent 14. a 15. mijl van 't Lant van Sumatra. Wy haelden soo veel Kokus-Noten in de Boot/ als wy konden voeren tot victualie/ de oude Kokussen om te eten/ en de jonge om uyt te drincken/ staken 's avondts wederom van 't Eylandt af/ na het Lant van Sumatra, kreghen het 's anderendaeghs in 't gesicht/ quamen daer by/ liepen by 't Landt langhs met een voor de wint/ Oostelijck aen/ of om de Oost/ soo langh tot dat de noten weder op waren. Doen wilde 't Volck weder aen Landt/ zeylden dicht by de barninghen van 't Landt langhs/ maer vonden geen gelegentheydt om te landen/ door dien dat de Zee soo geweldigh aenliep. Doe resolveerden wy datter 4. a 5. mannen overboort souden springen/ en sien of sy door de barningh aen 't Lant konden zwemmen/ en loopen dan by de strandt langhs om te sien of sy nerghens eenige openingh konden sien/ om met de Boot in te komen/ 't welck geschieden/ sprongen overboort/ raeckten door de barningh aen Lant/ en liepen by 't strant langhs/ en wy zeylden oock met de Boot al by de Wal heenen. Ten lesten vonden sy een Revier/ doen trocken sy haer Broecken uyt/ en wuysden dat wy daer na toe souden komen. Wy dat siende zeylden datelijck daer nae toe/ daer by komende/ lagh daer een banck recht voor de mondt van de Revier/ daer de Zee soo gheweldigh op storte/ dat ick sey-

1619. de: Mannen ick steeck hier niet in/of ghy moet het al-te-mael consenteren/ want raeckt de Boot om/dat ghy't my dan niet hebt te wijten; en vraeghden hy de ry om wat elck daer toe seyde: gaven voor antwoort/ ja/ en dat sy't wilden avontueren. Doe seyd ick:'k avontuer mijn lijf by't uwe. Ick stelde datelick ordre/datse achter aen beyde zijden een Riem souden uytvoeren/en aen yder Riem twee man/ick stont aen't Roer/om de Boot alsó recht voor Zee te houden. Doe staken wy alsó met de boot in de barningh. De eerste zee dieder quam/ bonsde de boot wel half vol water. Ick riep: Mannen hoos upt/hoos upt/en sy hoosden upt/met hoeden/schoenē/ en met de leghe vaetjes die wy in de boot hadden / en kregen het water meest upt. Doe quam de tweede Zee/ die worp de boot bykans tot de Dosten toe vol water/ waer door de boot soo mal lagh of hy sincken wilde. En ick riep al: Mannen hou recht/hou recht/hoos upt/ hoos upt/ of wy zijn al-te-mael lijveloos. Wy hielden 't noch recht voor Zee / en hoosden 't water upt / soo veel wy konden. Doe quam de derde zee/ en die storte te kort / soo dat wy daer weynich water van in kregen; en doe was 't datelijck slecht water/ raecktender alsó met Godts hulp door. Wy proefden het water/ en was datelijck versch/ waer over wy al-te-samen seer verblijt waren/ en leyden de boot aen de rechterhandt van de Revier aen de Wal. Op 't Lant komende/was het met langh gras bewossen/toe siende/soo lagender boonen in't gras/gelijck oft Tydersche boontjes waren/ doe met alle man aen 't soecken/ en eten/ ick self dede mede mijn best / dachte ick sal mijn part mede sien te krijghen / en ons Volck liepen een weynigh nae de hoeck toe / vonden daer vyer / met eenighe Toebackleggen/ waer door wy heel verblijdt waren. Het scheen datter Volck van 't Landt hadden gheweest die daer vyer aen-ghelepdt hadden/ en Toeback gedroncken hebbende/ eenige Toeback vergeten hadden/ of met wil leggen laten. Wy hadden in de boot twee bijlen / daer hackten wy boomen mede om / en tacken mede af / en leyden wel tot 5 a 6 plaetsen vyer aen/ daer gingen ons Volck by thienen en twaelven om staen en sitten/ en droncken Toeback. Doen't avond was/ leyden wy lustighe vyeren aen/ en stelden tot drie plaetsen wachten upt/ upt vreese van de inwoonders van't lant/want het was donckere maen. Nu dien selfden nacht wierden wy soo sieck van de boonen die wy ge-eten hadden/dattet was of wy barsten souden van pijn en snyingh in de buyck / (ghelijck wy te voren van de Kokus-noten gevaren waren.) En terwijle dat elck vast klaeghde/so quamen de inwoonders van't lant/ en meenden ons daer al te samen doot te slaen; gelijck ghy hier na noch hooren sult; onse uytghestelde wachten wordense jupst wijs; sy quamen na ons toe ende seyden: Mannen wat sullen wy doen? daer komē sy aen/ wy hadden geen geweer als twee bijlen met noch een roestige Deghen/ en waren daer toe noch sieck (als verhaelt) van de boonen. Resolveerden even-wel dat wy ons soo niet wilden laten doodt smijten / namen derhalven gebrande houten in de hant/en trocken tegen haer aen/ in het doncker; de voncken vyers vloghen over't Lant/'t welck by het duyster/ een vreeslijck aensien gaf; oock wisten sy niet of wy gheweer by ons hadden of niet/sy namen de vlucht van ons af/ achter 't bosch/en wy keerden weder te rugh na onse vyeren/bleven alsó die gantsche nacht in sorghe en vreese by't vyer sitten en staen; Maer ick en de Koop-man Heyn-Rol, liepen in de boot/ vertrouwden ons niet op 't Landt.

Zijn in groot perijckel.

Komen aen Sumatra.

De Inwoonders willen haer by nacht overvallen.

's Morghens doen het dagh was / en de Son op quam of was / quamen drie van de Inwoonders upt 't bosch loopen op Strandt / wy stuerden drie van onse Maets nae haer toe / die wat Maleys konden / want sy hadden voor die tijdt al in Oost-Indien gheweest/soo dat sy de spraeck ten deele geleert hadden. Die by haer

komen

komende/ vraegden die drie Inwoonders haer/ wat volck dat wy waren/ seyden/ 1619.
wy zijn Hollanders / en hebben door ongeluck van brant ons Schip verloren/ en Spraken met haer.
zijn hier gekomen om eenige verversschinge te ruylen/ so gy't hebt. Sy antwoor-
den dat sy Hoenderen en Rijs hadden/ daer wy heel graeg na waren; doe quamen
sy alsoo by ons ontrent de Boot/ en vraeghden of wy oock gheweer hadden. Wy
gaven tot antwoort: ja/geweers genoeg/musschetten/krupt en kogels. Ick had-
de de zeylen over de Boot laten halen/so datse in de Boot niet kosten sien / watter
in was. Doe brochten sy ons Rijs/ die gekoockt was/ met ettelijcke Hoenderen.
Wy examineerden ons onder malkanderen/ wat gelt dat wy by ons hadden en
brochten 't by malkander / d'eene brocht 5. d'ander 6. dese 12. d'eene min/ d'ander
meer Realen van achten te voorschijn / so dat wy in 't geheel ontrent 80. Realen
van achten by een brochten/ van welck gelt wy die Hoenderen en Rijs die sy ghe-
brocht hadden/betaelden. Die hebbende/seyde ick tegen ons volck: Nu mannen/
set jou nu by malkander/ en laet ons nu de buyck voor eerst vol eten / en sien hoe 't
dan is/'t welck wy deden. De Maeltijt gedaen zijnde/maeckten wy overleg wat
ons nu te doen stont/om ons beter te versien/ van 't geen ons noodigh was. En Maecken ten deele verkent.
alsoo wy niet wel verkent waren/ vraeghden haer/hoe dat Lant hiete/ maer kon-
den 't niet wel verstaen/ doch konden anders niet verstaen of noemden 't Sumatra,
sy wesen met de handē neerwaert aen/dat Java daer lag/ en noemden Jan Coen, dat
die onse Overste aldaer op Java was/ 't welck waer was/ want Jan Pietersz Coen
van Hoorn, was doen ter tijt Generael / so dat wy doen ten deele verkent worden/
en vast ginghen dat wy boven Windt van Java waren / want wy hadden gheen
Compas/ waren altijdt twijffelmoedigh gheweest / of onse dinghen al vast gin-
ghen/ stelden ons in die saeck doe vry wat geruster: Maer alsoo wy meer victua-
lie van doen hadden / om onse reys te vervorderen / soo resolveerden wy / dat ick
met vier van de Maets / met een Prauwtjen de Revier op soude varen/ naer het Bonte-koe treckt met vier maets na haer Dorp.
Dorp / dat een stuck weeghs op lagh / met het ghelt dat wy doen noch hadden/
om aldaer victualie te koopen / soo veel wy krijghen konden/ 't welck ick dede/ en
voeren op. In 't Dorp komende/ kochten wy Rijs ende Hoenderen / en stuerden
't nae de Boot by Heyn-Rol de Koopman / ordre stellende dat elck sijn part soude
krijghen/ op datse niet kijven souden / en ick met de vier Maets lieten in 't Dorp
2. a 3. Hoenderen koocken/ met wat Rijs/gingen by malkander sitten en aten soo
veel ons luste. Daer was oock dranck/ die sy uyt Boomen tappen/ die soo sterck
was / dat men daer wel droncken of konden worden / droncken daer van mede
eens om/ met malkander/doen wy ge-eten hadden ; terwijl wy aten/saten de In-
woonders van 't Dorp/ rondtom ons / en keken ons aen / als of sy ons de beten
uyt de mont wilden kijcken. Nae de Maeltijdt kocht ick een Buffel voor vijf en
een halve Reael van achten / en betaelden hem/ maer de Buffel betaeldt wesende/
konden wy hem door de groote wildigheydt niet krijghen / spilden daer veel tijdt
mede / en alsoo het laet worde / wilde ick met de vier Maets weer nae de Boot/
soude soo my dochte / de Buffel 's anderendaeghs wel krijghen. Hier over baden
my de vier voorschreven maets/of ick wilde toestaen (dat sy die nacht daer moch- De vier maets blijven daer.
ten blijven/ in-brengende dat sy 's nachts als 't Beest soude sitten/het wel souden
krijgen. Hoe-wel ick haer dit af riedt/soo consenteerde ick het ten langhen lesten/
door haer langh aenstaen / ick nam mijn afscheydt / en seyden of wenschten mal-
kanderen goeden nacht. Aen de kant van de Revier komende / daer de Prau
lagh / stond' daer een hoop Volcks van de Inwoonders / en haperden ghewel-
digh teghen malkander ; het scheen dat de eene wilde hebben dat ick voer / en de

1619. andere niet. Ick greeper een of twee (upt den hoop) by den arm/ en stuwde se nae de Prauw toe/ om te varen/ gelijck of ick noch Meester was/ en ick was boven half Knecht niet. Sy sagender soo vreesselijck upt als Bulle-mannen/doch lieten haer geseggen/ en twee gingen met my in de Prauw/ de eene gingh achter sitten/ en de ander voor/ elck met een scheppertje in de handt/en staken af; sy hadden elck een Kris op haer zijd' steecken/ zijnde een gheweer of 't een Ponjaert was/ met vlammen. Doen wy wat gevaren hadden/ quam de achterste nae my toe/ want ick sat midden in de Prauw/ en wees dat hy gelt wilde hebben. Ick taste in mijn diessack/ haelder een quaertjen upt/ en gaf het hem. Hy stondt en bekeeck het/ en wiste niet wat hy doen wilde; Doch nam het ten lesten/en wond' het in zijn kleetjen dat hy om sijn middel hadden/ de voorste siende dat sijn maet gekregen hadde/ quam mede na my toe/en bewees my dat hy oock wat hebben wilde/ ick dat siende/ haelde weder een quaertjen upt mijn diessack en gaf het hem. Hy stont en bekeeck het mede/ het leeck dat hy in twijffel was of hy het gelt wilde nemen/ dan of hy my wilde aen-tasten/ 't welck sy licht souden hebben konnen doen/ want ick hadde geen geweer/ en sy hadden (als verhaelt) elck een Kris op zijd. Daer sat ick als een Schaep tusschen twee Wolven/ met duysent vreesen/ God weet hoe ick te moede was/ voeren alsoo voorstroom af (want daer ging harde stroom) ontrent ter halver weegh (aen de Boot) zijnde/ begonnen sy te tieren en te parlementen/ 't scheen aen alle teyckenen dat sy my om den hals willden brengen. Ick dit siende/ was soo benaut/ dat my het herte in 't lijf trilde en beefde van vreese/ keerden my derhalven tot Godt/ en bad hem om genade/ en dat hy my verstant wilde gheven/ wat my best in die gelegentheyt stont te doen/ en het scheen of my inwendigh geseyt worde/ dat ick singhen soude/ 't welck ick dede/ hoe-wel ick in sulcken benautheyt was/ en songh dat het door de boomen en Bosschaedje klonck/ want de Revier was aen beyde zijden met hooge Boomen bewassen. En als sy sagen en hoorden dat ick soo begon te singen/ begonnen sy te lacchen/ en gaepten/ dat men haer in de keel sien kon/ soo dat het leeck dat sy meenden dat ick geen zwarigheyt van haer maeckte; doch ick was heel anders in mijn herte ghestelt/ als ick vertrou dat sy meenden. Aldaer bevond' ick metter daedt/dat een Mensche upt vreese en benautheyt noch singen kan; en wy raeckten temet so verde voort/ dat ick de Boot sagh leggen. Doe gingh ick over eynd' staen/ en wuysden ons Volck (die by de Boot stonden) toe/ sy my gewaer wordende/ quamen datelijck na my toe by de kant de Revier langhs/ en ick wees teghen die twee die my af brochten/ dat sy met de Prau aen Lant souden sturen/ 't welck sy deden/ en wees haer dat sy voorheen loopen souden/ want ick dacht/ soo sult ghy my altijt van achteren niet doorsteken. Doe quamen wy alsoo by ons Volck.

Bontekoe is in groote benautheydt in een Prau

Die perijckel en benautheyt (door Gods genade) ontkomen zijnde/ by de Boot komende/ vraeghden de twee In-woonders waer ons volck sliep/ wy seyden onder die Tentjes/ want ons Volck hadden Tentjes van bladeren ghemaeckt daer sy in kroopen. Sy vraeghden oock waer ick en Heyn-Rol de Koopman sliepen/ seyden in de Boot onder 't zeyl. Doen gingen sy weder wegh na het Dorp. Doe vertelde ick Heyn-Rol en het ander Volck/ hoe ick gevaren was/ en dat ick een Buffel in 't Dorp ghekocht hadde/ die wy op dien avondt niet wel konden krijgen/ dat de vier Maets die ick mede ghenomen had' my ghebeden hadden of sy aldaer te nacht mochten blijven/ dat sy het beest als 't lagh/ souden vanghen en aen-boort brengen/ 't welck ick door langh aen-staen consenteerde/ met conditie/ dat sy morghen ochtent by tijdts aen boordt mosten komen met het Beest. Dit/

en

en wat ons meer was ontmoet / vertelt hebbende gingen wy t'samen leggen sla- 1619.
pen/die nacht over/'s morgens doen't dag was/ ja de Son al een groot stuck ge-
resen was/ vernamen wy noch geen Volck noch geen beest; Doe begonnen wy
twijffelmoedigh te worden dat het met die vier maets niet wel most staen/en noch
na een wijl wachtens/soo sagen wy twee van de inwoonders komen/die een beest
voor haer heen dreven nae ons toe / by ons komende en ick het Beest siende/ seyde
dat het dat selfde beest niet en was/ dat ick gekocht en betaelt hadde/ onse Botte-
lier konde haer ten deel verstaen / die vraeghde waerom dat sy dat selfde beest niet
en brochten dat ick gekocht hadde/ als oock waer ons Volck bleef / (te weten die
vier Man die met my na 't Dorp waren gevaren) gaven tot antwoort dat sy dat
beest niet en hadden konnen krijgen/en dat ons Volck met noch een beest aen qua-
men/ so dat wy doen ten deele te vreden waren. En dewijle dat dit Beest/dat dese
twee Swarten gebrocht hadden/so geweldich sprong en steygerde/seyde ick tegen
Willem van Galen de Sarjant: Neem de bijl in de handt/ en hackt het beest in sijn
hacken / op dat het ons niet en ontloopt / want wy mogen teghen gheen schaed'/
't welck hy dede/ nam de bijl en hield' het in zijn hacken dat het neer-storte. Doen
begonnen die twee zwarten te roepen en te schreeuwen / dat het wonder was/ en
op dat schreeuwen quamender wel 2. à 300. Man (die 't weten mocht) achter 't
Bosch uyt-gelopen/ en meenden ons alsó de Boot af te snijden en ons al te samen
doot te slaen/ maer worden haer in tijts gewaer/ door drie van onse maets die een
kleyn vyertjen hadden aen-geleyt een weynigh van ons af/ want die quamen nae
ons toe gelopen/ en seyden dat sy quamen. Ick stapte een weynig buyten 't Bos/
en sagh daer ontrent 40. uyt het Bosch komen/ seyde teghen ons Volck/stae vast/
want wy hebben van dat Volck geen noot / want wy zijn oock sterck van Volck/
maer sy vielen soo sterck uyt/en duerde soo langh/ dat het scheen datter geen eynd'
van komen sou/ met Schilden en Swaerden/en saghen gelijck de bulleman/ waer
door ick verbaest begon te roepen / Mannen/ elck sijn best nae de Boot toe/ want
snijden sy ons de Boot af / so zijn wy lijveloos. Doe stelden wy 't op een loopen/
met alle man na de Boot toe/ die de Boot niet krijgen kon / die koos de Revier en
zwom daer in/ sy vervolgden ons tot de Boot toe/en als wy in de Boot quamen/
was de Boot heel reddeloos/om daer met so grooten haest in en mede vande wal
te komen/ want de Zeylen waren over de Boot heen ghehaelt tot een tent/ sy wa-
ren ons op onse hacken aen de Boot / terwijl wy over-klommen/en staecken ons
Volck (met Hesegeyen) in 't lijf (sose over-klommen) dat haer de darmen tot het
lijf uyt-liepen/met onse twee Bijlen deden wy so veel weer als wy konden/en onse
roestighe deeghen dede mee sijn profijt / want achter in de Boot stondt een groot
Keerl van een Man (zijnde een Backer) die hem daer mede dapper weerde. Wy
hadden een dregh achter uyt-leggen en een dregh t'Zee/ ick ontrent de mast over-
gekomen wesende/ riep tegen de Backer: Hack het tou/ hack het dregge-tou af/
en hy hackte/ hy hackte/ maer het wilde niet af / ick dat siende raeckte nae achte-
ren toe/ nam het tou en leyde het op de steven / doe seyde ick hack nu/ en hy hackte
het ten eersten af. Doe stondender van ons volck voor inde boot by 't dregge tou/
en haelden de boot t'Zee/ de zwarten liepen ons in 't water wel nae / maer alsoo 't
schor aen lant was/ waren sy datelijck gront af/ mosten hier door onse Boot ver-
laeten/ en wy Vischten ons volck op / die in de Revier zwommen/ en haeldense in
de Boot/ met dat het volck in de boot was/ gaf Godt almachtig/dat de wint met
een barst datelijck uyt het Lant quam/ die tot die tijt toe uytter Zee gewaeyt had-
de/ voorwaer een merckelijck teycken van de genadige hant Godts/wy settender

De Wilden over-vallen haer en slaen eenige boot.

1619. onse zeylen by / en zeylden een slaegs het gat uyt tegen de hooge Zee aen/ en over
Zeylen weder t'Zee. de Banck (daer op wy sulck een perijckel/ in 't inkomen hadden uytghestaen / als verhaelt is/quamen wy nu datter weynich water in de Boot quam.) De Swarten of Inwoonders van 't Landt meenden dat wy daer niet uyt souden komen/ en sy liepen op de hoeck van 't Landt / en dachten ons daer aen waer te nemen en ons doot te smijten/ maer het scheen dat het Godt alsoo niet en beliefde / want de Boot was voor hoogh en vroom/ en sprongh tegen de Zee op/raeckten alsoo met Gods hulpe het gat uyt/ buyten wesende/worde de Backer (die achter inde Boot hem soo wel hadde geweert met de degen) geheel blaeu om 't hooft/ want hy was recht boven sijn navel in de buyck gequetst/ en haer geweer was fenijnig geweest/ waer door de wond' met een blaeuwigheyt omringt worde/ 't welck ick uyt snee/ om het fenijn van vorder voort-loopinghe te stuyten / maer mochte niet helpen/ sturf even-wel voor onse oogen/doodt zijnde/setten hem over-boort/ en lieten hem drijven/doe telden wy ons Volck/ en bevonden dat wy 16. man verloren hadden/ te weten/ elf diese aen Landt hadden doodt ghesmeten en de Backer die wy over-boort setten/ met noch de andere vier maets die in 't Dorp waren gebleven/maer over wy al-te-samen hertelijck bedroeft waren/ haer beklagende/ doch danckten even-wel de Heere/ dat wy daer al te mael niet waren omgekomen.

Ick voor mijn part late my voorstaen dat die vier maets die in 't Dorp bleven/ de behoudenis/naest God/van mijn leven waren (want haddē sy mede na de boot gewilt/doe ick voer/ so souden sy (te weten de Swarten) ons alle vijf doot-geslagen hebben/so ick vastelijck geloove/want doe ick op de kant van de Revier/by al dat volck stont/ twisten sy (als geseyt) onder malkanderen / over mijn wegh-varen/ doch ick maeckte haer wijs en bewees het haer / dat ick 's anderdaeghs met al het Volck by haer wilde komen/ doe scheen 't dat sy dachten/ laet ons dan geen spel maken/dan sullē wy haer met de minste zwaricheyt komen houden en doodē/ hebben gemeent dat ick die 4 maets niet verlaten sou/hebbende daer borg en pant genoeg aen/doch 't is haer niet geluckt/ evenwel is 't een beklaeglijcke saeck/ dat wy die maets daer laten moestē/ doch vermoede dat sy die al doot haddē gesmetē.

Wy stelden onse koers voor de wint langs de wal henen/ hadden noch 8. Ponderen/ met een weynigh Rijs by ons inde Boot/ en dat voor 56. persoonen/die wy doen noch sterck waren/voorwaer te weynigh voor so veel menschen Wy deylden hier van yeder sijn part toe/dat op wesende/ spraecken met malkander dat het best was dat wy weder Lant koosen/ hebbende alree grooten honger / en in Zee was niet voor ons/ op die tijt te krijgen om van te leven. Keerden daerom weder na 't Lant/sagen een Bay/zeylden daer in/ wy sagen aen Lant veel volcks by malkander staen/daer wy na toe liepen/doch sy verwachtē ons niet/maer liepen van ons af/konden doe aldaer geen victualie krijgen/dan vonden vers water/ daer droncken wy soo veel af als ons luste / en haelden onse twee vaetjes vol van dat water en voeren by de klippen om / daer vonden wy kleyne Oesterkens en Alikruyckens/ pluckten daer van elck sijn diessacken vol. Ick hadde op die plaets daer wy 't volck verloren/ontrent een hoet vol Peper gekocht/die ons hier wel te pas quam/ met de Oesters te eten/ want het gloeyde lustigh in de Maegh.

Keeren weder na t' Landt.

Zeylden doe weder de Bay uyt / en koosen Zee / om onse reys te vervorderen. Een stuck weegs buyten 't Lant komende/ begon het een heele storm te wayen/so dat wy al onse zeylen mosten in-nemen / die haelden wy doe over de Boot heen/ en kroopen met alle man onder de zeylen / en lieten 't op Godts ghenaede drijven/ tot ontrent twee uren voor den dagh/doe begon 't weer af te nemen/en worde weder

Zeylen voort.

der

der goet weer/ quamen voor den dagh/ settender onse zeylen weder op/ doe kregen 1619.
wy inde wint/ zeylden van de wal af/'tscheen of God ons voor grooter ongeluck
behoeden wilde/ want hadden wy dese storm en dese contrarie wint niet gekregē/
souden by de wal langhs gevaren/ en wel licht op de water plaets/ die daer dicht
by lag/ op Sumatra aengelopen hebben/ daer de onse veel plachten aen te varen; en
die waren nu bittere Vyanden van de Hollanders/ want korts voor dese tijt/ wa-
ren daer noch veel Hollanders doot geslagen/ die daer gekomen waren om water
te halen. En doen 't dag worde/ sagen wy 3. Eylanden voor uyt leggen/ resolveer- Komen aen de Prince Eylandē.
den daer nae toe te zeylen/ vermoeden daer geen Volck op/ hoopten daer wel yets
te krijgen tot ons onderhout/ quamen daer dien selfden dag noch aen. Wy vonden
daer datelijck vers water/ en daer wossen oock groote rieden/ so dick als een man
om sijn been/ die hackten wy met onse bijlen om. Dese rieden worden ghenaemt
Bamboesen/ wy stieten de knockels met een stock door/ behalven de onderste knoc-
kel/ daer gooten wy water in/ en stakender stoppen op/ en hier mede kreghen wy
wel een last vers water in de Boot. Vonden daer oock Palmeed-boomen/ die bo-
ven in de top so murw zijn als oft Riet-spieren waren/ die hackten wy mede om/
en namen de boven-enden die goet waren tot onse victualie/ het volck liepen 't Ey-
lant door en door te bosch-karen/ doch konden anders niet vindē dat waert was.
Ick liep eens van al ons Volck af/ en een Berch (zijnde de hooghste van 't Eylant)
siende/ ging daer op/ en sagh om en wederom/ wesende heel bedroeft en moeyelijck
in mijn geest/ door dien dat het (so my dochte) meest op my aen quam/ om de wegh
te vinden/ en dewijl ick noyt in Oost-Indien geweest was/ noch geen Stiermans
gereetschap hebbende/ principael geen Compas/ als verhaelt is/ soo wist ick niet
wat my beter te doen stont/ als my op den Heere te verlaten/ want mijn raet was
ick dickwils ten enden/ als oock doe/ viel daerom op mijn knieyen neder/ en badt
dē Heere/ hem smekende/ dewijl hy my tot hier toe hadde gered en bewaert onder
sijn genadige vleugelen/ en verlost uyt vyer en water/ van honger en dorst/ en van
de quade menschen/ dat het sijn Vaderlijcke goethept doch soude gelieven my vor-
der te bewaren/ en my de oogen des verstants open te doen/ om den rechten weg te
vinden/ op dat wy wederom by onse Natie en Vrienden mochten komen/ jae met
diep versuchten bad' ick: ô Heere wijst ons de weg/ en geleyt my; Doch of 't uwe Bonte-koe bidt Godt om sijn by-stant.
wijsheyt voor goet en best in sag/ my niet in salva/ by onse Natie te brengen/ so laet
doch (is 't u Goddelijcke wil) eenige van 't Volck te recht komen/ op dat men we-
ten mach/ hoe dattet met ons en het schip gegaen is. En aldus met God gespro-
ken hebbende/ stont ick op/ om weder af te gaen/ en sloech mijn oogen als voor/ om
en wederom/ aen allen oorden uyt/ en siet/ ick sagh aen mijn rechterhant uyt/ dat de
Wolcken van het Landt dreven/ waer door het inde kimmen klaer wierdt/ en sagh
doe stracx 2. hooge blauwe Bergen leggen/ en my schoot datelijck in 't sin/ dat ick
tot Hoorn van Willem Cornelisz Schouten wel hadde hooren seggen (die wel 2. a 3.
mael in Oost-Indien geweest was) dat op de hoeck van Java 2. hooghe blaeuwe
Bergen lagen/ en wy waren by Sumatra langhs ghekomen/ 't welck aen de slinc-
ker-handt lagh/ en dese sagh ick aen de rechter-handt/ ende in 't midden was een
gloy/ daer ick gheen Landt sien kond'/ en ick wiste dat de Straet van Sunda, tus-
schen Java en Sumatra, in liep/ beelde my derhalven vastelijck in/ dat wy wel te
wegh waren/ en liep doe alsoo verblijdt weder van den Bergh af/ nae de Koop-
man/ en vertelden hem/ dat ick sulcke 2. Berghen gesien hadde. Doe ick hem dit
vertelde/ waren de Wolcken daer weder overghedreven/ datmense doe weer niet
sien kon. Vertelde hem oock wat ick van Willem Cornelisz Schouten hadde hooren
ver-

1619. vertellen/als oock wat gissingh dat ick daer over maeckte/ te weten dat ick vastelijck vertroude dat wy recht voor de Straet van Sunda waré. Doen seyde de Koopman/ wel Schipper hebt ghy sulcke moet/so laet ons het volck te hoop roepen/ en peuren daer na toe/ want u gissingh/ en reden/hebben mijns oordeels fondament.

Zeylen weder 't Zee.

Doe riepen wy het Volck by een/ en sy droeghen ons water/ in die bamboesen ende top-enden van de Palmeed-boomen tot victualie/ die wy vergadert hadden/ in de Boot/ en staken af/ kregen de goede wint/ stelden de koers recht het gloy in/ 's nachts op de Sterren aen/ ontrent de middernacht sagen wy een vyer / dat wy in 't eerst meenden dat het een Schip was/maeckten daer een kraeck af/maer daer by komende/ wast een kleyn Eylantjen/ dat in de Straet van Sunda leyt / genaemt Dwars-inde-wegh, en passeerden dat Eylantjen. Een wijltijts daer na/sagen wy noch een vyer aen de ander zijd'/ te weten / aen stuer-boordt/passeerden dat oock/ dochten my al goede tekens te wesen van Visschers. S'morgens den dagh opkomende/ worden het stil/ waren doen / aen de binnekant van 't Eylant Java, wy lieten een man aen de mast klimmen/ die sagh uyt/ en riep ick sie Schepen leggen/ teldender tot 23.toe. Doen sprongen wy bykans op van blijtschap. Wy stracx met de riemen te boort/ en roepden daer na toe/ want het was (als verhaelt) stil.

Komen in de Straet van Sunda.

Hadden wy dese Schepen hier niet gevonden / daer wy aen voeren / wy souden tot Bantem gevaren hebben/ daer wy in de val souden geloopen hebben/ want die waren doe met ons Volck in Oorlooghe/ 't welck mede een merckelijcke bewaringe Godts voor ons was/ danckten daer over den Heere voor zijn goethept.

Dit waré altemael Hollantsche schepen/die daer over commandeerde/was van Alckmaer, genaemt Fredrick Hout-man, hy stont doen ter tijt en keeck met de kijcker of bril in de gelderye/ na ons toe / verwondert wesende over onse mirakuleuse zeylen/ niet wetende wie het was / sont sijn Sloep uyt / die ons te gemoet roeyde/ om te besién wat voor Volck dat wy waren: by malkander komende / sagen ons en kenden malkander terstont/want wy waren met haer uyt Texel gezeylt/en waren in de Spaensche zee/buyten de Kanael van malkander geraeckt/de Koopman en ick/ stapten over in de haer Sloep/ en voeren aen Hout-mans Schip / genaemt de Maeght van Dordrecht. De Commandeur Hout-man riep ons achter inde Kajuyt/hete ons wellekoom/liet ons de Tafel decken/om met hem te eten. Maer als ick het Broodt en ander Eten sagh/ sloot my het herte en het lijf toe/en de tranen schoten my van blijtschap over de wangen/ soo dat ick niet eten kon. Ons ander Volck aen boort komende/ worden datelijck op de Schepen verdeelt.

Komen by 23. Hollantsche Schepen

De Maets worden op de Schepen verdeelt.

Hout-man ordineerde terstont een Jacht/ dat my met de Koopman na Batavien soude voeren. En na dat wy hem alle gelegenheydt hadden vertelt van onse armoede/ en wedervaren/ traden wy in 't Jacht/ en gingen t'zeyl/ Quamen 's morghens voor de Stadt van Batavia, Het Volck van onse kennisse / op de Schepen/ hadden ons al van de Indiaensche kleeren by geset / soo dat wy al in den dos waren/ eer wy in de Stadt quamen.

Bontekoe ende Koopman komen by den Generael op Batavia.

Wy ginghen in de Stadt / quamen voor 't Hof (daer de Generael Jan Pietersz. Koen van Hoorn, sijn residentie hiel) en vraeghden de Hellebaerdiers / of sy wilden vragen: Of wy eens by de Generael mochten komen/hadden hem te spreken. Sy liepen heen/ quamen weer / werden binnen ghelaten/ en quamen by hem. Hy wiste van onse komste niet/ maer ons bekendt maeckende / heete ons wellekoom. Doen most het groote woort daer uyt met ons/ en seyden : Heer Generael : Wy sijn op sulcken tijdt / met het Schip Nieuw-Hoorn, uyt Texel ghevaeren/ en op sulcken tijdt / ontrent de Straet Sunda , ghekomen / op sulcken hooghte / daer

Vertellen hem haer wedervaren.

hebben

hebben wy 't ongeluck gehadt/ dat ons Schip in de brant is geraeckt/ en wech- 1619.
gesprongen/ en verhaelden 't hem al van stuck/ tot stuck/ hoe en waer door het geschiet was/ wat volck dat wy verlooren hadden/en dat ick self met het Schip opgevlogen was/ doch door Gods genade/ met noch een Jong-man gesalveert/en ben tot heden toe bewaert/de Heere zy gelooft. De Generael dit hoorende/seyde: Wat helpt het/ dat is een groot ongeluck. Hy vraegde na alle omstandigheden/en wy seyden 't hem al/ gelijck als 't gheschiet was. En hy seyde al: Wat helpt het/ dat is een groot ongeluck. Ten laetsten seyde hy: Jongen/brengt my de gouden kop hier/ hy liet daer Spaensche wijn in schencken/ en seyde: Geluck Schipper/ ick brengh u eens/ghy meugt dencken dat u leven verlooren is geweest/en dat het u van Godt almachtigh weder is geschoncken; blijft hier en eet aen mijn Tafel/ want ick ben van meningh te nacht te vertreckē na Bantem, na de Schepen/om eenige ordre te stellen; blijft hier so lang tot dat ick u ontbiede/of dat ick hier weder koom. Doe brocht hy 't de Koopman oock eens; haddē noch verscheyden discoersen. Eyndelijck vertrock hy/en wy bleven daer en aten aen sijn Tafel/ de tijt van 8. dagen/ doen ontboot hy ons weder by hem/ voor Bantem, in 't Schip de Maegt van Dordrecht, daer wy te vooren aen geweest waren; en hy ontboot my eerst by hem/ en seyde: Schipper Bonte-Koe, ghy meught by provisie/ tot naerder ordre/ gaen op 't Schip de Berger-Boot, en nemen aldaer 't Schipperschap waer/als ghy te voren gedaen hebt. Ick seyde: Ick bedancke mijn Heer Gener. voor die gunst.

Wort weder Schipper ghestelt op 't Berger-Boot.

Twee of drie daghen daer na/ ontboot hy de Koop-man Heyn-Rol, en seyde: Koopman/ ghy meught by provisie tot naerder ordre gaen/op 't Schip de Berger-Boot, en nemen aldaer het Koopmanschap waer/ als ghy te vooren gedaen hebt. Doen waren wy weder by malkander/ en hadden weder te commanderen.

De Koopman krijght neffens hem sijn oude officie.

Het Bergher-Boot was een kort Schip/ met 32. stucken/ en leeck of 't vol gheschut lagh/ meest twee lagen hoogh. Wy voeren in 't voorste van 't jaer 1620. na Ternaten, hadden ons Schip met Vleesch/ Speck en Rijs geladen/ als oock veel Amonitie van Oorlogh/ om de Forten al-daer te versien/ waeren met ons drie Schepen/ te weten: Het BergerBoot, daer ick op was/ de Nephtunus, en de Morgen-Star, dede in passent Gresse aen/ een Opper-Koopman / Wolter Hudden van Rijga in Lijflandt, die daer lagh/ scheepten ons in menighte van Koe-Beesten/ Hoenderen/ Gansen/ Arack/ zwarte Suycker. Het voer voor de Beesten was Rijs/ die noch in de dop was/ ghelijck sy van 't Lant af-gesneden was/ genaemt Paedje. Staken doe weder van Gresse af/ voeren al by 't Landt langhs/ voor by de Straet van Baly, om de hooghte te krijghen/ tot het Landt van Soloor toe/ want het Mouson was verloopen/hoopten daer door te beter Ambony aen te zeylen/ doch voor 't gat van Soloor komende/ quam de Koop-man van 't Fort aen ons boort/ ghenaemt Raemburgh van Enckhuysen, die sijn residentie aldaer hadde/ en seyde dat daer een Vleckjen ontrendt lagh/ ghenaemt Laritocken, waer uyt de Specken en Mostiesen/ daer woonende/ grooten afbreuck deden in onsen handel/en dat het nu dē rechten tijt was (dewijl wy daer nu met ons drien warē) om 't voornoemde Vleck af te loopen. Waer over wy resolveerden het selfde te onderlegghen/ voeren daer na toe/ verselschapt met eenige Corrackorren, ende een groote menigte van Vaer-tuyg daer van 't Lant/ die mede voeren/om te sien hoe 't af soude loopen/ doch quamen niet om te helpen. Wy liepen onder 't Fort en 't Vleckjen/ schoten daer dapper in/ en sy weer op ons/ onder 't schieten/ Landen wy ons volck/ maer die van de Stad/deden 2. a 3. uytvallen/ en dreven de onse te rug/ soo datter omtrent 20. a 25. van ons Volck bleven leggen / en noch veel gequetst/

Zeylen nae de Molluques.

Tocht op Laritocken.

mosten

1620. mosten daerom vertrecken/ sonder yets uytgerecht te hebben/haelden ons water/
en namen ons af-scheydt van de Opper-Koopman Raemburgh, en stelden onse
koers N. O. aen/ om boven het Eylant Baramboet te zeylen/kregen het in gesicht/
lieten 't aen Bag-boort van ons leggen/stelde doen de koers Noort-O. ten N. om
de Eylanden van Boero ende Blau te bezeylen/ de welcke wy mede aen Bag-boort
lieten leggen. Liepen doe nae het Eylandt Ambony, doch konden het door ver-
leydingh van de stroom niet bezeylen/ raeckten daer beneden om tusschen twee
kleyne Eylandekens deur/in een In-wijck ghenaemt Hieto, en Combello lag daer
teghen over/ alwaer veel Naghelen vallen/ van Hieto kan men met een paert/ in
korter tijdt op Ambony rijden. Wy vonden alhier 3. Commandeurs/ te weten:
Den Governeur Hout-man van Alckmaer, den Governeur 't Lam van Hoorn, met
den Governeur Speult. Het Lam hadde sijn residentie op Maleyen, die Governeur
Speult op Ambony. en Hout-man worde gedestineert met ons te gaen na Baets Jan,
alwaer wy quamen. En na dat wy aldaer 4 a 5 dagen gelegen hadden/namen wy
ons afscheyt. Den opper-Koopman worde van 't Fort gelicht/ also sijn tijt geex-
pireert was/ en onsen Coopman Heyn-Rol, worde in sijn plaets ghestelt. Voeren
voort aen alle Forten inde Moluckes, en versagense met Vleys/Speck/Rijs/Oly/
Asijn/en andere behoeftigheden. Lagē aen 't Eylant Maleye (daer dē Gouverneur
Jan Dircksz 't Lam sijn residentie hadde) omtrent 3. weecken; namen ons afscheyt
van 't Lam; voerē weder aē Baets Jan, daer wy (als geseyt is) onse Coopman Heyn-
Rol, gelaten hadden/ die het commande van 't Fort hadde. Hy gaf ons omtrent 100

Groote Harts-teeringh van twee vrienden in 't van een scheyden.

lasten Nagelen in/ hier nam ick mijn afscheyt van Heyn-Rol, beyde met de tranen
over de wangē/ging ons beyde dapper ter herten/ te meer/om dat wy so veel elen-
den en zwarigheden met malkanderen hadden uyt-gestaen/als voren verhaelt is.
Sedert dese tijt/ heb ick hem noyt weer gesien/ dan heb verstaen/ dat hy eenige tijt
hier na/ op het Eylant Maleyen, gestorven en begraven is/ de Heere wees sijn ziele
genadigh en de mijne als ick na kome. Staken doe dwars over nae Boggeronis,
ofte Straet van Boton toe. Liepen de Boggerones deur/ al dwars over/ om boven
de gronden te zeylen/recht op Java Minor, ofte Kleyn Java aen/ en voort by 't Lant
langhs na Grisse. Wy hadden den Governeur Hout-man in 't Schip by ons. Op
Grisse komende/ laden wy so veel Koe-beesten en Hoenderen/ als wy bergen kon-
den/ in 't getal omtrent 90. Beesten/ en 1600. Hoenderen/ met eenige Gansen en
Eynden/ gavense padje tot voer: Men kocht alhier 16. Hoenderen voor een Re-
jael van achten/ namen weder onse afscheydt van den Koopman Wolter Hudden,

Komt weder voor Batavia.

en stelden onse koers langhs Java, zeylden dicht by Japana langhs/ doch en waren
daer niet aen/ vervorderden onse reyse en quamen geluckelijck voor Batavia, spra-
ken daer wederom den Heer Generael Koen van Hoorn, losten daer ons Schip/
los wesende worde ick met 't selfde Schip gesonden na Janbay, om daer een Schip

Doet eenige reysen om Peper als oock om steen.

vol Peper van daen te halen. Deden in passant Patimbam aen/ brochten een schip
vol Peper op Batavia. Doe sondt den Generael my aen de Eylanden die tusschen
Batem en Batavia, dwars af leggen/ om Steen te halen/ die daer op de gront leyt/
men gaf my 40. Laskares mede/ diese duycken en op de gront vast maken souden/
't welck ghedaen zijnde/ hijstense alsoo in de Boot/ 't zijn groote steenen/ diese op
Batavia weten vierkant te houwen/ en maeckten daer de punckten van 't Fort
af. Die Steen is heel wit/ veel witter als Hart-steen in Hollandt. Het Fort is
meest van sulcke Steen ghebouwt/ heel uyt het Water tot boven toe/ een lust
om sien: deden sulcke dry tochten om steen. Doe quam het Schip Groeninghen,
uyt het Vader-landt/ daer schipper op was Tobias Emden, en Koop-man/ Sr. van
Neck,

Neck, die Schout op Texel hadde geweeſt/en door diē dat de Schipper en Koop-
man niet en hadden komen accorderen/wierden ſy beyde/door ordre van den Ge-
nerael Koen, en de Raden van dien/ op't Berger-boot gheſteldt/ en ick op't Schip
Groeningen, met een Onder-Koopman by my/genaemt Jan Claeſz van Amſterdam.
Ick dede geen quade ruyling/want op't Berger-Boot was te eten noch te breken/
(gelijck men ſeyt) en het Schip Groeningen was eerſt uyt het Vaderlandt gheko-
men/hadde van alles genoech. Ick wierde gedeſtineert daer mede te gaen na Jan-
bay, weder om Peper/ met twee kiſten gelt/ ſouden Palimbam wederom in paſſant
aen doen/ het welck wy deden/ en vonden aldaer een Koopman van Alckmaer, ge-
naemt Hooglant, ſetten hem een kiſt met gelt by/ vertrocken voort na Janbay, daer
lagh een Koopman van Delft, genaemt Abraham van der Duſſen, dewelcke wy me-
de een kiſt met gelt brochten. Laghen daer langh op de Reed/ de laſt worden ons
met kleyne Jachten aen boort ghebrocht/ nevens dat wy oock met onſe boot alle
dagen af en aen voeren om Peper uyt de Revier te halen. Onſe Opper-ſtierman/
Sipke vān Enckhuyſen, voer met de Sloep heel op by de Koop-man/ende vondt het
Jacht de Bruyn-vis by't Dorp legghen / daer Schipper op was Jaep Maertſz van
Hoorn, en na dat hy daer in's avonts goet chier gemaeckt hadde/ging 's nachts
op de Hut leggen ſlapen/en rolden met de deeckē om ſijn lijf vande Hut af in't wa-
ter/en verdronck/ om welcke tijdingh ick ſeer droevigh was. Doen wy de laſt in
hadden/namen ons afſcheyt van S. van der Duſſen, en vertrocken wederom na Ba-
tavia, loſten daer datelijck ons Schip/voer weder 2 tochten om ſteen/ aende voor-
noemde Eylanden. Dat ghedaen zijnde/ voer wederom na Janbay, om Peper/ op
welcke tocht onſe Koopman Jan Claeſz ſturf/quamen alſo weder voor Batavia.

Met deſe reyſen/ſo met het Berger-boot als met het Schip Groeningen, bracht Reyſen
ick ontrent twee Jaren door/ doe wierter goedt ghevonden dat ick met het ſelfde na Chi-
Schip nae China ſoude gaen / in Compagnie van noch ſeven Schepen / onder den na.
Commandeur Cornelis Reyerſz van der Gou; om/ ſoo 't mogelijck waer/ Macou te
incorporeren/of na de Piſcadoris te gaen/en door alle bequame middelen/indien het
mogelijck waer/den handel met die van China te ſtabileren/gelijck dat breeder inde
inſtructie was uytgedruckt/die den Heer Generael Koen ons mede gaf. De Gene-
rael hadde tot dien eynde/ op veel plaetſen gheſchreven/ dat de Schepen haer al by
ons ſouden verboegen/ op ſulck en ſulcke plaetſen/ daer wy voor-by paſſeren moe-
ſten. Onder anderen oock na de Maniella, na den Commandeur Willem Janſz. die
neffens eenige Enghelſche daer op een tocht was. Dat eenige van ſijn Schepen
haer by ons ſouden verboegen/gelijck onderwegen oock geſchiede.

Den 10 April/na dat wy eenige tijt voor Batavien gelegen hadden/ zijn wy met 1622.
ons acht Schepen t'zeyl ghegaen / ſtelden onſe kours om de Straet van Balimbam April.
door te loopen.

Den 11 dito/ſagen wy het Landt van Sumatra. Wy vervielen hier zuydelijcker
als wy giſten/waer over wy oordeeldē dat de ſtroom de Straet van Sunda uyt liep.

Den 12, 13, 14, en 15, hadden wy variabel weer en windt / paſſeerden het Ey-
landt Lucipara.

Den 16, en 17, dito/ quamen wy by't Eylandt Bancka.

Den 18, ontmoeten ons het Schip Nieuw-Zeelandt, komende uyt Japon met
twee Portugeſche Jachten by hem/ die van onſe Schepen/voor Malacca genomen
waren/ willende na Batavia.

Den 19 tot den 25 dito/ konden wy weynigh avanceren/ door dien wy meeſt de
wint en ſtroom tegen hadden/ſo dat wy dickwils moeſten ſetten.

1622. Den 29. dito/ waren wy des middaeghs aen't Noordt-eynde van de Straet van
------ Balimbam, en het Eylandt Bancka was Z. O. van ons ontrent een mijl/ liepen
April. Noorden aen/ na het Eylant Polepon.

Den 30. dito/ quamen wy aen 't Z. O. eynde van Polepon ten Ancker/ op 12. vadem sant-gront. Het is hoogh Lant.

Mayus. Den 1. Mayus/ laghen wy aen de West-zijde van 't voornoemde Eylandt ten Ancker/ op 19. vadem steck-gront/ teghen over de Noordelijckste Sant-bay/ alwaer het versch Water of water-plaets een weynigh in 't Bos is/ in een vlacke Put of Dal/ van 't Noordt-eynde van 't Eylandt Bancka, tot dit voorghenoemde Eylant/ is de koers Noorden 19. mijlen.

Den selfden dito/ zijn wy weder t'zeyl gegaen/ stelden onse koers N. O. ende N. O. ten N. aen/ om boven of beoosten het Eylant Linga te zeylen.

Den 2. dito/ behouden 12. mijlen N. O. ten N. des middaghs was de Oost hoeck van 't Eylant Linga Z. W. ten W. van ons 4. mijlen. Het is seer hoog Lant aen de Noort-zijde. Van de W. zijde van Poelepon tot de O. zijde ofte hoeck van Linga, is de koers N. N. O. wel so Noordelijck 9. mijlen/ diep 18. 19. 20. vadem.

Den 3. dito/ was het Eylant Poelepaniangh, West en W. ten Z. van ons.

Den 4. dito/ namen wy hooghte/ en bevonden 1. graed. 48. minuten/ benoorden de Linie Equinoctiael, 's achtermiddaghs sagen wy het Eylant Laur, N. W. van ons naer gissingh 8. mijlen/ hooghachtigh Landt/ doet hem op als een hooghen Bergh/ diep 35. vadem.

Den 6. dito/ was het Eylant Poele Timon, W. van ons/ ontrent 6. mijlen/ stelden onse koers N. O. na 't Eylant Poele Candoor.

Den 9. dito/ wierdter geordineert/ dat wy met ons dry Schepen voor uyt souden loopen/ na het Eylant Poele Ceceer, te weten/ 't Schip Groeningen, (daer ick op was) de Engelsche Beer, en St. Niclaes.

Den 18. dito/ 's morgens sagen wy het Eylandt Poele Candoor N. N. O. van ons/ ontrent 9. mijlen/ is hooghachtigh Lant/ met kleyne Eylandjes/ meest leggende aen de Z. O. zijde van 't groote Eylandt/ de water-plaets is aen de Z. W. zijde/ van 't Eylant Poele Timon, tot dit Eylant, is de koers rechr N. N. O. volghende de Kaerten diep in 't Vaer-water 35. 40. 50. 60. vadem, weeckachtige gront; Maer als men Poele Candoor begint te naderen, soo krijght men weder 30. 25. 20. vadem, harde sant-gront. Des avonts liepen wy dicht beoosten het Eylandt om/ ontrent een groot half mijl van 't Oostelijckste Eylandeken/ diep 18. en 20. vadem/ setten onse koers N. O. aen/ na de kuste van Champey.

Den 21. dito/ 's avonts konde wy Poele Candoor, noch vande groote steng sien.

Den 22. dito/ sagen wy het Lant van Champay, doet hem op oft Eylanden waren/ wesende ontrent 7. a 8. mijlen van 't Lant.

Den 24. dito/ sagen wy onse andere Schepen wederom/ wesende op de hooghte van 10. graden 35. minuten/ waren ontrent ander-half mijl van 't Landt/ is hier leegachtigh voor-lant/ met witte sant-strandt/ doch hoogh en heuvelachtigh Binne-lant. Langhs het Lant heen 1. 2. 3. mijlen t'Zee is diep 17. 16. 15. 14. 13. vadem Sant-grondt. Des avonts zijn wy al-te-samen by malkanderen ten Ancker gekomen op 15. vaden/ teghen een punt/ of hoeck gelegen op de hooghte van 10½. graden/ genaemt Caep de Ceceer, benoorden dese Caep. heeft men een groote Inwijck/ daer het voort by de Zee-kant langs Duynigh Lant/ met hoogh Binnelant is/ het Lant streckt hem van desen hoeck N. O. ten Oosten.

Den 25. waren wy nevens het Eylandeken met de steen-klippen/ genaemt Poele Ceceer,

Ceceer de Terre. Men siet hier benoorden 't Lant een In-wijck/tusschẽ het hoog 1622.
Lant/gelijck een Revier/ het Duynig Lant begint hier te eyndigen/en men krijgt ——
dan voort hoogh dubbelt Lant met dieper water/ var 30. 40. en 50. vadem. Mayus.

Den 26. dito/quamen wy in de Malle Bay (by de Inwoonders/genoemt de Bay van Panderan) ten Ancker. Hier gingh onse Opper-stierman Abram Thijssz van Vlissingen over/op het schip St. Nicolaes gedestineert na de Mannieljes, om te sien of hy eenige schepen van Willem Jansz vloot kost vinden. Hier staen veel hooge Klappes boomen/ aen de strand' by de huysjes. Des anderen daeghs/gingen wy met ons 4. Schepen t'zeyl/na een ander Bay, genaemt Camberijn, ontrent 6. mijlen verder/vonden hier water en hout genoeg/als oock ververssinge in abondantie; kregen ontrent 17. beesten/en een goede partyp Hoenderen/maer een Speck van ons overlopende by de Inwoonders/ konden daer na geen ververssinge meer krijgen.

Den 4. Junij/ trock ick met de Boot na onse Mackers in de Bay Panderan, om haer van ons wedervaren rapport te doen/ en quam den 6. dito wederom/ ondertusschen was het Jacht St. Cruys by ons gekomen. Junius.

Des anderen daegs/ gingen wy onder zeyl/ quamen by het Jacht de Haen, die een Japonsche Jonck aengehaelt hadde/ als oock by onse andere Schepen.

Den 10. dito/ sagen wy een kleyn Eylant onder de Wal leggen van ghedaente ofte Kocks Broot was/ onder Engelant.

Den 20. dito/ verscheyden Eylanden in onse wegh gesien hebbende/ sagen twee Zeylen/dicht onder de Wal. 's Avonts quamen wy by de Manieljes-Vaerders, de Hoop met de Bul, zijnde een Engels-man; hielden den heelen nacht by.

Den 22. dito/ quamen wy voor Maccou, lieten ons Ancker vallen/op 4. vadem weecke gront/ waren doe sterck 15. zeylen/ soo Schepen als Jachten/ daer onder 2. Engelsche Schepen. Wy monsterden ons Volck/lieten haer optrecken rondom de mast/ daer in sy onderrecht worden/ na krijghs gebruyck. Desgelijcks deden sy op de andere Schepen.

Den 23. 's middaegs/gingen wy met ons dry Schepen/ te weten Groeningen, de Galias, en de Engelse Beer, dicht onder de Stadt/lieten ons Ancker vallen op 3. vadem diepte/ met laegh water/ ontrent een Gotelinghs schoot van de wal/schooten dien avont noch 5. schooten daer in. Des nachts liepen wy met ons tween/ te weten Groeningen, en de Galias, tot op een groote Muskets schoot onder de stad/ op 3. vadem/ met half vloet/ weecke gront.

Daer was goet ghevonden/dat ick en onse Koop-man Bosschert van Delft met het Volck aen Lant souden varen/ en te Lande de Stadt helpen bestormen: maer dese resolutie wierde verandert/om het schip niet teffens van Schipper en Koopman te ontblooten/ dat ick soude t' Scheep blijven/ en daer de saken waer nemen/ en onse Commandeur voer voor Velt-Overste aen Lant.

Des morgens zijnde den 24. dito/ soo dra den dagh aenbrack/schooten wy met de gantsche laegh in de Stad dat het rammelde/ so veel de stucken konden verdragen: Weynig tijt daer na/is den E. Heer Commandeur Cornelis Reyersz na lant gevaren/ met ontrent 600. weerbare mannen; 2. Jachten liepen dicht by de wal/ daer den Commandeur Lande / om of 't de onse te quaet viel / dat sy haer retrept daer aen soude kommẽ nemen/oock om de Boots en kleyn vaer-tuyg te beschermẽ. De Portugesen hadden een Borst-weer opgeworpen / daer de onsen mosten landen/ daer van sy eenige tegen-weer deden/ doch de onse daer op aendringende/namen sy de vlucht op de hooghte na een Klooster. De onse aen Lant wesende/advanceerden dapper op de Portugesen/ de welcke verscheyden uytvallen op de onse deden/ Tocht op Macou.

deden/

1622. deden/maer t'elckens met een groote couragie te rugh werden gedreven. Eynde-
lijck raeckte door ongeluck de brandt in eenige half vaten kruydt/'t welck de onse
Junius. verlegen maeckte/ want daer so dra geen ander kon gebracht worden/of de Por-
tugesen waren daer van verwittight door eenige Overloopers/zijnde Japonesen.
De onse van voornemen zijnde om af te trecken / quamen de Portughesen op dat
voorseyde rapport/tot de onsen ingevallen/ die door gebreck van kruyt gheen ge-
noechsame tegenstant konden doen/en sloegen vele van de onse doot: De rest reti-
reerde in groote confusie van't Lant inde booten/en voeren na boort. Wy bevon-
den in als verloren te hebben 130 Man/hadden ontrent oock so veel ghequetsten;
onder anderē den Command. Cornelis Reyersz die in't eerste so de onse landen son-
dē/ door sijn buyck geschoten wierde/ doch wiert door Gods hulpe weer genesen.

Het Volck weder scheep komende/zeylden wy af/ontrent ½ van een mijl/en had-
den daer water/ aen een Eylant/ bezuyden Macou, kregen onse opper-Stuerman
wederom/die te voren van ons Schip was over gegaen.

Den 27 vertrocken de twee Engelsche Schepen/ met het Schip de Trouw, nae
Japon, 't Schip de Hoop wert mede onder onse vlagge gestelt.

Den 28 dito/is de Beer en S.Cruys, na het Eylandt Lemon gezeylt/en voort om
de kust van China te besichtigen.

Den 29 zijn wy voort al-te-mael vertrocken na de Piscadoris, uytgesondert het
Schip de Hoop,'t Jacht S.Niclaes, en het kleyne Jachtje Pelicatten, die daer sou-
den blijven/ tot in't laetste van Augustus/om te passen op de Schepen die van Ma-
lacca aldaer souden mogen komen.

Den 30 passeerden wy Idelemo of anders de Hasen ooren, liepen Oost en Oost
ten zuyden aen/om boven Poele of Peter Blancke te loopen/doet hem van veers op/
als een groot Schip of Kraeck.

Julius. Den 4 Julius/ sagen wy uyt de Mars/ het Z.W. Eylant van de Piscadoris.

Den 6 dito/ is het Schip de Beer. weder by ons gekomen/vande kust van Chi-
na, liepen met malkander buyten de Eylanden om.

Komen aen de Piscadoris. Den 10 quamen wy ten Ancker/ achter een van de Eylanden/ deed' hem op als
een Tafel/was wel een vande hooghste Eylanden vande Piscadoris, sagen tusschē
de Eylanden door eenige Chinese Visschers/doch liepen voor ons wech.

's Anderendaeghs lichten wy weer ons Ancker/ en liepen in een schoone beslo-
ten Bay/op 8.a 9. vadem steeck-gront. Dit Lant is vlack en steenigh/heeft geen
boomen om hout te hacken/is met langh gras bewossen/ heeft redelijck vers wa-
ter/'t welck men uyt putjes haelt/maer als't droogh weer is/so ist brackachtigh/
men vint het in twee in-wijcken/daer men met de Schepen leyt/anders en heeftmē
hier geen ververssinghe/most daer al-te-mael gebracht worden/en alsoo ons dese
plaets was belast te houden/tot een rendevous/ so deden wy op het eynd' van Ilje
Fromosa,een haven aen/daer de Chinesen eenigen handel hebbē/Tajowan genaemt/
daer haelden wy naderhant met onse Jachten veel ververssinge van daen / leyt 13
mijlen van de Piscadoris, heeft niet meer als 11 voet water in't gat/ en is vry krom
in te komen/so dat men met groote Schepen daer niet in magh.

Gaen van daer weder t'zeyl. Den 19 ginghen wy/te weten/ het Schip Groeningen en de Beer, onder zeyl/om
over na de kust van China te loopen / ghemoeten het Jacht S. Cruys, 's anderen-
daeghs brack de Beer sijn Focke-Ree/maer door wy genootsaeckt waren/minder
zeyl te voeren/om by malkander te blijven.

Den 21 saghen het vaste Landt van China, quamen voor de vermaerde Revier
Chincheo, dese Revier is seer kenbaer/ gelijck Jan Huygen van Linschoten daer van

schrijft/

schrijft / op de eene hoeck aen de N. O. zijde staen twee heuvelen / waer van de eene is gelijck een Pylaer van een Kerck / en aen de Z. W. zijde van de Revier is 't leegh duynigh Lant / en weynigh binnen de Suyt-west hoeck / siet men een Tooren of ten minsten die gelijckenisse / souden daer aen de S. W. zijde onder een kleyn ront Eylandeken gheloopen hebben / maer door dien het Schip de Beer die reed' niet en kost bezeylen / mosten weder Zee kiesen / want sijn gebroken Ree was noch niet gemaeckt / begon hart te wayen / soo dat 's anderdaegs onse Fock uyttelijck waeyde / hielden doe af en aen / doch dreven geweldigh om de Noort.

Den 25. sagen wy een seer hackeligh landt op de hoogte van 27. graden 9. minuyten / 't welck wy vermoeden / soo door 't schrijven van Jan Huygen, als uytwijsende de Kaert / het Eylandt Lanquijn te wesen / settent daer onder op 15. vadem / sagen veel Chinese Visschers / die ontrent 3. 4. 5. a 6. mijlen buyten Lant hielden.

Wy deden dagelijcx onse best om om de Zuyd te komen / maer dreven gestadigh om de Noort / so dat daer een harde stroom om de Noort schijnt te gaen.

Den 27. kregē wy eē visser aen ons boort / die ons wat gedroogde vis verkogt. Augustus.

Den 9. Augustus / bevonden wy ons by de Eylanden van China, die seer veel in 't ghetal zijn / liepen ten Ancker op 15. vadem / vermoeden ons / uytwijsende de Kaert / en bevonden breete / ontrent de Caep de Somber te wesen / doch konden geen vaste kust / noch Caep sien / oordeelden daerom dat de Caep Noordelijcker leyt / als de Kaerten aenwijsen.

Den 11. lichten wy ons Ancker / en liepen onder het Eylant Lanquijn, leggende op 28 ½. graden / benoorden den Equinoctiael, op een tamelijcke Rede / aen de Noortzijde / die wy met de Boot hadden opghespeurt / om na water en verversinghe te soecken / doch bequamen geen of weynigh / van eet-waren: maer daer was goet water. Hier leggende / quamen daer eenige Chinesen aen ons boort / met haer Ciampan, die ons voor elcke Schip 5. korven witte Suycker vereerden / waren nae ons vermoeden / en soo veel wy uyt haer verstaen konden / Chinese Zee-roovers / die op haer eygen natien vry-buyten. Des anderen daegs / haelden wy ons water / en gingen weder t'zeyl / doch met weynigh spoets. Komen by eenige Zee-roovers.

Den 18. dito / quamen wy wederom ten Ancker / aen de West-zijde van 't selfde Eylandt / op een beter Rede als de voorgaende / was een haven / daer men meest voor alle winden beschut lagh. Hier hielden de voornoemde Zee-rovers haer haven plaets / die ons al te met eenige verversinge brachten / die sy van elders wisten te halen / doch kon weynigh helpen / voor 't gheheele Scheeps Volck. Sy presenteerden ons dickwils / so wy met haer wilden zeylen na de vaste Kust / dat sy onder ons mochtē schuylen / sy wilden ons verversing / ja lading genoech beschicken / dan wy vondent niet geraden. Sy setten Prince vlaggē op hare Scheepkens / en roofden onder de selfde op haer eygen Natie. Wy gingen weder onder zeyl om ons by onse andere Schepen te voegen / in de Piscadoris, daer wy na veel variabel weder den 22. September quamen. Saghen ons Volck daer doende om een Fort / of sterckte op te werpen / vonden daer oock twee Schepen met een Jacht meer als wy daer gelaten hadden / die van Batavien sedert aldaer gekomen waren / te wetē / het Schip de Gouden Leeuw, de Sampson, en het Jacht Sincke-pure. September.

Des anderdaegs / zijnder twee Jachten van de Kust van China gekomen / hebbende eene achter ghelaten / dat op de voorsz. Kust gebleven was maer het Volck en geschut hadden sy geberght / waer in haer de Chinesen seer behulpigh hadden geweest. Dese Jachten waren uytgesonden / om met de Chinesen van de handel te spreken / dewelcke haer met groote hope wederom sonden / en beloofde met een

Ambassadeur/ by ons te sullen komen in de Piscadoris, om nader met malkander te spreken/ 't welck sy den 29. dito deden / quamen met vier Joncken / met haeren Ambassadeur/om met onsen Commandeur en Raet over den handel te accorderen/ maer en wiert niet uytgerecht / want in al wat sy beloofden / en hielden sy gheen woort/soeckende ons door die middel vande Piscadoris te krijgen/'t welck street tegen de ordre ons van den Heer Generael mede gegeven.

Den 10. October/ is de Gouwe Leeuw t' zeyl gegaen/ na Janby.

Den 18. dito/ zijn wy met ons acht zeylen/ drie Schepen / en vijf Jachten/ gecommandeert te gaen na de Revier Chincheo, en de Kust van China, om te sien of wy haer door vreese van onse vyantschap en ghewelt/ tot den handel mochten bewegen ; doch quamen ontrent 10. mijlen te laegh/ drie van onse Schepen dwaelden van ons/bleven doe noch met ons vijven/ settent in een Bay daer wy door onse Jachten wel 60. a 70. Joncken/ soo kleyn als groot/ verbranden.

Hier ghebeurden een sake verhalens waerdigh / want alsoo ons Volck doende was om 2. Joncken (die sy genomen hadden) aen ons boort te brengen/ en door harde wint het mosten setten/ by haer hebbende den Boot met onse sloep/so zijn sy
Verliesen 23. Man in de voornacht/ van haer Anckers gespilt/en dreven weg/ de eene in hebbende 23 van onse maets/ met twee Chinesen, het Jacht Victoria dat by haer geset lagh om haer te helpen / en kost door het harde weer en donckerheydt/ gheen hulp doen/de eene Jonck wegh drijvende / begaven die uyt de ander Jonck / die met haer sesse waren haer in de boot/ en staken de Jonck in brant/doch also sy met de boot qualack zeyl konden voeren en op een lagher wal zijnde/ wierpen de dregh uyt / nae ontrent 2. uren voor de dreg gelegen hebbende/ brack het dreggetou/dreven tegen de wal aen / in perikel van haer leven / te meer om dat haer lonten in't stranden waren uytgebluft en uytgegaen/ en niet als Vyant aen Lant te verwachten hadden/en om gewelt tegen te staen/waren sy al te weynig in getal/wesende niet meer als 4. Mannen en 2. Jongens/gaven daer om Godt de sake op/en baden dat hem beliefde een genadige uytkomste te verlenen/ saten alsoo in grooten angst en vreese in de Boot/ en verwachten den dagh / stracks quamender een party Chinesen na de Boot/ ons Volck grepen de sabel in de vuyst / en riepen en schreeuden/ als of sy naer haer wilden toekomen. De Chinesen dat hoorende/ die door de duysterheydt
Avontuerelijcke ontmoetingh van 6. Maets. des nachts niet en kosten sien / hoe sterck de onse waeren / keerden wederom / en scheenen van de verveerden verveert te wesen / de onse namen dat voor een seecker waer-teecken/ dat de hulp en beschermingh en Godts over haer was / den dagh aenkomende resolveerden sy de Boot te verlaten/ (alsoo die voor haer onmogelijck was van 't Landt te water te brenghen) met mus-ketten op de hals / de sabel op zy / om alsoo waer't moghelijck te Lande te reysen / na de Revier van Sammitju, daer onse 2. Jachten voor laghen. De 23. Man/ die met de ander Jonck waren wegh ghedreven/ wierden gevangen. Eenighe jaren daer nae/ is een van de 23, man te recht gekomen soo ick verstaen heb. Doch dese kosten noch Jonck/ noch tael/ noch teken van haer stranden sien / zijn derhalven voort ghemarcheert: Een party Chinesen haer siende / quamen na haer toe en stierden 2. Mannen vooruyt/ om met de onsen te spreecken / maer onse Maets betrouwden haer niet / leyden de Mus-ketten op haer toe / als oft se schieten wilden / waer door sy haer lieten passeren. Onder weegh een Huysken vindende / daer een Man met een Vrouw in was/ ginghen daer in / staecken haer lonten op/ en maeckten haer gheweer (dat geheel onklaer was / door dat het nat gheweest had' in 't Landen met de Boot) weder klaer / hier kregen sy oock te eten/ want dese Man gaf haer wat

Rijs/

Rijs/ hem bedanckt hebbende/spoeden haer wegh. In't gaen sagen sy wel 6. of 7. Chinesen doodt leggen op strant/ ten prope voor de honden en vogelen/ die van de onse waren doodt ghesmeten / hier uyt hadden sy licht af te nemen/ wat men haer doen sou sose gekregen worden/ resolveerden daerom/ haer so langh te weeren als sy een sabel in de vuyst souden konnen voeren. Haer gemoeten daer na een groote menighte Chinesen, meenen wel van 2. hondert / die al-te-mael voor haer vluchten. Des achtermiddaeghs quamen sy by onse Jachten/ schoten met haer musketten een deel schooten/ om ghehoort en ghehaelt te worden / van die in de Jachten/ maer door dat schieten / quamender wel 7. a 8. honderdt Chinesen, naer haer gissingh/ op de been/ uyt een groot by-gelegen Dorp/ gingen na ons Maets toe/ ghemonteert met messen en piecken / de onse die niet als de doodt (soo 't scheen) te verwachten hadden/ schooten eenighe schooten tot haer in / sy sienden dat de onse geresolveert waren/ al vechtende te sterven/ liepen te rugh/eenige bleven van verre staen/ en wierpen met steenen/ 't scheen dat sy niet veel schieten moeten gehoort hebben / want sy warender gheweldigh verveert voor / seyden de Maets/ boden eyndelijck/de onse alle vriendtschap aen/ nooden haer in haer Dorp: In 't Dorp komende/ stonden wel twee duysendt Chinesen, na gissingh/en sagen haer met verwonderinge aen/ scheenen haer leven geen Hollanders gesien te hebben / brachten ons Volck in haer Tempel / gaven haer daer te eten en te drincken en wat Toebackk/ de onse gingen by malkander sitten/ haer gheweer ghestadigh ghereet houdende/want sy niemandt vertrouden/vreesende dat sy haer overvallen souden/hier sittende/ is haer lont verbrant/ scheurden stucken van haer hemden/ dat drayende tot een lont/ soo sy best konden trocken doe weer uyt het Dorp/ haer bedanckende van de ontfangene weldaet / waren blijde dat sy daer so geluckigh waren uyt-gekomen/ en dat niemant haer na volghde want sy hadden gheen vier schoten kruyt meer in haer bandeliers/ quamen op strant/ vonden een Scampan/ setten het van de wal/ in 't water komende/ is 't terstont gesoncken/ soo leek wast/ gingen doe in een Visschers huys/daer eenige haer tot slapen leyden / maer de andere en kosten/ of durfden niet slapen/ alsoo sy des nachts een party Chinesen om het Huys hoorden/ des smorgens maeckten sy twee vlotjes/ van 't gheen sy best vonden/ voeren daer mee nae de Jachten / die terstont t' zeyl gingen soo dat het niet langer diende gebuert te hebben/of hadden daer licht moeten blijven. Soo dat men aen dese geschiedenisse gansch klaer kan speuren/ wat den Mensch al door perijckel kan door komen/ als des Heeren bewaringhe ghenadelijck mede werckt/ want sonder dat/ wast schier mierakel/ dat soo weynigh Volck uyt der Chinesen handen zijn ontkomen/ daer sy haer vyanden waren.

Den 2. November is het Jacht St. Niclaes gezeylt nae de plaets daer de Boot op strant lagh/ die van de Chinesen gantsch gheplundert was / van Seyl/ Mast/ Sweerden/ Roer/ twee steen stucken/ en de yseren Schijf / voor uyt Steven/ setten hem te water/ en brachten 10. Bocken/ en 3. a 4. Verckens tot revensie mede / en quamen soo met de Boot aen boort. Novem-ber.

Den 4. dito/ nam de Boot van de Beer 2. Joncken/ met 25. Mannen/ staecken de Joncken in de brant/ het Volck brachten sy aen 't Jacht St. Niclaes.

Den 9. November is onse Opper-stierman gestorven aen 't water/ begroeven hem op een Eylant/ op de hooghte van 23. graden.

Den selfden dito / is de Boot van de Beer nae een deel Joncken ghevaren maer begost soo hart te waeyen/ dat de voorschreven Boot/ met achtien Man daer onder de Schipper Jan Jansz. wegh dreef tot groote droefheydt van ons alle / sonden het Jacht Victoria om nae haer te soecken / dan deden niet op / hadden hier leg- Schipper Jan Jansz. van Enckhuysen.

 gende

met 17. Man wierden verloren. ghende met onse twee Schepen 40. Mannen van het beste bevaren Volck verlooren/ 't welck ons dapper smarte.

Den 25. dito/ quamen wy te samen voor de Revier Chinchieu, setten 't onder een Eylant/ by een Dorp/ daer de Inwoonders uyt vluchten/ bequamen daer ontrent 40. Beesten/ daer onder eenige Verckens / oock een parthy Hoenderen/ het welck ons wel quam tot verversingh/ alsoo veel van ons Volck sieck en aen 't water lagen/ die haer hier mede heel verquickten.

Sonden 3. Jachten de Revier in / die 't by een Dorp setten daer sy Landen/ en dapper teghen de Chinesen schermutseerden/ de Chinesen maeckten 9. Joncken aen malkander vast / en stakense in de brant en lieten die na onse Jachten toe dryven/ van meninge om die in de brant te krijgen/ dan dreven mis/ wy met ons twee Schepen/ quamen den 28. dito by haer/ schoten met ons grof geschut/ op een plaetse/ daer van sy met seven Bassen op het Volck van de Jachten geschoten hadden/ die wacker stant tegen haer hielden/ hoe-wel die maer 50. in 't ghetal waren/ daer sy eenige duysenden sterck waren/ droegen haer Bassen wegh / een stuck weeghs van haer Dorp/ de onse staecken 4. Joncken voor haer Dorp in de brant/ en quamen 's avonts weder aen boort.

Den 29. dito/ quam een Chinees overloopen/ doch scheen half geck te wesen/ wy lichten ons anker/ en liepen voor een Stad/ schoten daer in/ en sy weer met Bassen op ons/ raeckten ons tweemael/ staecken een Jonck in de brandt/ de Beer met een Jacht/ liepen aen de andere zijd van 't Eylandt/ sagen daer twee groote Dorpen/ daer neven het eene 2. groote Joncken op stapel stonden / resolveerden om dat af te loopen / 't welck wy den 30. dito onderleyden/ met ontrent 70. Musquettiers; De Inwoonders waren al-te-mael ghevlucht/ op een seker Fort/ wy vervolghden haer tot onder 't Fort/ sy deden 2. uytvallen/ met sulcken afgrijsselijck geroep en geschreeu/ als of de werelt verging/ quamen lustich op ons aen/ en wy niet willende wijcken sloegen malkander met de sabel om de ooren/ maer als wy met onse Musquetten een deel van de haren onder de voet gheschoten hadden / zijn sy gheritereert/ en stelden 't op loopen; sy hadden onse Sarjant/ ende Seylemaker van de Beer onder de voet ten waer wy haer ontset hadden/ sy hadden doodt ghewees t;

Vreemde schermutselingh. De Sarjant hadden sy de bandelier van 't lijf gehouwen; dreven haer al doodtslaende weder in haer Fort. Wy verloren een Man/ sijnde de Barbier vande Beer doch weten niet/ of hy doot geslagen of gevangē is geworden. Wy staken de twe Joncken/ als oock haer gantsche Dorp in de brant/ quamen also 's avonts weder aen boort/ met goeden buyt/ van Verckens/ Bocken Hoenderen/ en andere plunderaedje/ van Ruysraet en andere sakē/ de Beesten bereydē wy des nachts om 's anderen daegs/ onse hart (voor dese moeyelijcke Lanttocht weder eens op te halen.

Den 2. December/ voeren wy weder na Lant/ plunderden noch een ander Dorp uyt/ en staecken 't als 't voorgaende mede in brant. Wy kregen hier een-en-twintigh Canassers getweernde zijde/ uyt een pack-huys / en brachten het nevens de ander buyt/ weder aen boort.

December. Des anderen daeghs/ zeylden wy nae een ander Eylandt/ daer een groote Toren op staet/ vonden daer gheen Volck op / setten 't met hoogh water op vijf-tehalf vadem/ en in de voor-nacht met het laegh water saten wy vast/ 't scheen dat hier een geweldige stroom in ende uyt gaet. Inde selfde nacht met de vloet/ sonden de Chinesen 2. brandende Joncken op ons af die dicht by de Beer (die boven ons gheset lagh) langhs dreven / de eene scheen of hy ons recht voor de boegh soude komen/ waer door een groote verbaestheyt in ons Schip ontstont/ wy ston-

den

den met alle man boven/ en den een sey/ dit/ den ander dat; doch ick my verseeckerende dat hy mis soude drijven/ maeckten soo groote swarigheydt niet/ de Coopman Nieuwen-roode, by my staende/ seyde: Schipper laet het tou af houwen/ ick onderrechte hem/ dat het niet geraden was het tou af te houwen / terwijl wy op de wal lagen/ en nootsakelijck het Schip soude moeten verliesen/ en dat de Jonck ons niet begaen kon / maer den Jonck ons naderende/ die nae des Koopmans oordeel niet mis en kond/riep hy/ hou af het tou/hou af het tou. Ick daer-en-tegen riep hou niet af/want hou jy het tou af/So zijn wy het Schip quijt/ t'is mis/ hou niet. Doe de Koopman sagh dat de maets/ die alreede een hou in't tou hadden gegeven op hielden/ en my hier in gehoor gaven/riep hy tegen my: (meenende dat de Jonck alsoo goedt als aen boort was.) Schipper Bontekoe, sie daer/ dats u schuldt; dat sal ick op u verhaelen: Doch ick al bevreest wesende / dat de Maets het tou souden af houwen / riep al't is mis/'t is mis/ hou niet/ hou niet/ 't welck oock waer was/ want dreef noch soo verre mis / dat hy onse groote Ree/ die in't Cruys stont / noch mis dreef/ hoewel sijn Mast veel hooger was als onse Ree/ alleen onse Scampan die wy achter an hadden leggen/ raeckte in de brant/die wy doe drijven lieten soo dat het oock niet veel nader diende/ stont geweldigh ysselijck/ want het branden soo geweldigh of het vol swavel geweest was/ en soude met ons wel haest korte mijlen (als men seydt) gemaeckt hebben. Ick hadde het roer van 't eene boort aen 't ander laeten legghen / maer door het Schip een gier maeckten/'t welck (naest Godt) de eenighste oorsake was van 't mis drijven.

Groote perijckel van in brandt te raecken.

Den 4. dito/lichten wy ons Ancker/en liepē na het Eylant voor inde mont van de Revier/daer wy de 40 Beesten van gehaelt haddē/als voor verhaelt is/haelden daer water/en gingē den 7. dito/van daer t'zeyl/ om weder over na de Piscadoris te lopē: mits water zijnde/waeyde ons voor marsseyl weg/settent 's anderen daegs (door diē wy door't hart weer geē zeyl en kostē gebruyckē om't gat/daer wy recht voor warē/in te lopē) onder het naeste eylant/dat bewestē het gat leyt/op 15. vadē.

Den 9. dito/zijn wy van ons Ancker ghespilt/ lieten een ander toegaen/ welck tou/ na vier uren leggens oock brack/ dreven doe van de Eylanden af/ en dat met een harde storm uytten N. O. en N. N. O.

Den 10. dito/ wierdt ons Schip soo leck / dat wy met twee pompen soo veel te doen hadden als wy konden om boven te houden/ hadden wel seven voeten water in't Schip/ en onse achterste pomp was staegh onklaer. Wy hadden achter in de Kamer een party paedje/ en een gat in de Kamer rakende/ liep de paedje daer door by de pomp/'t welck onse pomp/als geseyt/ by na onbruyckbaer maeckten; Waren derhalven gedrongen om de paedje over boort te werpen / want wy vreesden/ dat sy al de leck-gaten verstoppen en onklaer maecken sou.

Den 13. en 14. is het vaerbaer weer ghewotden / bevonden ons dicht onder de kust van China, quaemen daer by het Schip Haerlem, daer mijn Broeder Pieter Ysbrantsz. Bontakoe Schipper op was / dat mede garen aen de Piscadoris hadde gheweest / en was door dese voorgaende storm oock verdreven/ quam van Japon; wy hielden met malkander wel vier daghen by / maer dreven meer over stuer als wy wonnen/liepen daerom met malkander te Ree aen de Kust van China.

Bontekoe komt by sijn Broeder.

Den 20. nam het Schip/Haerlem, wel 7. Scampannen. daer in 36. Chinesen, met 3. Joncken/ die met sout/ gesouten Vis / en anders geladen waren. Den selfden dito/ wierde goet gevonden/ dat wy de ladingh (die het Schip Haerlem uyt Japon gebracht had) souden overnemen/om dat het Schip Haerlem swack en soo gestelt was/dat het niet langer dorst uyt blijvē/en nootsakelijck verdubbelt most/en daer

een

en tegen ons Schip noch sterck en goet/ waren oock weder dicht/ ruymden daer-om ons Schip op/ en begosten des anderen daeghs te laden. Doe quamen daer 2. Chinesen van Landt/ met een Scampantjen aen 't Schip Haerlem, brachten een deel Appelen/ Hoenderen/ en Verckens aen boort/ voor welcke daet/ sy hem sijn Jonck weer gaven. Haelden hier voort ons water/ maeckten ons weder klaer om t' zeyl te gaen/ leyden een wangh op onse Focke-mast en Ree.

1623. Januarij. Den eersten Jannuarij/ wierter goet ghevonden/ dat den Opper-stierman Jan Gerritsz. de Nayer, met ontrent tsestigh persoonen/ van 't Schip Haerlem, op ons Schip souden komen. En onse Onder-stierman Geleyn Cornelissz. is nevens andere/ weder overghegaen op 't Schip Haerlem, om alsoo na Batavia en voort na 't Vaderlant te gaen. De Coop-luyden waren ten dien eynde besigh om brieven te schrijven/ de eene na Batavia en de ander na de Piscadoris. Wy setten wel 84. Chinesen over aen 't Schip Haerlem, dat den 4. dito van ons t' zeyl gingh na Batavia. Des nachts haelden de Chinesen een Jonck/ dicht by ons Schip van daen/ hoewel wy na haer schoten gingender evenwel mee deur/ wy hadden geen Sloep om haer nae te jagen.

Den 5. dito/ quamen de Chinesen om en by ons visschen/ 't scheen dat sy wisten/ dat wy geen Sloep hadden/ daer onse Timmer-luy dagelicx mee besigh waren/ om een te maecken. Wy hadden een half sleten zeyl van 't Schip Haerlem gekregen/ daer af maeckten wy tot de Schuyt/ en ons Schip wat ons noodigh docht/ hielden des nachts goede wacht/ vreesden voor Branders/ die de Chinesen ons souden konnen toestueren.

Den 7. dito/ gingen wy t' zeyl om Zee te kiesen: maer door contarie wint mosten weder te rugh/ liepen op onse oude Ree/ namen in 't zeylen een Jonck/ daer wy drie kabels nevens ander tou-werck uyt kregen/ en stakende Jonck in de brandt. Het Volck wasser uyt gevlucht/ welck tou-werck ons heel wel te pas quam.

Den 9. en 10. dito/ kreghen wy onse Schuyts zeyl/ Mast/ Sweerden en ander tuygh weder klaer/ bleven noch al door onbequame wint leggen.

Den 11. dito/ sagen wy tegen den avont/ twee Joncken onder de wal/ de Koopman wilde dat men met de Boot daer nae toe souden vaeren/ maer het docht my ongeraden/ om dat het tegen den avont was/ en gantsch leelijck weer/ en stondt geschapen noch harder te sullen wayen/ want sacher gantsch onweerig uyt; oock seyde ick/ dat men het Volck soo licht niet behoorde te wagen/ bleef daerom achter/ begon teghen de nacht oock soo te wayen/ dat wy blijd' waren/ dat de Boot aen boort was gebleven.

Des anderen daeghs 's morghens/ zijn wy met de Boot na een Jonck gevaren/ die de Bay op laveerde/ doch eer wy daer by waeren/ quamen 4. Oorloghs Joncken hem te hulp/ die geweldigh na ons schoten/ en alsoo 't dicht aen Landt was/ daer wel duysent menschen/ so 't scheen/ op strant stonden met geweer/ mosten hem verlaten/ en voeren weer na boort.

Den 14. dito/ 's nachts in de eerste wacht/ ben ick met de Boot na een ander Jonck gevaren/ die haer te weer stelden/ schoten wel 2. glasen tegen ons/ en also wy te verd van 't Schip dwaelden/ en weynigh aparentie was haer te krijgen/ quamen wy in de dagh-wacht/ weder aen boort.

Den 15. dito/ was de Stierman met de Boot weer by een Jonck die van Teyssingh, quam/ daer sy hestigh tegen doende waren/ maer mosten hem verlaten/ hadden 3. ghequetsten/ daer onder een gantsch dootelijck/ want was met fenijnigh geweer doorschoten.

Den

Den 18. dito/ den ick met de Boot ghevaren/ nae 5. Joncken/ eene gingh sijn gangh/en de ander vier korten malkander op zy/en stelden haer schrap met Schilden/ Swaerden/ Pijlen en Bassen/ want 't waren Oorloghs Joncken/ soo dat wy nae een kleyn ghevecht wederom keerden/ de Joncken peurden ons nae/ ons Volck in 't Schip dit siende en vreesende dat sy de Boot souden aentasten/ maeckten de twee achter stucken klaer/ om na haer te schieten/ want het was dicht by 't Schip/ wy waren geen duysen treden van 't Schip af/ wy gyden het zeyl/ en streken de Fock neer/ en roepden vlack in de wint op. Sy in de Joncken dit siende/ keerden van ons af. 's Avondts quamen wy weer aen boort/ en gingen den selfden nacht noch onder zeyl/ hadden de wint N. W.

Den 19. dito 's morghens waeren wy ontrent een mijl buyten de wal/ af van/ de hoeck van Teysingh, hadden qeter Blanca S. O. van ons ontrent 5. mijlen/ 't welck leyt op de hooghte van 22. graden 20. minuten/ zeylden langs de wal op den selfden dagh kregen ons Volck rantsoen/ een flap-kan water daeghs.

Den 20. dito/ liepen door contrarie wint/met der Sonnen onder-gangh weder ten Ancker op 17. vadem/ ontrent 6. mijl buyten Landt N. ten O. van Catsje, alsoo wy geen voordel saghen te doen met zeylen. Hier brack ons tou stucken/ mosten daerom de zeylen daer weer bysetten/ doch quamen door hart weer/ des anderen daeghs weder te reed ontrent 8. mijlen beoosten Teysing.

Den 22. sonden wy de Boot uyt/ bet na Lant toe/ om te vernemen ofter gheen beter Reed was te vinden; zeylden op haer rapoort/tot ontrent een half Kartouw schoot van de Wal/ op een goede Rede.

Den 23. 's morgens/ noch al contrarie wint uytten N. O. met koelweer.

Den 24. dito/ storf die persoon/ die 9. dagen te voren so deerlijck gequetst was/ was genaemt Hendrick Bruys van Bremen.

Den 25. dito/ kregen onse Timmerluy de Sloep meest klaer.

Den 27. dito/ is onse Koopman Nieuwen-Roode, met de Sloep en Boot nae Lant gevaren/ om te sien of wy geen water souden konnen krijgen/ dan en de niet op/ sagen eenige Joncken in de Revier leggen/ daer wy 's achtermiddaeghs een cherge met musquetten tegen hadden/ maer sy schoten met bassen/ en kreghen onder zeyl/ soo dat wy vruchteloos wederom quamen.

Den 28. nam onse Stierman een kleyn Jonckjen met gedrooghde en gesouten Vis geladen/ met 8. Chinesen, die het datelijck op gaven.

Den 29. en 30. dito/ hebben wy verscheyden tochten/ soo na Joncken als Visschers gedaen/ maer niet bekomen/ als een Visscher met 5. man/ en water gesocht/ 't welck ick den 31. dito vont/ dat heel goet was/ en gemakelijck om te halen.

De navolgende dagen tot den 7. Februarij/ haelden wy ons water/ was alle dagen leelijck variabel weer/ en contrarie wint/ om onse reys te verborderen. Februarius.

Den 8. dito/ voeren wy met Boot en Sloep na Lant/ met 27. musketties om een Lant-tocht te doen; Quamen in een Dorp/ daer het volck uytgevlucht was/ marcheerden een weynigh Landtwaert in/ vonden een troep Buffels/ daer wy der 17. van 't Scheep brochten met 4. Verckens en ettelijcke Hoenderen/ was alle dagen leelijck weer.

Den 10. dito/ is de Koopman nieuwen-Roode met schuyt en Boot weder aen Lant gevaren met 25. musketties/ trocken Lantwaert in/ quamen in 2. Dorpen/ daer het Volck alle uytgevlucht was staken beyde Dorpen in de brandt/ en quamen weer aen boort.

Den 11. dito/ is ons eene Jonckjen omgevallen en ghesoncken/ doch de Mast, die

(die 14. Palmen dick en 59. voeten lang was) kregen wyder noch uyt/ onse Boot voer weder na Lant om stroo voor de Buffels te halen.

Den 12. deden wy weer een Lant-tocht / met 50. ghewapende mannen/ liepen twee Dorpen af/ sagen eenige Buffels/ maer kosten die niet vangen ; kregen eenige sacken met loock en uyen/ en quamen na dat sy wel 2. mijlen in 't Landt ghe-weest hadden/ weer aen boort.

Den 15. dito / is onse Opper-Stierman in de boeyen gheset/ om datter brandt in sijn Kamertje geweest was/ doch wierder 's avondts weer uytgelaten. Onse Timmerluy maeckten een wangh op onse groote Mast.

Den 18. setten wy een man overboort/ die de voorgaende nacht gestorven was. Wy deden meest alle dage tochten/ soo met ons Jonck/ en Schuyt/ als Boot/ na Visschers en Joncken/ maer konden niet bekomen / was meest alle daghen/ kout leelijck weer.

Den 20. dito/ namen wy een Jonck met 14. Chinesen , seyden ons dat sy uyt de Revier Chinchieu quamen/ als oock dat den Heer Commandeur Cornelis Reyersz, met die van Chinchieu verdraghen was / doch namen hem evenwel mee en losten sijn waeren in ons Schip/ versteldende met wanghen en anders / onse Masten en Boegh-spriet.

Den 10. Meert/ deden noch alle daghen als 't weer was/ een tocht om water. Op desen dagh wierde uyt ons Schip een Vogel (soo hy in de Lucht vlough) ge-schooten.

Den 14. dito/ voeren wy meest met alle-man aen Lant/ haelden onse Boot op 't strant/ om hem te calvaten en schoon te maecken / quamen des avonts wederom.

Den 17. dito / sterf een van de Boots-gesellen / genaemt Claels Cornelisz, van Middelburgh.

Den 18. dito/ ongestadig weer/ met Donder/ Blicxem/ en Regen. Des nachts sterf de Onder-Stierman/ Jan Gerritsz. Brouwer van Haerlem, die ontrent vijf-te-half weeck geleden/ Onder-stierman ghemaeckt was.

Den 20. dito / des nachts sprongghender 3. Chinesen overboort ; meenden met de Boot door te gaen / maer alsoo de wacht het gewaer worden/ kreghen de eene weder/ maer de ander twee verdroncken.

Den 30. dito/ kregen wy twee Joncken met een Visscher/ met 27. man.

Den 2. April / setten wy twee Chinesen aen Landt / die ons beloofden verver-singh te brengen voor haer rantsoen / de eene was ghequetst / en den ander heel oudt.

Den 9. dito/ sagen wy twee Chinesen in onse Hout-Jonck staen/ en riepen dat men haer aen boort halen sou. Sonden onse Scampan nae haer toe/ bevonden dat de eene een van de selfde was/ die wy op den 2. deses aen Lant hadden geset / Sy waren 's nachts van andere Chinesen aen onse Hout-Jonck gebrocht : brachten

Vromen daet van 2. Chinesen. met haer/ Hoenders/ Eyjeren/ een Vercken/ Citroenen/ Appelen/ Suycker-riet en Toeback/ van elcx wat ; tot danckbaerheyt van haer geschoncken vryheyt. Poorwaer een groote deught/ beschamende veele Christenen/ die als sy uyt de knip zijn/ dickwils weynigh om haer beloften dencken.

Den 6. dito/ resolveerden wy de eene Jonck te sloopen / het hout daer van in de ander te laden/ en die mee na de Piscadoris te nemen alsoo sy daer wel brandt-hout van doen hadden. Den 7. setten wy de voorsz. 2. Chinesen weder aen Landt. Den 8. dito / quammer een Prautjen met twee andere Chinesen aen ons Schip/ en brachten ons (als de voorgaende) eenighe ververſingh / als Appelen Eyeren/

eenige

eenighe potten met Arack / waer voor wy haer beloofden twee mannen te sullen bij geven / eene die gequetst was / en een ander / op voorwaerde / dat sy ons meer ververschinghe souden brenghen / gaven haer oock 25. reyalen aen gelt / om daer Verckens voor te brengen / en lietense daer op nae Lant toe varen. Des nachts is onse Jonck (daer wy mede doende waren te sloopen) gesoncken.

Den 9. en 10. dito / haelden wy water soo voor de Jonck / als ons schip / en setten 17. man van ons Volck op de Jonck / om met malkander na de Piscadoris te zeylen / soo dra het wint en weer was.

Den 11. dito / quamen de laetste 2. Chinesen weder van Lant / met haer brengende 5. Verckens / een parthy Eyeren / Vygen / Appelen / en ander goet.

Den 12. waeydent een gheheele storm / streecken onse Rees neer / een Chinees Prautjen dreef van ons wegh / met een van onse Maets / sonden de Sloep daer na toe / haelden hem daer upt / maer het Prautjen kosten sy door de harde wint niet op roeyen / hadden 't achter de Sloep gebonden / lieten het eyndelijck drijven / en quamen weer aen boort.

Den 13. dito / lieten wy de Chinesen, die ons verversinge gebracht hadden / weder na Lant varen / met haer beloofde twee Lantslup.

Den 15. dito / waren die Maets in de Jonck doende / om een Bas te beproeven / die sy op een nieuw roopaertje gelept hadden / laden het met dubbelt scherp / settent met de mont na de deur van de Jonck / met soo komter een Jonghman upt een van de rupmen / gaet in de deur staen / om sijn water te maecken / niet wetende van de anderen haer doen; daer op komt een met de lontstock van de ander kant / (de Jonghman niet siende) en steeckter de brandt in / en schiet de Jonghman door sijn been. Voorwaer een droevigh ongheluck / en groote onvoorsichtigheydt van den aen-steecker. Wy slachten / in ons Schip / des achter middaeghs een Buffel / met een Vercken / om also des anderen daeghs onse Paesch-feest daer mede te houden. Terwijl de Maets doende waren / plock-haerden onse Domine met een Assistent, die beyde in de boepen geset worden. Onvoorsichtigheydt gepleeght in 't beproeven van een Bas.

Den 16. dito / zijnde Paesch-dagh, wierden sy beyde daer weder upt ghelaten. Doe quam het Volck upt de Jonck al-te-mael in ons Schip / om de Predicatie te hooren / en bleven voort onse gast op de Buffel. Des ander daeghs / quamen sy weder om Predicatie te hooren / was alle dagen ongestuymigh weder / en variabele winden.

Den 19. dito / wert de Jonghman / die in sijn been geschoten was / het been afgeset / die ontrent een uur daer nae sturf.

Den 20. dito / ongestuymig weder / upt den O. N. O. schoten onse stengen / lieten noch een Ancker vallen / sacher upt oft al stucken wapen sou wat om en an was.

De 2. Chinesen die den 13. van ons Schip waren gescheyden / quamen weder aen boort brochten ons weder eenighe verversingh seyden ons / datter wel twee hondert Joncken gelijck souden komen om ons te vernestelen / maeckten ons daerom (op die waerschouwinge) van alles klaer / om haer / soo sy quamen / te begroeten.

Den 27. dito / setten wy onse Scampan in 't Schip / en 2. Visschers Prauwen daer upt / die de Jonck in sette / verlanghden om t' zeyl te gaen / want dorsten daer niet wel langer blijven; doch door dien dat het alle daghen soo sterck waeyde en stormde / kosten niet wel t' zeyl komen / te meer / om dat de wint ons tegen was.

Den 28. brachten wy 20. Chinesen in de Jonck / om die nevens de onse aen de Piscadoris te brengen.

Den 29. dito / 's morgens met redelijck weer / de windt O. N. O. ginghen wy

t' zeyl met onse Jonck/ doch hadden veel omswervens in Zee/ door harde contrarie wint/ en anders.

Mayus

Den 1. May/ ongestadigh weder/ des morgens sagen wy dat onse Jonck van ons gedwaelt was/ doch ten laetsten saghen wy hem een groot stuck in Ly van ons/ lagh heel in onmacht/ sijn zeyl was wegh gewaeyt/ vonden daerom goet/ also het heel hart begon te wayen/ het Volck daer uyt te lichten/ Ick voer ten dien eynde met de Boot heen/ namen het Volck over/ doch konden nevens ons Volck die 16. in 't ghetal waren/ niet meer als thien Chinesen over krijghen/ de andere waren schuyl gekropen/ de wint begon oock hart op te steecken/ soo datter noch thien Chinesen inde Jonck bleven en wegh dreven. Quamen des middaeghs weder aen boort/ gisten ons ontrent 8. mijlen buyten de Oostelijckste Eylanden van Macou te wesen. En alsoo hier een ghestadighe wint waeyt/ ontrent half jaer om half jaer/ dat men het Moson noemt/ soo kan die ghene/ die te laegh vervalt/ 't zy aen de eene of ander kant van de Piscadoris niet wel opwaert aen-komen/ voor dat/ dat Moson weder verloopen is/ zwurven om die oorsaeck hier langhe tijdt/ van eens settende/ van eens zeylende/ eer wy in de Piscadoris quamen. Leden oock veel ongemack van storm/ en siecke/ by ghebreck van ververssinghe; jae waren op het laetste van 90. mannē boven 50. gesonde mannen niet van ons eygē volck.

Nemen een kostelijcke Chinese Jonck.

In onse wegh ontmoeten wy noch een Chinesche Jonck/ kostelijck gheladen/ eenighe duysenden waerdigh/ die nae de Manieljes wilde; Naemen hem/ hadde wel 250. Zielen in/ nam het Volck meest over op ontrent 20. a 25. man na/ en stelden 15. a 16. Man van ons Volck daer by/ en bonden de Jonck achter aen ons Schip/ en sleepten hem. Wy hadden doe ettelijcke honderdt Chinesen in ons Schip/ waren bevreest dat sy ons overweldighen souden/ want wy/ als verhaelt/ maer 50. gesonden Mannen sterck waren. Lieten al ons Volck met gheweer op zijd' gaen/ even oft al-te-mael Officieren waeren. Des nachts lieten wy al de Chinesen in 't ruym loopen/ setten dan een stut boven op 't luyck/ en behinghen het over al met Lampen/ dat het onder 't verdeck licht was; en by 't luyck hielden 5. a 6. man/ met bloote sabels/ de wacht/ en des morghens deden wy het luyck op/ en lieten de Chinesen boven komen/ om haer gevoegh en anders te doen/ maer door het krielde van menschen op 't Schip. Ick was dickwils in de Kajuyt ghegaen om te slapen/ maer konde niet/ als ick boven quam/ soo maeckten de Chinesen datelijck ruymte/ ginghen aen beyde zijden/ op haer kniesen legghen/ met de handen t' samen/ soo dat sy als Lammeren waeren. Daer wierde verhaelt/ dat onder haer een prophetye was/ dat haer Landt inghenomen soude worden/ van mannen met roo baerden; en alsoo ick een rood' baerdt had/ scheenen sy dieshalven my met meer vreese te aenschouwen. Doch dit was soo het seggen/ hoe het is/ is Godt bekent. Wy dorsten haer evenwel niet vertrouwen. Sy ginghen 's morghens langhs de boorden van 't Schip en inde rusten sitten/ reynighden en kemden haer.

Prophecye in China.

Sy hadden sulck langh hayr/ dat het veele/ als sy over eynde stonden/ tot de waden van de beenen hingh/ 't welck sy met een drap/ vlechts gewijs/ op haer hooft legghen/ steken daer een pen door die 't vast hout/ met de kam daer teghen aen/ wy brachtense alle in de Piscadoris daer worden sy alle/ nevens de andere Chinesen, die wy/ en andere Schepen en Jachten daer ghebrocht hadden/ 2. en 2. aen malkanderen gesloten/ mosten aerd' aendraghen tot het Fort/ jae doe het Fort gemaeckt was/ warender wel 14. hondert in 't getal/ die doe meest na Batavien wierden ghebracht/ en al daer verkocht. De Piscadoris was onse rendevoes-plaets/ als verhaelt is/ daer wy stee hielden/ en voeren daer van af en aen/

Maeckten een Fort op de Piscadoris.

en

en namen alle Chinesen die wy krijghen konden/ en brachten die daer by een. Ter wijl wy hier in de Piscadoris lagen/kregen wy sulcken oorkaen/ dat al de Schepen bykans op 't drooogh waeyden/ onder alle onse Jonck / waeyde geheel op 't Lant.

In de Piscadoris legghende/ kreegh ick een brief van Batavia, door Christiaen Fransz. van mijn Broeder Pieter Ysbrantsz. Bontekoe, die/ als voor verhaelt is/ Schipper op 't Schip Haerlem was / die den 4. Jannuarij op de Kust van China, van ons / nae Batavien gingh / schreef my : dat onsen Broeder Jacob Ysbrantsz. 't voorgaende Jaer oock voor Schipper in Indien was gekomen uyt Hollant, wesende doe met ons drie gebroeders in 't Landt/alle drie Schippers/ verhaelde dat Jacob met het Schip Mauritius in Compagnie van 't Wapen van Rotrerdam, heel miserabel aen quam / hadden onder weegh yder ontrent 275. man verloren. Het Wapen van Rotterdam had soo veel gesont volck niet behouden / dat het sijn zeylen kost gebruycken. Jacob in de Straet van Sunda, by 2. Jachten die Jacob voor Batavia brochten / maer 't ander Schip had Jacob gelaten aen de Suyt-zijde van Java. daer hy met Jachten en Vaer-tuygh nae toe wierde ghesonden / om het te soecken / vonden hem / en hy wierter Schipper op ghemaeckt / wierdt nae Ambona ghesonden : schreef oock dat den Heer Generael Koen met het Schip daer Jacob mede in 't Lant quam / te weten Mauritius uyt Oost-Indien nae Hollant was vertrocken den 2. Februarij 1623. in Compagnie van noch drie Schepen en dat den Heer Pieter de Carpentier daeghs voor het vertreck van den Heer Koen tot Generael over Indien gestelt was / &c. Daer quamen doe oock veel Huys-ghesinnen uyt Hollandt op Batavia, soo met Wapen van Hoorn, daer Schipper op was Pieter Girritsz. Bieren-Broodts-pot , en andere Schepen. Daer trouden oock veel Hollanders op Batavia, soo dat veele haer hier vast maeckten / om soo licht niet te vertrecken.

Vertreck van den G. Koen na Hollandt : Pieter de Carpentier wort in sijn plaets gestelt.

Den 25. October/ isser by den E. Heer Commandeur Cornelis Reyersz. en sijne Raden gheordonneert/ dat wy met ons 5. Schepen (te weten het Schip Groeningen, Samson, Muyden, Erasmus, en Victoria, welck laetste om reden niet mede ging/ onder den Commandeur Chrinstiaen Fransz.) souden gaen/ na de Reviere van Chinchiu, om de selfde beset te houden/ datter geen Joncken nae de Manieljes, of andere onser vyanden plaetsen souden varen/ en aen haer te versoecken/ gelijck wy dickwils en gestadigh gedaen hadden/ den vryen handel met haer op Tajouan, en haer als dan alle vreet en vrientschap te aen bieden; doch indien sy hier in niet wilden consenteren/ haer den Oorloogh aen te doen / te water en te land'/ waer het selfde met avontagie en tot voordeel van de Compagnie kan gheschieden / ghelijck dat selfde breeder was uytgedruyckt in de instructie / ons van den E. Heer Commandeur en zijne Raden mede gegeven. Gingen dien selfden dagh noch t'zeyl.

Den 28. dito/ quamen wy voor de voornoemde Revier/ setten het onder het Eylant met de Pagoden, daer al 't Volck was afgevlucht/ behalven een out man/ die wy vonden ; lieten/ gelijck onse de ordre was / een witte vlagge wayen/ hopende datter yemant van Aymuy, by ons soude komen/ om ons te verspreken.

Den 29. dito/ wierdt onder ons goedt ghevonden / dat men op yder Schip 30. a 40. zwabbers soude maecken / en 8. a 9. balijs met water / als oock een deel leeren Emmers langhs 't Schip souden stellen / om (of de Chinesen ons met Branders toe quaemen) de brandt te uytten / als oock / dat men scherpe wacht soude houden / en dat twee Schuyten een derden deel van een mijl van de Schepen/ alle nachten / op de wacht souden legghen / oock om water te haelen roeten de stucken op / en waeren wel op onse hoede. En alsoo niemandt van Aymoy

by

hy ons quam schreven den 30. dito/een brief aen den Totock van Aymuy, en besta-den die met de oude Chinees, die wy op 't Eylant vonden. Wy schreven dat wy al-daer gekomen waren / om met haer den handel en vrede te versoecken ghelijck wy in de voorige conferentie tusschen haer en ons gehouden/ gedaen hadden/ en voort eenige complementen/tot sulck schrijven wel voegende/publiceerden oock dien sel-den dagh/ dese navolgende Ordonnantie/ op alle de Schepen.

Ordonnantie, waer naer sich het Volck vande Schepen, legghende in de Reviere van *Chinchieuw*, sullen hebben te reguleren.

Voorsichtighe Resolatie

ALsoo wy met ons vier Schepen, alhier in de Reviere van *Chinchieuw* leggen, om soo veel als moghelijck is, die van *china* 't uyt-varen naer *Manilha* ofte eenighe andere onser vyanden plaetsen te beletten : derhalven wel te vermoeden is, dat de *Chinese* niet sullen naer laten hun uytterste devoir te doen, om ('t zy met openbaer ghewelt, onder schijn van vrede, ofte andere bedriegghelijcke middelen) met haere Brandt-schepen, (diese mette stroom souden moghen af seynden) ons van hier te drijven : waeromme hoogh-noodigh is, dattet voor al in alle de Schepen ofte Boots en de Chaloupen ('t zy datse aen boordt ofte een stuck boven stroom van de Schepen, als uyt-legghers mochten legghen) goede scharpe ende behoorlijcke wacht wordt ghehouden: Ende alsoo bevinden dat de selve dickmaelen by de Matroosen seer slechtelijck werden waer ghenomen. sonder acht te nemen, wat schaede ende onhuyl daer door te verwachten hebben: Werdt hier mede by den E. Commandeur *Christiaen Francxz* ; ende Raedt gheordonneert ende bevolen, ghelijck wy ordonneren ende beveelen midts desen, aen alle Scheeps Officieren ende Matroosen, niemandt uytghesondert, dat yder sijn wachte ter plaetse daer hy soude moghen ghesteldt werden, behoorlijck sal waernemen, op pene dat de ghene, die slapende oft ter contrarie doende, bevonden werdt, driemael van de Rhaa sal vallen, ende met hondert slaghen voor de Mast gheleertst werden. Yder wacht sicht voor schade, alsoo dese voorsz. Ordonnantie sonder eenighe dissimulatie aen de Contraventeurs, naer behooren sal ghe-executeert werden, want 't selve in æquiete ende naer ghelegentheydt der saecken alsoo bevinden te behooren. Actum in 't Schip *Groeninghen*, legghende in de Reviere van *Chinchieuw* desen 30. October 1623.

November.

Den 1. November / quammer met een Scampan, een Chinees ghenaemt Cipzuan, aen ons boort / sey soo wy om vrede en den handel te versoecken quamen/ dat het aen haer zijde niet en soude manqueren / alsoo de ingesetenen daer alle wel toe geneghen waren / en gaf ons voort goede hope van een goedt succes. Seyde oock/ datter wel 300. Chinese Koop-luyden vergadert waren geweest en hadden besloten een requeft aen den Combon van Hockzieu te presenteren / en te versoecken om met ons te moghen handelen / alsoo sy (soo hy seyde) door den Oorlogh haer goet verloren/ en soo den Oorlogh continueerden/geschapen stont om 't eenemael te verarmen ; resolveerden daerom instantelijck den handel en vrede met ons aen den voorschreven Combon te versoecken. Desen Cipzuan seyde voorder / datter ter plaetse daer hy woonachtigh was / een Cluysenaer of Eremijt in 't gheberghte woonde/ die van grooten afkomste was/en hadde machtigh rijck (meyne oock

Een Chinese Cluysenaer.

oock Banderijn over die Provincie) geweest/ hebbhende hem nae 't overlijden van sijn Huys-vrou/ die hy seer lief hadde/ tot dese eensaenheyt begeven; dede nu niet anders (soo hy seyde) als arme luyden/ die geen middelen en hadden/ haer saecken by de grooten uyt te rechten; was alsoo by de grooten en by de kleynen in hooge achtinge en aensien; jae hy wierde voor een Propheet/ en sijn woorden voor prophetien ghehouden/ seyde oock/ dat hy desen Cluysenaer het verschil / tusschen ons en haer te kennen had' gegeven/ en hy oock verstaende/ dat de grooten preperatie maeckten/om ons te beoorloghen/ was hy (seyde Cipzuan) by haer ghegaen/hun voorsegghende / dat (soo sy ons den Oorlogh aen deden) sy haer staet in perijckel souden stellen. Waer over Christiaen Fransz. den voornoemden Cipzuan vraegde/ of men met die Cluysenaer niet te spraeck en soude konnen komen/om hem ons oprecht en eerlijck versoeck / met alle omstandigheden te vertonen 't welck Cipzuan beloofde te sullen beschicken/en twijffelde niet/of soude dat wel verwervẽ by hem/ en seyde: Dit sal ick doen/ om dat ghy geloven sult/ dat ick het goet met u meene. Waer op is hy vertrocken/ verklaerde/ steels-gewijs by ons gekomen te zijn.

Den 3. dito/ is Cipzuan met de gheseyde Cluysenaer, nevens noch een Chinees, aen ons boort ghekomen/ wy verklaerden hem de oorsake van onse komst/en wat onse meninghe en versoeck was / die (nae datter eenige reden weder-zijds waren ghevallen) ons beloofde zyn uytterste devoor te sullen doen / om de saeck tot een goet eynde te brenghen/ gaven hem een brief (van den selfden inhoudt/ als die wy met den ouden Chinees ghesonden hadden) aen den Totock. Hy beloofde die self den Totock te behandighen. Twee a drie daghen daer nae/ quam Cipzuan weder by ons/en bracht antwoort op de onsen/waer in den Totock schreef: Dat hy verstaen hadde / dat wy met onse Schepen onder 't Eylandt met de Pagoden ghearriveert waren/ den vrede en handel met haer versochten/ 't welck hem lief was/ soo wy het met goeder herten meenden / en niet gelijck wy voor desen/ met valscheydt en bedrogh (ghelijck hem beliefde te schrijven) gedaen hadden/ soude dan wel moghelijck zijn om een goet accoort te maecken / hadde ons inde laetste conferentie met ons ghehouden / twee wegen gewesen te weten: De ghevangen Chinesen in vryheydt te stellen/ en Pehoe , by ons ghenaemt de Piscadoris te verlaten/ en hadden gheen van beyden willen accepteeren/waer door de handelinghe doe vruchteloos afliep. Wy antwoorden / dat onse meninghe goet was/ en altijdt gheweest hadde. Hy schreef wederom/ dat hy verstaen hadde/dat wy ghekomen waren om de Chinesen te berooven / en gheen ghelt of Koopmanschap mede brochten om te handelen; waer op hy versocht/ dat wy onse meninghe souden verklaren. Waer op wy weer aen hem antwoorden; dat onse meninghe goet was / en niet anders als voren den handel versochten. Hy schreef wederom / dewijle wy persisteerden by onse goede meninge/ dat wy dan een Capiteyn by hem souden senden/ om van alles met hem te handelen/ en een vrede/of bestandt tusschen malkanderen te sluyten/ voor een deel jaren/of voor eeuwig. Wy versochtẽ daer op aen den voorschreven Totock,dat hem soude gelievẽ toe te laten/dat wy met een Jacht/voor Aymuy mochten komen/om dicht by der hant te zijn/ want dese sake beter van na by / als van verre konde afgehandelt worden. Hier toe kregen wy met den naesten licentie/ om met 1. a 2. Schepen voor Aymuy te mogen komen. Hebben eyndelijck den 13 dito met malkankerẽ goet gevonden/dat onsen Commandeur Christiaen Fransz met de Jachten Muyden en Erasmus naer Aymuy soude zeylen.

Den 14. dito/ vertrocken de Jachten/die des anderen daegs voor Aymuy quamen/ en wy met de twee Schepen bleven onder het Eylant legghen.

Verhael van de valscheyt der Chinesen en verradische aenslagh op de onse.

Tusschen den 17. en 18. inde na-nacht/ ben ick met de Boot na onse Jachten gevaren/ om eens tijdingh te hebben/ hoe de sake met haer gelegen was/ want het begon ons te verdrieten/ dat het soo langh deurde / daer het voor haer vertreck so na by scheen ; maer onder weegh zijnde / dicht by de Jachten/ saghen wy dat het eene Jacht in de brandt stont/ en het ander hadde oock 3. Branders aen boort/ en voeren in groot perijckel door een groote menighte Vaertuyg/ van Scampantjes en eenige Oorlogs Joncken/ en sagen ontrent 50. Branders/ voeren aen't Jacht Erasmus, dat door kloeckmoedigheydt de eene Brander hadde uyt-geblust/ en de andere twee van haer gekreghen/ soo dat sy miraculeusselijck van dat perijckel verlost wierden ; Maer het Jacht Muyden, raeckten sijn Fock en Voor-marsseyl stracx in brandt/ en scheen niet te helpen/ verbranden en sprongh voort met Volck met al/ zijnde een deerlijcke sake. Wy ginghen terstondt na onse Schepen met het Jacht Erasmus. De Vrienden van Erasmus verhaelden ons/ hoe sich de saecke tot soo verd hadde toegedraghen/ seyden : met dat sy voor Aymuy gekomen waren/ kreghen sy terstondt eenige Gedeputeerden aen boort / versoeckende dat eenighe van de Hoofden aen Lant/ by den Totock souden komen / om van de sake mondelingh met malkander te spreken/ 't welck by den Commandeur beleefdelijck wierde af-geslagen/ hem excuserende geen bequame Tolcken daer toe te hebben ; maer soo 't den Totock gheliefde/ soude eenige van de zijne senden/ met volle macht/ om met ons een accoort te sluyten. Daer op voeren sy weer na Lant ; weer komende seyden : Dat den Totock haer volkomen hadde gheauthoriseert / en volle macht ten dien eynde gegeven / en dat alles wat van haer met ons gesloten sou worden/ vast en onverbrekelijck van hem soude ghehouden en van waerden ghekent worden. Zijn daer op met malkander in handelingh ghetreden en gheaccordeert/ en besloten/ dat sy in Teyowan met ons souden komen handelen/ en aldaer so veel zijde waren brengen/ als ons Capitael soude strecken : Datse op de Manilha, Cambodia, Siam, Pantany, Jamby, Andrigerry, ofte op eenige andere plaetsen niet en souden varen/ als met pas van ons : Datse oock 4. a 6. Joncken na Batavia souden senden/ om aldaer met den Heer Generael te spreken / wegen de sake van de Piscadoris, daer sy ons garen af hadden. Dit accoort Solemneel gemaeckt zijnde/ voeren sy aen Lant ; Quamen daer na wederom aen boort ; Versochten dat eenighe Capiteynen by den Totock aen Landt geliefden te komen : Dat het accoort op de eene zijde in 't Chinees, en op de ander zijd in Duyts soude geschreven en bezwooren worden / op dat den Totock de Combon van Hockzieuw , mocht schrijven ; alsoo in sijn presentie geschiet te zijn/ brachten met haer drie Manderijns tot Ostagiers, en (na haer gewoonte) drie pijlen tot verseeckertheydt.

Manderijns zijn Gouverneurs of Overste/ van daer zijn noch Manderijns die onder de Opper-Manderijns staē van de Provincie van sulcke schijnē dese die gheweest te zijn.

De Commandeur Christiaen Fransz. met de Raden van de Jachten / hebben daer op goedt gevonden / dat hy Commandeur self / met Doede Florisz. Cravegh, Schipper op Muyden, en Willem van Houdaen, Opper-Koopman op Erasmus, haer aen Landt souden vervoeghen / om het boven gheschreven te verrechten. Aen Landt ghekomen zijnde/ met ontrent 30. Man/ onder ander oock de Schipper van Erasmus Jan Pietersz. Reus , wierden daer (soo 't scheen) heel wel ontfanghen. Sy stelden Tafels op Strand' voort Boots-Volck / disten wacker op. Den Commandeur belasten Jan Pietersz. Reus , dat hy op de Maets passen sou/ om die stracx weer nae boort te schicken/ en sy wierden ghelept na 't huys van den Totock, 't scheen dat sy de Boots-ghesellen sochten droncken te maken/ de Manderijns dienden de Tafel / wilden dat Schipper Jan Pietersz. Reus , mede opwaerts nae de Totock soude gaen. Hy ghelict hem of hy noch volghen sou/ maer

siende

siende (so hy hem inbeelde) dat het geen klaer-schapē werck was/dede de Maets opstaen/ en datelick in de Boot vallen/en voer met haer na boort. 's Avonts (gelijck het besproken was) ging de Stierman Moses Claessz. van 't Jacht Muyden, met een gemande Sloep na Landt/ om onse 3. voornoemde Raden te halen. Aen Lant komende/wierden van de Chinesen gehouden/'t Volck in de Jachten wisten niet wat sy dencken souden/ waerom dat de Sloep en onse Raden so lang aen lant bleven/vraeghden daerom de Ostagiers, waerom de onse niet weder en quamen/ antwoorden: sy zijn vrolijck; maer die vrolijckheyt is wel af te meten / want in de selfde nacht / ontrent vier uren voor daegh / quamen sy (als voor verhaelt is) met wel vijftigh Branders om de Jachten te vernielen/gelijck sy't eene deden/&c. De Chinesen hadden oock eenig Chinees bier aen de Jacht gesonden/daer sy vergif in gedaen hadden/om alsoo ons Volck te vergeven/maer wierde sonder schade by ons bekent/'t scheen dat God het niet beliefde. Dese tijdinge smarten ons alle dapper/ want was een groot verlies voor ons / en een Goddeloos schelm-stuck van de Chinesen, dan Godt sal alles te zijnder tijdt oordeelen.

Ter werelt en is geen booser fenijn:
Dan Vrient te schijnen en Vyandt te zijn.

Den 18. dito/ haelden wy eenigh brant-hout uyt de Huysen / op 't Eylant met de Pagoden daer wy onder lagen/dan resolveerden te verzeylen/ aen de Noort-zijde van de Revier/om aldaer te vryer voor de Branders te leggen/want wy sagen nu wel datse geen vrientschap/ maer vyantschap met ons sochten.

Den 19. dito/quam het Schip de Engelsche Beer, uyt Jappon by ons/ die wy alle gelegentheyt van ons wedervaren verhaelden/en om dese en meer andere oorsaecken/is den Raet vande Schepen vergadert/in het Schip de Beer, en besloten 't gene uyt dese navolgende Resolutie verstaen kan worden.

Resolutie genomen by de Over-Hoofden van de Schepen den *Engelschen Beer*, *Samson*, en *Erasmus*, op den 24. November, voor de Revier van *Chinchieuw*. 1623.

ALsoo op den 11. November uyt *Jappon* vertreckende, tot meerder verseeckeringe van onse reyse na de *Piscadoris* goet gevonden was, de Kuste van *China* aen te doen, soo zijn wy Godt lof, op den 19. deses, voor de Reviere van *Chinchieuw* gekomen, en aldaer gevonden de Schepen *Groeningen*, *Samson* en *Erasmus*, waer van wy tot ons groot leetwesen hebben verstaen, het deerlijcke verbranden van het Jacht *Muyden*, als oock de gevanckenisse van den *Commandeur Christiaen Fransz.* en de andere Ghecommitteerde, welcke van onse zijde ghegaen waren, om den Vrede met haer te bevestighen; en alsoo de Instructie van den Heer *Commandeur Cornelis Reyersz.* is vermeldende, dat men 't zy Oorlogh of Vrede, de Revier van *Chinchieuw* met Schepen beset sal houden, so is 't dat de Vrienden van de boven-genoemde Schepen, klaghen seer van sieck Volck overladen te zijn, voornamentlijck de *Samson*; hebbende qualijck soo veel ghesont Volck, dat hy sijn Ancker konde lichten, en dien volghens ghenoodtsaeckt soude wesen, de Kust te verlaten, of sijne siecken anders over te geven, om na de *Piscadoris* te brenghen.

Is der-

Is derhalven goedt ghevonden en gheresolveert (naedemael de vrienden voornoemt rapporteerden, dat den *E. Heer Commandeur Cornelis Reyersz.* met de meeste siecken van de *Piscadoris* nae *Teywan* vertrocken is, soo dat weynigh siecken in de *Piscadoris* zijn) van de ververschinghe, die wy voor de Vloote zijn hebbende aen de boven-ghenoemde drie Schepen over te geven: Thien duysent groote Appelen, thien duysent Mikans, 20. Varckens, 200. Pompoenen, en drie Koe-Beesten, op dat door noot van ververschinghe, tot ondienst van de Compagnie, de Revier vae *Chincin* niet onbeset blijve.

En alsoo door de ghevanghenis van den Commandeur *Christiaen Fransz.* de Vloote van een Over-Hooft ontbloot is, soo heeft den Raedt provisioneel tot naeder ordre van den *E. Heer Commandeur Cornelis Reyersz.* ghestelt, en steldt by desen, *Willem Ysbrantsz. Bontekoe*, om in alle voorvallende saecken den Raedt te beroepen, daer in te presideren, ende als vooren de Vlagghe van de groote Stengh te voeren, &c.

Adus ghedaen en gearresteert in 't Schip den *Engelsche beer*, datum en Jare als vooren, Was onderteyckent by

Isaac van de Wercken.	*Pieter Fransz.*
Frans Leendersz. Valck.	*Ian Pietersz. Reus.*
Herman de Coningh.	

Dese ververschinghe verquickten onse siecken uyttermaten/ hielden de Revier soo veel doenlijck was beset en ondrp/ volgens onse ordre/ soo dat de Chinèsen niet vry op de Maenieljes en elders mochten varen; namen verschepdẽ van haer Joncken/ en ander Vaer-tuygh. Eyndelijck ben ick weder verzeylt nae de Piscadoris, en alsoo mijn tijdt ge-expireert was/ en niet ghesint wesende my weder op nieuw te verbinden/ hoewel den E. Heer Cornelis Reyersz. my daer sterck om aensocht/ my presenterende veele goede en beter conditien als ick ghehadt hadde/ nevens merckelijcke verhooginge van gagie/ verwierf eyndelijck/ na veel versoeckens/ dat ick mochte overgaen op een ander Schip dat gereet lagh/ om nae Batavia te vertrecken/ ghenamt de Goede Hope. De E. Heer Commandeur Cornelis Reyersz. gaf ons in 't lange mede een Resolutie/ waer na wy ons in de voyagie en ontmoetinge van andere onse Schepen souden reguleren/ onder anderen oock dese korte Instrucie.

Bontekoe vertreckt wederom van de Piscadoris nae Batavia.

Instructie voor de Raedts-personen, van 't Schip de *Goede Hope*, uyt *Pehoe* naer *Batavia* vaerende.

ALsoo onse Heeren Mrs. ende d' Ed. Heer Generaels begheerten is, datter in alle Schepen een Persoon ghestelt wordt, om in alle voorvallende saecken den Raedt te beroepen, ende over den selvighe te presideren. Soo is 't dat wy daer toe goedt gekendt hebben, *Willem Ysbrantsz. Bontekoe*, Schipper op dito Schip, om in alle voorvallende saecken den dienst der Compagnie betreffende den Raedt sal beroepen, oock daer over presideren, ende de eerste stemme hebben.

Ian de Moor Coopman.	*Hoogh-bootsman,*	
Ian de Nayer Stierman.	*Onder-Stierman.*	*de 5. stemme,*

Dese

Dese voorsz Raedts-personen, wordt de volvoerighe van de voyagie ten hooghsten bevolen, ook 't gene den dienst der Compagnie is betreffende, soecken te vorderē, en alle vlijt aenwenden, om naer te komen, 't gene Ampel inde mede-ghegheven Resolutie van dato 19. Februarij, Anno 1624. verhaelt staet, In't Fort inde *Piscadoris*, desen 20. Februarij. 1624.

Cornelis Reyertsz

Den 21. Februarij / ben ick met het Schip de Goede Hope, uyt de Piscadoris t'zeyl ghegaen / na Batavia, doch met Instructie / eerst dwars over te loopen nae de Kust van China, 't welck wy deden / maer kreghen een harde storm / doe wy by de Kust waren / en bevonden dat ons Schip soo onbeniert was / dat wy het met de Fock qualijck voor windt om konden krijghen / waren oock soo leck / dat wy staegh aende Pomp mosten staen; vonden daerom ongeraden / daer langer by te houden / maer onse reyse na Batavia te vervorderen / hielden voor wint af / passeerden den 24. a 25. dito / de Eylanden van Macou, hadden veel variabel weder. 1624. Februa.

Den 6. Meert / quamen wy by de Engelsche Beer, daer Koopman op was Isaac vande wercken, en Schipper Frans Leendertsz, van Rotterdam, quamen ons aen boort / verhaelden dat sy aen de Chineesche Kust wel hondert en tsestigh Chinesen (soo Mans / Vrouwen en Kinderen) ghekregen hadden / die wy (volgens onse ontfangen Instructie) van haer wilden overnemen / en hem belasten by te houden / maer sy verklaerden ons / dat haer Schip soo swack en leck was / dat sy 't qualijck boven Water konden houden / en daerom genootsaeckt waren dragent te houden / na Batavia. Martij.

Den 8. dito bracht de Schipper vande Beer ons twee kleyne Beesten tot verversinge.

Den 9. voeren wy de Beer aen boordt / kreghen weder 2. Beesten / een perthy Boonen / eenige potten met Oly / en andere saecken.

Den 17. dito / liepen wy onder Poelepon ten Ancker / haelden hier Water / en namen 64. Chinesen van de Beer over Boeren oock om brant hout te hacken.

Den 20. dito gingen wy weder onder zeyl.

Tusschen den 25. en 26. dito / is de Beer van ons gedwaelt.

Den 30. dito / quamen wy onder 't Mensch-eters Eylant ten Ancker.

Den eersten April / lichten wy ons Ancker / en quamen des anderen daeghs / zijnde den 2. April / op de Rede voor Batavia. April.

Deden doe wederom eenige tochten om Steen / aende voorgenoemde Eylanden tusschen Bantem en Batavia.

Ick van voornemen zijnde om my met de eerste gelegentheyt na Hollandt te transporteren / bevindende dat het spreeck-woordt waer en uyt de ervarentheyt bekrachtight is / yder Vogel is gaern daer hy uyt-gebroet is; want wat schoone Landen / Kusten en Rijcken / datmen bezeylt en besiet / wat Conditien / profijten / en vermakelijckheden dat men gheniet / 't soude ons maer pijn wesen / soo die hope ons niet onderhiel / van dat selfde eens na te vertellen in ons Vaderlant; want om die hope heten onse Reysen / Reysen / anders soude tusschen de ballingschap / en sulck hopeloos reysen / niet veel verschil zijn. Terwijle ick hier van Batavien af en aen voer om Steen (als verhaelt) wierdender dry Schepen / te weten / het Schip Hollandia, Gouda, en 't Schip Middelburgh ghereet ghemaeckt om na Patria te gaen / welcke gelegentheyt ick waer nam: Versocht aen den E.E. Heer Generael Carpentier, en sijne Raden / om daer mede te vermogen vertrecken / 't welck ick verwurf: stelde my tot Schipper op het Schip Hollandia, zijnde een

t' zeyl met onse Jonck/ doch hadden veel omzwervens in Zee/ door harde contrarie wint/ en anders.

Mayus.

Den 1. May/ ongestadigh weder/ des morgens sagen wy dat onse Jonck van ons gedwaelt was / doch ten laetsten saghen wy hem een groot stuck in Ly van ons/ lagh heel in onmacht/ sijn zeyl was wegh gewaept/ vonden daerom goet/ also het heel hart begon te wayen / het Volck daer uyt te lichten/ Ick voer ten dien eynde met de Boot heen/ namen het Volck over / doch konden nevens ons Volck die 16. in 't ghetal waren / niet meer als thien Chinesen over krijghen / de andere waren schuyl gekropen/ de wint begon oock hart op te steecken / soo datter noch thien Chinesen inde Jonck bleven en wegh dreven. Quamen des middaeghs weder aen boort/ gisten ons ontrent 8. mijlen buyten de Oostelijckste Eylanden van Macou te wesen. En alsoo hier een ghestadighe wint waeyt/ ontrent half jaer om half jaer/ dat men het Moson noemt/ soo kan die ghene / die te laegh vervalt/ 't zy aen de eene of ander kant van de Piscadoris niet wel opwaert aen-komen / voor dat / dat Moson weder verloopen is / zwurven om die oorsaeck hier langhe tijdt/ dan eens settende/ dan eens zeylende/ eer wy in de Piscadoris quamen. Leden oock veel onghemack van storm / en siecke / by ghebreck van verversinghe ; jae waren op het laetste van 90. mannē boven 50. gesonde mannen niet van ons eygē volck.

Nemen een kostelijcke Chinese Jonck.

In onse wegh ontmoeten wy noch een Chinesche Jonck / kostelijck gheladen/ eenighe duysenden waerdigh / die nae de Manieljes wilde ; Naemen hem / hadde wel 250. Zielen in/ nam het Volck meest over op ontrent 20. a 25. man na/ en stelden 15. a 16. Man van ons Volck daer by / en bonden de Jonck achter aen ons Schip / en sleepten hem. Wy hadden doe ettelijcke honderdt Chinesen in ons Schip/ waren bevreest dat sy ons overweldighen souden/ want wy/ als verhaelt/ maer 50. gesonden Mannen sterck waren. Lieten al ons Volck met gheweer op zijd' gaen / even oft al-te-mael Officieren waeren. Des nachts lieten wy al de Chinesen in 't ruym loopen / setten dan een stut boven op 't luyck/ en behinghen het over al met Lampen / dat het onder 't verdeck licht was ; en by 't luyck hielden 5. a 6. man/ met bloote sabels/ de wacht/ en des morgens deden wy het luyck op/ en lieten de Chinesen boven komen/ om haer gevoegh en anders te doen/ waer door het krielde van menschen op 't Schip. Ick was dickwils in de Kajuyt ghegaen om te slapen/ maer konde niet/ als ick boven quam/ soo maeckten de Chinesen datelijck ruymte / ginghen aen beyde zijden/ op haer kniejen legghen / met de handen t' samen/ soo dat sy als Lammeren waeren. Daer wierde verhaelt / dat

Prophecye in China.

onder haer een prophetye was / dat haer Landt inghenomen soude worden/ van mannen met roo baerden ; en alsoo ick een rood' baerdt had/ scheenen sy dieshalven my met meer vreese te aenschouwen. Doch dit was soo het seggen / hoe het is / is Godt bekent. Wy dorsten haer evenwel niet vertrouwen. Sy ginghen 's morghens langhs de boorden van 't Schip en inde rusten sitten/ reynighden en kemden haer. Sy hadden sulck langh hayr / dat het veele/ als sy overeynde stonden/ tot de waden van de beenen hingh/ 't welck sy met een drap/ vlechts gewijs/ op haer hooft legghen/ steken daer een pen door die 't vast hout / met de kam daer teghen aen/ wy brachtense alle in de Piscadoris daer worden sy alle/ nevens de an-

Maeckten een Fort op de Piscadoors.

dere Chinesen, die wy/ en andere Schepen en Jachten daer ghebrocht hadden / 2. en 2. aen malkanderen gesloten/ mosten aerd' aendraghen tot het Fort/ jae doe het Fort gemaeckt was/ warender wel 14. hondert in 't getal/ die doe meest na Batavien wierden ghebracht / en al daer verkocht. De Piscadoris was onse rendevoes-plaets/ als verhaelt is/ daer wy stee hielden / en voeren daer van af en aen/

en

ernamen alle Chinesen die wy krijghen konden/ en brachten die daer by een. Ter wijl wy hier in de Piscadoris lagen/kregen wy sulcken voorkaen/ dat al de Schepen bykans op 't droogh waeyden/ onder alle onse Jonck / waeyde geheel op 't Lant.

In de Piscadoris legghende/ kreegh ick een brief van Batavia, door Christiaen Fransz. van mijn Broeder Pieter Ysbrantsz. Bontekoe, die/ als voor verhaelt is/ Schipper op 't Schip Haerlem was / die den 4. Jannuarij op de Kust van China, van ons / nae Batavien gingh / schreef my : dat onsen Broeder Jacob Ysbrantsz. 't voorgaende Jaer oock voor Schipper in Indien was gekomen uyt Hollant, wesende doe met ons drie gebroeders in 't Landt/ alle drie Schippers/ verhaelde dat Jacob met het Schip Mauritius in Compagnie van 't Wapen van Rotterdam, heel miserabel aen quam / hadden onder weegh yder ontrent 275. man verloren. Het Wapen van Rotterdam had soo veel gesont volck niet behouden / dat het sijn zeylen kost gebruycken. Jacob in de Straet van Sunda, by 2. Jachten die Jacob voor Batavia brochten / maer 't ander Schip had Jacob gelaten aen de Suyt-zijde van Java. daer hy met Jachten en Vaer-tuygh nae toe wierde ghesonden / om het te soecken / vonden hem / en hy wierter Schipper op ghemaeckt / wierdt nae Ambona ghesonden : schreef oock dat den Heer Generael Koen met het Schip daer Jacob mede in 't Lant quam / te weten Mauritius uyt Oost-Indien nae Hollant was vertrocken den 2. Februarij 1623. in Compagnie van noch drie Schepen en dat den Heer Pieter de Carpentier daeghs voor het vertreck van den Heer Koen tot Generael over Indien gestelt was / &c. Daer quamen doe oock veel Huys-ghesinnen uyt Hollandt op Batavia, soo met Wapen van Hoorn, daer Schipper op was Pieter Girritsz. Bieren-Broodts-pot, en andere Schepen. Daer trouden oock veel Hollanders op Batavia, soo dat veele haer hier vast maeckten / om soo licht niet te vertrecken.

Vertreck van den G. Koen na Hollandt : Pieter de Carpentier wort in sijn plaets gestelt.

Den 25. October/ isser by den E. Heer Commandeur Cornelis Reyersz. en sijne Raden gheordonneert/ dat wy met ons 5. Schepen (te weten het Schip Groeningen, Samson, Muyden, Erasmus, en Victoria, welck laetste om reden niet mede ging/ onder den Commandeur Chrinstiaen Fransz.) souden gaen/ na de Reviere van Chinchiu, om de selfde beset te houden/ datter geen Joncken nae de Manieljes, of andere onser vyanden plaetsen souden varen/ en aen haer te versoecken/ gelijck wy dickwils en gestadigh gedaen hadden/ den vryen handel met haer op Tajouan, en haer als dan alle vreet en vrientschap te aen bieden ; doch indien sy hier in niet wilden consenteren/ haer den Oorlogh aen te doen / te water en te land'/ waer het selfde met avontagie en tot voordeel van de Compagnie kan gheschieden / ghelijck dat selfde breeder was uytgedruyckt in de instructie / ons van den E. Heer Commandeur en zijne Raden mede gegeven. Gingen dien selfden dagh noch t'zeyl.

Den 28. dito/ quamen wy voor de voornoemde Revier/ setten het onder het Eylant met de Pagoden, daer al 't Volck was afgevlucht/ behalven een out man/ die wy vonden ; lieten/ gelijck onse de ordre was / een witte vlagge wayen/ hopende datter yemant van Aymuy, by ons soude komen/ om ons te verspreken.

Den 29. dito/ wierdt onder ons goedt ghevonden / dat men op yder Schip 30. a 40. zwabbers soude maecken / en 8. a 9. balijs met water / als oock een deel leeren Emmers langhs 't Schip souden stellen / om (of de Chinesen ons met Branders toe quaemen) de brandt te uytten / als oock / dat men scherpe wacht soude houden / en dat twee Schuyten een derdendeel van een mijl van de Schepen/ alle nachten / op de wacht souden legghen / oock om water te haelen roeten de stucken op / en waeren wel op onse hoede. En alsoo niemandt van Aymoy

by

malkander niet komen / laghen beyde gaer als in onmacht. Door dagh ſchoof Middelburgh ſijn Sloep over boordt en roepden naer ons toe / quamen metten dagh achter ons Schip onder de Galdery/en riepen aen ons/waer door wy verſchoten dat het te wonder was / want wy waren daer niet op verdacht datter volck ontrent ons was / ſaghen uyt de Galderey/ hoorden dat het de Sloep van Middelburgh was / lieten de Val-reep achter uythanghen/ daer de Schipper by over quam ghenaemt Jan Dijcke van Vliſſinghen, met noch een ander/ vertelden ons haer wedervaren en hoe dat ſy gheſtelt waren/ en wy haer het onſe; klaeghden ons dat ſy alle haer Maſten en ghereedtſchap quijt waren / en ſoo wy haer niet konden ontſetten / dat ſy gheen Landt ſoude konnen krijghen ; wy hadden onſe Focke-maſt en Boegh-ſpriet met de Beſaens-maſt noch behouden / als mede onſe groote Ree / door dien ick onſe Rees om laegh hadde doen ſtrijcken weynigh te vooren eer de Windt aen quam / en ſy hadden haer Rees om hoogh laten ſtaen/ waren daer door al de vleet quijt : doch de beſte voegh moſt voor/reſolveerden daerom dat wy Middelburgh ſouden overgheven onſe groote Ree/ met onſe voorſtengh/ met een Spier van 14. palm die wy noch in 't Schip hadden (dan hadden ſy moet ſo veel ſtompen te rechten/ dat ſy hoopten Lant te krijgen. Wiert oock beſloten: dat/als wy haer dit ſouden overgeven/dat elck dan ſijn beſt doen ſouden/ om het eerſte Landt te krijgen/ dat men kond' / hadden het gemunt op de Bay van Sancte Loſie aen 't Eylandt Madagaſcar.

Het ſchip Middelburgh wayden de groote en Focke-Maſt af. verſochten hulp.

Dit wierde alſoo gearreſteert by den breeden Raedt in de Kejuyt; En dewijl ick Schipper was/moſt het commandeeren aen het Volck. Als ick boven quam om te commandeeren/ ſtond het Volck tegen my op / en hadden daer veel tegen/ ſeyden / wy hebben meerder noodt als Middelburgh, wy willen 't niet over gheven. Daer ſtont ick doe en keeck. Doch ſeyde met ſoete woorden : Mannen/ ſiet toe wat ghy doet/ want laeten wy Middelburgh hier legghen in onmacht / 't is ſeecker dat ſy haer niet redden konnen/ ſoo moeten ſy vergaen/ want ſy konnen geen zeyl maken ; wy zijn immer Chriſten menſchen/ laten wy ons oock Chriſtelijck toonen ; denckt eens/ wat wy wel ſouden willen / als wy in haer plaets waren / laet ons dan oock dat ſelfde aen onſe even-naeſten doen; gingh haer met ſoo veel moye woorden aen als ick konde by brenghen. Ten laetſten ſchoolden ſy by malkander / begonnen de hoofden t'ſamen te ſteeken/ en ſeyden tegen malkander wat ſullen wy doen / wy zijn alle-lijckewel Chriſten menſchen/ ghelijck de Schipper ſeydt / en of Middelburgh dan niet te recht quam / wat hadden wy te ſeggen/quamen daer op wederom by my/ voor de groote Maſt/ en ſeyden wel Schipper / als wy Middelburgh dit goedt bygeſet hebben/ moghen wy dan van hem ſcheyen? Waer op ick antwoorde/ ja : dat het ſoo in de Kejuyt beſloten was. Doen lieten ſy het glijen / ſetten de ſtengh af / ſmackten die met de groote Ree met de 14. palms Spier over boordt. Hier op namen die van Middelburgh haer afſcheydt/ en roepden na boordt met het goedt achter aen/ ſouden malkander vinden in de Bay Sancte Loſie, ſoo 't Godt ghelieſde. Doe vraeghden ons Volck wederom: mogen wy nu van haer ſcheyden? Ick ſeyde: Ja. Onſe Focke Ree lagh neer; ick ſeyde : Vat aen 't Cardeel vande Fock / en hijs de Fock om hoogh/ het welck ſy datelijck deden/ en liepen de Fock ten eerſten om hoogh/ tot voor 't Nommer. Te vooren ſcheen het ſchier onmogelijck de Focke-ree te hijſſen/ maer doen 't een willige wegh was/ quam het niet eens aen.

Setten hem haer ſtengh en ander goet by.

Den 22. dito/zijn wy van Middelburgh gheſcheyden/ ſtelden onſe kours naer het Eylandt Madagaſcar dat ons het naeſte was / en kreghen den 30. dito / het Lant in 't geſicht; zeylden dicht by 't Landt/ ſagen wel eenighe drooghten branden/

Scheyden van 't ſchip Middelburgh.

den/ doch waren onbekent/ waren ontrent na onse gissinghe 8. a 9 mijlen beoosten de Bay van Sancte Losie, wilden ons niet gaern van de wal af begheven/ om dat wy soo schaloos waren; hebben daerom geresolveert het Ancker te laten vallen/was ontrent 25 vadem diep/en de Sloep uyt te setten/en by de Wal langs te roepen of te zeylen nae't te pas quam/om te sien of wy de voorschreven Bay niet konden aentreffen. Hier op ben ick met de gemande Sloep van't schip af gesteken. Vonden de voornoemde Bay ontrent 8. a 10 mijlen van daer 't schip lagh; peylden de Eylandtjes en de hoecken en diepten met het diep-loot/ over en weer over / en vonden dat het een bequame plaets was voor 't Schip. Dat ghedaen zijnde/voeren verblijdt weder na 't Schip/ quamen 's anderendaeghs wederom aen boordt/ ende vertelden alle ghelegentheyt wat ons weder-varen was; lichten ons Ancker en zeylden daer nae toe; brochten het Schip met Godts hulp daer in / waer door wy al-te-mael vol vreught waren / danckten Godt voor sijn genade. Komen in de Bay van Sancte Losie.

Den eersten April hebben wy goedt ghevonden het Schip te lossen/ en Tenten op't Landt te maken/ om 't goet te berghen/ en de Lockgaten te klaren: en alsoo ick met de Sloep aen Landt voer / sagh ick dat de Zee vry wat aen-liep/ docht my daerom dat het niet geraden was/ om 't goedt aen Landt te brengen/ want sou sijn perijckel loopen om Schuyt en Boot stucken te krijgen: Hebben hierom besloten het ruym te lossen/en het goedt in't Schip te houden/het welck wy deden/droegen het goedt voor uyt het Schip/met saken / en storten de Constapels Kamer vol/en in't Boebenet/ kreghen het voor-schip metter haest heel leegh/maeckten een beschot dwars over tegen de groote Mast aen/dat het goet ons van achter niet konde toekomen/ namen doe de vullinghen op / klaerden de Wranghen en de Lockgaten/ schoren doe touwen van vooren tot achteren door de Lockgaten/om die klaer te houden/of sy by ongeluck weer verstopten. Doe brochten wy het goet uyt de Constapels Kamer en Boebenet / weder voor in: Dat gedaen zijnde/namen het goedt achter uyt/en berghden 't weder in de Kamer en Boebenet: Klaerden daer de Vullinghen en Lockgaten oock / schoren doe de touwen voort van de Mast af door de Lockgaten tot achter toe / soo dat wy by ghelegentheydt de touwen heen ende weder konden halen/door de Lockgaten. Ondertusschen spraecken wy met de Inwoonders van 't Landt / wy wesen haer dat onsen Mast en onse voent soo onklaer was / en vraeghden offer gheen raedt was om een ander Mast te krijghen. Sy konden onse meeninghe verstaen/ en wesen ons Landt-waert in; gingen met ons/ en toonden ons daer toe bequame Boomen; seyden / dat sy ons souden helpen in alles wat wy van doen hadden. Ick troch met Volck / Yzers / Taeckels / Bijlen en Saghen daer na toe/kregen ons gerijf/ sleepten en brochten de houten met groote moeyten ontrent 't schip/stelden de Timmerluy in't werck/maeckten van 't swaerste eyndt van 't hout / dat onterent 18 Palm dick / en 28 voeten langh was / een eynd' op de stomp van onse ghebroken Mast / saeghden een swaelf uyt het dickste eynd'/ en hieuwen onse stomp/die ontrent/ als ghesevdt/drie en een half vaem boven 't Boebenet hoogh was/scherp toe / en settender het nieuwe eyndt op/ in malkander sluytende / leyden doe vier wangen daer op / en woelden dat soo te samen/waer door het een sterck heeght werck worde; namen doe onse Besaens Mars / saeghden die midden door/ en setten de zijden soo verre van malkanderen als sy de Mars wilden wijt hebben/ en vulden de gaten toe met Deelen/soo dat de Mars goedt werde. Waren alle daghen besigh om onse dinghen weder te rapareren / soo wel in't Schip als aen Landt. Wy hadden eenighe April. Maken weder een Mast.

 Peer&

Ysers/ ghelijck sy in de Lijn-banen gebruycken/ om Tou-werck te slaen/ stelden een Lijn-baen op 't Landt toe / hackten een van onse swaere touwen meest aen enden ; dedense los/en sloeghen al ons loopende Want daer af ; verbesighden ten naesten by een gheheel Touw / voort namen wy onse Cabel Touwen/ hacktense stucken/ en maeckten daer onse groote Wandt van/ sochten ons selfs alsoo te behelpen/het best dat wy konden. Het geruchte ging daer wijt en breet door 't Landt/dat wy daer waren/ daer op quamen de Inwoonders van wijdt en zijd/ dreven haer Beesten voor haer henen/tot by ons/daer sy haer neer sloeghen. Stelden haer Tenten op / brochten ons alles wat sy hadden / Appelen/ Lemoenen/ Ceteroenen en Melck/die sy eerst opwelden/ eer sy die aen ons verkochten/ om dat sy niet mochten dueren/ want was datelijck goor. Ruylden en kochten oock van haer eenige Beesten. Haer Visschers voeren t'Zee/en brochten ons die Vis / die wy van haer ruylden of kochten. Dit Volck waren ons heel toe-ghedaen / wesen ons dat sy Vyanden hadden op 't selfde Landt. Versochten / door beduydinghe of wy haer wilden helpen / soo souden sy ons alles doen wat sy konden. Hier viel oock Was en Honich ; verkochten een deel aen ons. Wy verstonden uyt haer / dat haer Coning Spaens sprack/ die een dagh reysen 5. a 6 van daer woonde. Wy stuerden twee van onse Maets na den Coningh toe / om te vraghen of hy ons eenighe Rijs wilde verkoopen/ de een was ghenaemt Abraham Stevensz. van Vlissinghen , die goedt Spaens sprack / met noch een ander Jongh-man. Sy quamen by den Coning / wierden van hem wel ontfangen. Sy deden haer boodtschap ; Versochten eenige Rijs te koop : Maer den Coning seyde : Dat sy dat Jaer seer ghequelt hadden gheweest van de Sprinck-hanen/ die de Rijs meest opghe-eten hadden/ het welcke door my wel te glooven was/ want ick heb self gesien (na dat ick een stuck Lantwaert in was geloopen) dat de Sprinck-hanen op quamen rijsen uyt het Landt/offer een Wolck quam aendrijven/vlogen my op 't lijf en op de borst/soo dick by een/ dat ick mijn aessem qualijck konde krijghen. Sy hadden vleugelen om te vlieghen / en op't Landt staende / hiptense als andere Hip-Hanen. De Coningh seyde / datse al-te-met wel 3. a 400 Mannen konden stellen / om de Rijs te bewaren/en de Sprinck-hanen van daer te houwen/maer hulp weynigh/konden daerom gheen Rijs krijghen. Wy saghen dat de Inwoonders de Sprinckhanen namen / en streecken daer de vleughels af / leydense op't vyer te braden/ en atense op/wesen ons dat wy't mede doen souden/doch wy hadden daer gheen lust toe. De Coningh quam nevens onse twee Maets by ons by't Schip ; Schonck ons vier Beesten / daer voor wy hem 2 Musquetten gaven ; Seyde ons doe oock dat hy gheen Rijs missen mocht.

De Commandeur Cornelis Reyersz. van der Gouw sterft.

Na dat wy hier 11 daghen ghelegghen hadden/soo is den Heer Commandeur Conelis Reyersz. ghestorven/en in den Heer gherust/begroeven hem op een Eylandt (dat voor in de Bay leyt)vol geboomte/onder een lustigen groenen Boom/ de beste die wy vonden.

Op dit over-lijden/ is dit versken gepast.

De doodt die volght ons over al,
En niemant weet den tijdt wanneer,
Noch waer, dat sy ons treffen sal,
't Zy Oost, of West, dan Godt den Heer,
Maer wie hem met Gods wil vernoeght,
Die is te vreen, hoe hy het voeght.

Onse

Onse Musquettiers schoten drie-mael af / over de begraeffenis / en upt het Schip worden 5 schoten geschoten; namen doe onse afschept van het graf/trocken wederom aen't werck/ om onse Scheeps-saken klaer te maken. En alsoo het Volck dickwils upt-wegen en meerder wellust als werck socht/en ick wetende in wat staet wy waren/vermaende het Volck alle dagen met soete woorden: Mannen laten wy doch onse best doen/om klaer te worden/op dat wy onsen tijt hier niet versupmen/want wy zijn maer voor 8 maenden gevictalieert/ en versupmen wy hier onsen tijdt / ende eten die victualie op / soo moeten wy weer om na Batavia, en daer (wist ick wel) hadden sy gheen sin aen/sprack haer derhalven een moet aen/en in plaets van gebieden/most ick smeken ghelijck in sulcke gelegentheyt meer-malen geschiet. Want wy hadden noch veel wercks te doen: Hier wast met my ghelijck alst met Scipio Affricanus was/die (na ick wel gehoort heb) dickwils plagh te seggen: ick ben nimmermeer min ledigh/ dan als ick ledigh ben / en nimmermeer min alleen / dan als ick alleenigh ben. Want ick hadde 's nachts ghenoegh te doen met te practiseren / hoe wy 't des daeghs souden aenleggen met maken en toe-stellen/om met breede een yeder op sijn werck te stellen / soo dat de Maets in't eynde als overtupght wierden in haer ghemoet / dat een yder sijn best dede tot den 22 April toe/ doen waren wy wederom klaer/ en lagen met de Kees in't Crups/gereet om onse reyse te vervorderen; haelden onse water-vaten vol Water/ en ons Volck kregen soo veel Appelen en Lemoenen/als een yder in sijn Koop konde bergen. Schip weder klaer om te vertrecken.

d'Inwoonders van dit Lant/waren meest heel swart/ sommige hadden het hayr by 't Hooft hanghen/sommigen gekrult als Schaeps-wol; de Vrouwen hadden 't hayr rondtom't Hooft met kleyne vlechtjens gevlucht/en dat smeerden sy met traen/dat het glom teghen de Son/'t welck de Mannen meest mede deden. De meesten-deel hadden gheen meer als een kleetjen om de middel/om haer schaemte te bedecken/en sommige gingen heel naeckt sonder schaemte.

Den 23 dito/besloten wy/om des anderdaeghs morgens met de Lant-wint t'zeyl te gaé/maer in de selfde nacht zijnder twee van onse maets/die de wacht hadden/ met onse kleyne Schupten aen Landt ghevaren/en liepen wegh by de Swarten / dat wy haer niet konden vinden. Waren daer in heel verwondert/ want sy hadden het gantsche Schip mede helpen klaer maecken/en liepen juyst den lesten nacht wegh / en dat by sulck Barbarisch Volck/ daer ick niet konde mercken/datse van Godt of sijn gebodt wisten. Eenen van dese wegh-loopers was genaemt Hilke Jopkis upt Vrieslant, en aen ander Gerrit Harmessz. van Norden. Wy maeckten gissing dat se haer te veel vermenght hadden met de Vrouwen / die door schoon-schijnende beloften / haer herten ghetrocken hadden om daer te blijven/ want de Vrouwen krachtighe Instrumenten sijn om de Mannen te verleyden: Waer toe de exempelen onnoodigh zijn op te halen. Siet alleen op Samson, David, en Salomon. Wy sagen alhier veel Kinderen loopen/die bykans blanck waren/met blanckachtigh hayr by 't Hooft hanghen/ maeckten gissinge die van Hollanders toe ghestelt te wesen / die voor ons wel meer in die Bay gheweest hadden. Die Vrouwen waren heel graegh om by ons Volck te converseren/want hadder op dese plaets/ soo wel Wijn ofte bier te koop geweest alsser Vrouwen waren te krijghen/ wy hadden ons werck soo dra niet uptgherecht: Maer nu als sy by die Vrouwen haddé geweest/quamen als Lammeré mack weerom aen haer werck. Dit segh ick van vele/de vromen uptgesondert. 2 Maets loopen wegh by de Wilden.

Door 't wegh-loopen van dese 2 Maets/ is ons vertreck noch een dagh langer ghetardeert/ want wy liepen die dagh noch aen Landt/om haer te soecken/ kre-

kregense wel in't ghesicht / maer sy ons wijs wordende / liepen van ons af / soo dat wy haer daer mosten laten.

Verbvorderen haer Reys na Hollant.

Doe sijn wy den 25 April met de Landt-windt t'seyl ghegaen / liepen om de Zuyt met redelijck weer / tot den 10 May / met een Westelijcken wint / kreghen veranderingh van wint en weer / met reghen / den wint heel onghestuymigh uyt den W. Z. W. wendent als doen Noordt-waert over / vernamen dat wy noch soo veel dwangh van seyl achter niet en hadden / dat wy aende windt konden over wenden / liepen voor de windt om / en staecken by de windt over / om boven 't Eylant Madagascar te seylen. Het weer nam alle dagen aen met stercken W. Z. W. windt / soo dat wy onse Marsseylen mosten in-nemen / en lieten 't al deur staen boven Madagascar heen / tot dat wy het vaste Lant den 28 May in't ghesicht kregen / ghenaemt Terra de Natal. By 't Landt komende / wierdt het mooy weer / met een klare Lucht / maer de dijninghen heel hol / die vande Caep de Bonesperanse quamen al schieten. Wendent als doen vande wal af / vernamen datter een harde stroom by de wal uyt liep / die ons nae de Caep toe trock / was een wonder om sien / dat het Landt soo hart vertierde / welck ons goede moet gaf / om boven de Caep te komen. Kregen 's nachts weder onstuymigh weder met mist en regen / waer door wy 3. a 4 dagen vande wal afliepen / met Schovers-seylen / hadden den wint al Westelijck met holle dijningen uyt alle oorden / soo dattet Schip sijn leden dickwils versette dat het kraeckte. Hadt het geen sterck Schip geweest / het hadt niet mogelijck geweest / om heel te blijven. Doen het weer wat bedaerde / leyden wy't weer Noordt-waert over nae de wal toe / konden door't onstuymigh weer gheen hooghte nemen / doch lieten't soo langh deurstaen dat wy't Landt saghen / doen klaerdent weder op / namen de hooghte / en bevonden 35 graden / waer uyt wy saghen / dat het Landt van de Caep Augules was / die op de hooghte van 35 graden leyt / wendent vande wal af / kregen een W. Z. W. windt met regen / begon weder soo stijf te wayen / en de Zee liep soo teghen malkander aen / en sloegh in 't Schip / dat het scheen het Schip in de Zee soude versmoren / doch door Godts ghenade worstelden wy daer noch deur / dat gheheel ongehesien scheen.

Dit duerde 4 daghen / laghen nu met een seyl / en dan met 2 Schovers-seylen by. Ons Schip was soo stijf / dat wy sonder seyl niet wel konden drijven.

Junij.

Den 6 Juny begon het water slecht te worden / en kreghen heel goedt weer / namen de hooghte / bevonden 32 graden en 16 minuten / waer uyt wy bevonden / dat wy boven of binnen de Caep de Bonesperance waren / want de Caep leyt op 34 en een halve graet. Doe wiert het handt over handt sulck vast mooy weer / dat het scheen dat wy inden Hemel waren / daer wy te voren schenen inde Hel te wesen / en daer wy te voren versuft en schier hopeloos waren / om boven de Caep te komen / waren wy met de stroom tegen de wint aen / met dat vreeselijck weer / daer boven gedrongen / tot onser aller verwonderinghe / en daer wy te voren schier geen of weynigh seyl konden voeren / konden wy nu wel / alwaert 2. Marsseylen hoogh voeren. Setten onse koers na 't Eylandt Sancte Helena, kregen een Z. O. en O. Z. O. windt / met mooye koelte.

De Caep de Bonesperance ghepasseert.

Den 14 Junij / kreghen wy het selfde in't ghesicht / daer in wy al-te-samen seer verblijt waren. Liepen dicht by de wal langhs. Om de hoeck komende / als men na de Kerck-vley toe komt / daer de water-plaets is / saghen wy een Spaensche Kraeck recht voor de Kerck-vley leggen / soo haest sy ons ghewaer werden / brochten sy een worp uyt na't Landt toe / en korten met het achter gat dicht aen Lant / met sijn Ancker t'Zee / en voerden datelijck eenigh geschut met

Komen aen S. Helena.

de

de Boots aen Lant / en maeckten een Baterp op't Lant. Wy met het Schip Hollandia, hem te met naeckende /kreghen een dwarrel wint / dewijl het Landt seer hoogh is/ en de winden over't Lant dwarrelen / konden hem daerom niet beseylen/ of by hem komen / want ons voornemen was hem datelijck aen boort te legghen/ sijn Touwen af te hacken / en met hem in Zee te gaen/ hadden't genoegh konnen doen / want sijn Geschut lagh soo hoogh dat wy met ons Schip wel onder sijn Gheschut konden legghen / hadde onse aenslagh ghelukt / wy twijffelen niet of souden hem vermeestert hebben / doch door de selfde dwarlinge/quamen op een musquets schoot by hem. Wy manden onse Sloep/stuerden den Onder-Coopman Harmen de Koningh, (was uyt den Haegh van daen) met een Breedt-baentje naer toe / sy dat siende / manden haer Boot metter haest / en quamen ons volck inde moet tusschen bey de Schepen. Verpreyden malkander. Vraeghden ons / waer wy van daen quamen. De onse seyden van Iava, en dat wy van ons Compangnie verdwaelt waren / die wy alle uren verwachten. De onse vraeghden waer sy van daen quamen / seyden: van Goa. Vraeghden voorder (alsoo sy de water-plaets in hadden) of sy wilden toe-laten dat wy quamen en haelden water/ 't welck wy noodigh van doen hadden / en dat hebbende/soo wilden wy datelijck vertrecken. Waer op sy riepen anda Petro, anda Canaly, met veel smadige woorden meer. Doe keerden ons Volck met de Sloep weder na't Schip/vertelden ons haer wedervaren. Daer op hebben wy datelijck des scheeps-raet vergadert/overleggende wat ons hier in te doen stont/vonden goet dat de Sloep datelijck weder na haer toe soude varen / om te vraghen hoe of sy haer beraden hadden / of wy souden komen water halen of niet/en so sy als voren dat niet wilden toe staen/so souden sy wederom t'Scheep komen/en men soud' haer noch soo veel tijdts gheven om haer te bedencken/dat men een glas soude om-keeren/ en soo sy/ eer 't uyt gheloopen was/ quamen en stonden ons versoeck toe/ soo souden wy haer met vreden laten/ en soo niet/ souden daer datelijck in branden. Met dese resolutie is de Sloep weder met een Breedbaen naer haer toe geroeyt. Sy quamen ons volck weder met haer Boot in't gemoet. Daer stondt een Munnick met een Kap op't Hooft/ in haer Boot die ons Volck verpreyde. Onsen Onder-Koopman de Coning sijn reden ghedaen hebbende/ kreegh verkeert antwoordt als vooren Anda Petro, Anda Cana, wy willen jou hier niet sien / wegh van hier. Onse Volck aen boordt komende/ hebben dit rapport aen ons ghedaen. Doe lieten wy datelijck de klock luyden/deden 't gebedt/ setten een glas van een half uur op de Spil/ en soo dra het selfde glas uyt was geloopen/ en wy haer niet saghen komen/hebben wy datelijck vyer op haer gegeven/met halve Kartouwen/daer van wyder elf hadden/ en schoten in de Kraeck dat het rammelde / want hy goedt te raecken was/sijn voorschip ofte Kasteel was soo't scheen soo hoogh/als onse voor Mars/al-hoewel wy een Schip hadden van vijf hondert lasten / wy schoten daer soo langh op/tot dat sy weynigh meer uyt de Kraeck schoten/maer met het Geschut dat sy uyt de Kraeck op't lant hadden gehaelt/ en op haer gemaeckte Baterp hadden gestelt/schoten sy gestadigh in ons Schip / of syter met handen in-leyden/ want elcke schoot wasser een / dat raeckte / 2. 3. a 4 voeten boven 't water /soo dat wy vreesden/dat sy ons in de grondt souden schieten/kregen oock eenige gequetsten. Onder allen worde onse Onder-timmerman ghenaemt Bockjen van Dort beyde sijn beenen afgheschoten/ leefde noch een weynigh tijds/maer storf datelijck/waer door wy daer niet konden blijven leggen/resolveerden een worp uyt te brengen na de wal toe/daer eenige klippen lagen / korten achter die klippen

Een Kraeck hout haer van lant.

Schieten teghen malkander doch met weynig voordeel.

pen / tot dat wy vry van haer schieten waren / van de Baterp / wy laghen doen soo dicht aen't Landt / dat men met een steen konde op't Landt smacken: doen wert het nacht. Wy ontboden alle de Officieren in de Kejuyt / met de Bottelier daer by / vraeghden hem / hoe veel water wy noch hadden / en reeckenden het over / hoe veel water dat wy van doen hadden / wetende dat wy de Linie Æquinoctiael noch mosten passeren / en dan kond het noch lang dueren eer wy in Hollant quamen. Bevonden derhalven dat wy niet meer als vier mutskens water daeghs konden geven; over sulcx vraeghden wy de Officieren / en d'Officieren spraken met het Volck wat haer daer van docht / of sy wilden vechten / als den desperaten teghen de Vyandt / om't water / die de water-plaets in hadde / dan of wy onse reyse souden vervorderen nae 't Vaderlandt / en te vreden wesen met 4 mutskens water 's daeghs. Dit aldus rondtom gevraeght zijnde / soo wierder een-stemmigh met alle Officieren en Boots-volck goet gevonden / onse reyse te vervorderen / te vreden wesende met 4 mutskens water 's daeghs. Lichten datelijck ons Ancker om t'zeyl te gaen. Maer metten dagh alsoo wy doende waren om van't Lant te boeghseerden / quamen de Specken boven op 't Landt met Musquetten / en schoten van boven neer in't Schip / en nae de Boot / dat men qualijck dueren kond / doch raeckten noch (met Godts hulp) van de wal af / hadden wy daer een uur langer gebleven / het soudt sijn perijckel gheloopen hebben / of wy niet veel Volck verloren souden hebben.

Verlaten S. Helena en vervorderen haer reyse.

Dese voorgemelde Kraeck is (so my nader-hant onderrecht is) door dat wy hem soo getreft hadden / daer leggende / gesoncken: Want daer na quamender noch ses Hollantsche schepen aen / om te verversschen / die sagen hem in de gront leggen / en de Portugijsen hadden het goet / soo veel sy konden / op't Landt ghebergt / nevens het geschut / 't welcke sy op een Baterp hadde gestelt / die sy op geworpen hadden / daer schoten sy so geweldigh van / na dese 6 schepen / dat sy niet landen kosten / mosten daerom / gelijck als wy / sonder te ververschen / vertrecken.

De Kraeck ghesoncken.

Wy stelden onse koers N. W. aen / na het Eylandt Ascention toe / met een goede wint en stijve voortgangh / doch sagen het niet / alleen sagen wy / doe wy vermoeden daer ontrent te wesen / een groote menighte van Zee-ghevogelte / de wint begon al handt over handt aen te nemen / soo veel als wy voeren mochten / met welcke stijve wint wy de Linie Equinoctiael sonder hinder passeerden / daer wy op onse uyt-reyse wel ses weecken over doende waren / eer wy die passeeren kosten / meest met stilte / en dan al-te-met harde travaden / soo dat het scheen dat het al stucken waepen en regenen sou wat om en aen was.

Passeren de Linie.

Den 12 Septemb. na dat wy 3 dagen min als drie maenden van St. Helena geweest waren / quamẽ wy op de hooghte van 24 graden / 34 minuten benoordẽ de Lidie Equinoctiael. Hier kregen wy oock beter weer / dreven doe in stilte / trocken 's morgens na 't schaffen van de vroo-kost / te werck / gijden onse seylen op / schrapten en voendẽ onse Schip buyten om de groente af / want het was geweldigh ruygh bewossen / hoopten dat het in 't seylen te beter veerd soude maecken.

Septemb.

Den 13 dito wast mooy weer met een labber koelte uyt den O. Z. O. ginghen Noord-Oost ten Noorden aen.

Den 15 dito Z. Z. W. Wint / de koers als vooren / namen 's middaeghs hooghte / en bevonden 28. graden Noorder breete / sloeghen onse Fock af / en sloeghen een ander weder aen.

Den 16 dito veranderden wy oock van Voor-Marsseyl / saghen veel steenkroos drijven / de koers als vooren / met een moye voorgaende Z. W. windt.

Den 17 dito namen wy de hooghte van 30 graden 48 minuten / veranderden oock

oock van groot Marszeyl/met variable winden/des nachts liep de wint Noort Oost en Oost/met donder en blixem/ namen onse Marszeylen in.

Den 18 dito/ setten wy onse Marszeylen daer weder op / met onse blind'/ de cours N. O. was mistigh/en somtijts regen/konden geen hooghte bekomen.

Den 19 dito/begon het soo stijf te waeyen upt den Z. Z. W. en Z. W. dat wy de Marszeyls in-nemen/ en onse blinde waeyde wegh/onse groote zeyl/'t welck wy oock wilden in-nemen / sloegh oock stucken / lietet met de Fock die nacht door-staen/tegē den dag nam het weer af/setten onse Marszeyls daer weder by.

Den 20 dito / sloeghen wy een ander Groot-zeyl aen en een blind'/ namen hooghte/bevonden 35 graden/ 13 minuten Noorder breete.

Den 24 dito/wast een donckere Lucht/ met regen kaken/namen onse bramsteng af. Den 26 dito/hadden wy de hooghte van 43 graden/12 minuten.

Den 27 dito / de windt Z. W. de cours N. O. ten N. des voormiddaeghs/ quammer een Duyf op ons Schip vliegen/ doch door dat het Volck soo begeerigh waren hem te krijghen/is hy op-ghevlogen/ en viel in't water neer. Namen hooghte/ en bevonden 44 graden/ 53 minuten.

Den 1 October wast mooy weer/de wint O. Z. O. de cours by de wint over N. O ten N. aen / namen 's middaeghs de hooghte van 48 graden / 30 minuten/ 't welck de hooghte is van Heysant. October.

Den 2 dito/'s morghens/saghen wy een zeyl Noordt-West van ons ontrent 3 mijlen/ gijden onse zeylen op/ en wachten hem in/ recht op de middagh quam hy by ons/ verspraken hem / was een Enghels-man dicht by Pleymuyden van daen/ quam een Terneuf, wy kochten twee duysent Visschen van hem/ haelden de Schipper aen ons boort/was genaemt Mr. Smal-water, Ginghen O. en O. ten Zuyen aen/ worde regenachtigh mottigh weer.

Den 4 dito/quam de Engels-man weer aen ons boort / die wy na vermogen tracteerden/ hadden de hooghte van 49 graden/ 46 minuten.

Den 5 dito/begon 't stijf te waeyen/onse Fock waeyde stucken/doe dwaelde de Engels-man oock van ons. De windt was Z. Z. W.

Den 6 dito/sagen wy twee zeylen/een dwars van ons/en een achter uyt/ginghen Z. O. aen / om de Canael weder op te zeylen. Hadden de hooghte van 50 graden/ 20 minuten.

Den 7 dito/wast mooy weer/de windt Zuyen/de cours O. Z. O. sagen geen Schepen/ sloegen wederom een ander Zeyl aen.

Den 8 dito/hadden wy de hooghte van 49 graden/42 minuten/de windt als voren/doch liep wel haest West/de cours stelden wy Z. O. ten O. worpen doe/ gelijck wy al eenige dagen te voren gedaen hadden/ het loot/ maer konden geen gront bekomen/recht na de middagh sturf Capiteyn Strijcker, was Capiteyn over de soldaten geweest/zijnde een vroom en uytnement persoon/wel geoeffent in de Krijgs-handeling/was van de Rynkant van Wesel of daer ontrent van daē.

Den 10 dito/des avondts/ wierpen wy gront/ op ontrent 70 vadem.

Den 11 dito/des morghens/ wierpen wy wederom grondt/ op 70 vadem/en des avondts op 60 vadem/ met graeuw-achtigh sandt/hadden de hooghte van 49 graden en 55 minuten/de windt Z. stelden de cours O. ten N. en N. O. aen.

Den 12 dito/wierpen wy op 50 vadem gront/en continueerden alle vier glasen met het loot te werpen/ hadden doorgaens 50. 2. a 3 en vijftigh vadem / en des nachts wierpen wy 56. a 60/ vadem/ al wit graeu en somtijts wat swarte sant-gront/sagen doe oock een Schip teghen ons over komen / doch worde soo mistigh dat wy hem weder verloren.

Den

Loopen in Kinsael in Yerlandt.

Des anderen daeghs was de wint Oost / met nebelachtigh mistigh weer en stilletjes. Een dagh 2. a 3 daer na sagen wy Lant / 't welck wy bevonden Yerlandt te wesen / liepen in Kinsael, daer een Enghels Coninghs Schip lagh / met twee lagen gheschut / en alsoo ick wist dat de Hollantsche Compagny / onse Heeren Meesters / met de Engelsche in geen goede vriendtschap stondt / soo was ick beducht het Volck soo overbloedigh aen Landt te laten gaen / vreesende voor eenigh ongemack van dit Conings Schip. Ick setten 't Zeewaert van hem / dacht soo hy eenigh spel maeckt / so konnen wy de Zee kiesen / en soo hy ons daer vervolght / soo zijn wy hem getroost. Ick voer doe selfs aen boordt / nooden de Overste in ons Schip / die quam / vraeghde hem na alle gelegentheyt / onder anderen oock / of hy oock eenige last had / om ons eenig leet te doen / hy antwoorde van neen / was met ons vrolijck en wel. Ick was noch niet gherust / liet aen lant een maeltijt bereyden / nooden hem daer op / droncken malkander eens toe / en onder de vrolijckheyt des maeltijts / her-vraeghde ick of hy geen last had / om ons aen te tasten; seyde wederom van neen / verhaelde dat hy / terwijl wy daer gelegen hadden / na Engelant geschreven had' / maer had geen last tot sulcks gekreghen / doch ick dorst daer op niet veel vertrouwen. Ondertusschen quamen daer by ons twee Convoyers die op ons kruysten / die verstaen hadden dat wy daer lagen / die eene was Capiteyn Jacob Jansz. van Edam, en de ander was Pieter Gijsen van Rotterdam, doe was ons de rugh wat beter bewaert / of het ten quaetsten wilde afloopen. Hier dus leggende / liep het Volck soo geweldigh aen Lant / dat ick niet veel kans sagh / om haer Scheep te krijghen / vermaende als ick by de sommighe was / dat sy doch Scheep souden komen / dat wy onse reyse dienden te vervorderē / dat het herfts dag was / dat de winter op handen quam / en dat wy een vuyl onbeniert Schip hadden / vertoonden haer de perijckel die daer was om met sulcken swaren Schip soo laet in de tijdt voor 't Lant te komen / maer mochte weynigh helpen / het volck bleef aen Landt / 't scheen of sy al in 't Vaderlant waren / sy aten en droncken daer op aen. Ick ging eyndelijck by den Meyer van de Stadt / vraeghden hem offer gheen raet soude wesen om ons Volck aen boort te krijgen / hy seyde neen / dat hy geen en wist / maer doe ick sijn Vrouw gesproken had' / en die een stuckje fijn Lijn-waet vereert had' / doe seyde hy / als ick hem ander-mael vraeghde / dat hy daer toe raet schaffen sou. Hy liet datelijc een party Trommels de Stadt door-slaē / en over al uyt roepē / dat yder soude gewaerschout wesen / wie eenighe van de Hollanders van de Oost-indisch-Vaerders meer als 7 schellingen borghde / die soude dat quijt wesen. Op dit roepen wierden de meeste part (alsoo haer schult al meer beliep) ter deuren uytgestooten / quamen by my / ick wildese al na boort hebben / maer sy souden daer liever noch wat gebleven hebbē. Ick liet daer op de Anckers op-winden / de zeylē los maken en begost het gat uytwaert aen te zeylen. Doe vielen sy in schuyten en ander Vaer-tuyg als Mieren / en quamen aen boort: De Waerden en Waerdinnen quamen ooc aen boort / spraken om haer gelt / 't welck ic haer dede gevē / en op yders rekening te boeck aen tekenē. Haddē doe al ons volck weder scheep / behalven 3. a 4 man / die haer met Vrou-volck verlooft hadden / die sy daer nae Trouden / die lieten wy daer blijven / gingē nevens de twee Convoyers van daer t'zeyl / en quamen met redelijcke spoet den 15 November Zeelant in. De Heere heb lof en danck / die my tot dus verre uyt soo veel perijckelen gheholpen heeft / hebbende in 't geheel uyt geweest / ontrent een maent minder als seven Jaer.

Twee kruysers komē by haer.

Vreemde manier om 't volc t'Scheep te krijgē.

Gaē weder t'seyl.

Komen in Zeelant.

Aendaughsel waer in verhaelt word het wedervaren van 't Schip Middelburg en de van W. C. Schouten van

Hier mede hadde ick gemeent van schrijven op te houden / dewijle mijn reyse vertrocken was; Maer alsoo ick voor verhaelt heb / dat het schip Middelburgh

den

den 22. Meert 1625. seer schadeloos van ons scheyden / met voornemen / malkander in de *Bay* van *S. Losie* te vinden / daer wy den 31. dito / quamen / en den 25 April weder van daen ginghen / sonder in die tijt / noch op onse gheheele t'huys reys hem gesien noch van hem gehoort te hebben / noch naderhant opt te recht is gekomen / soo moet ick (hoewel het juyst niet nootsaeckelijck aen mijn reyse behoort / doch evenwel daer soo vreemt niet van en is / dat den Leser my sal kunnen berispen / mijn Journael met yets vreemts / en onbetamelijcks vergroot te hebben) den Leser mede-deelen / het ghene hem tsedert onse van een scheyden is weder-varen / na de sekerste tijdingh en waer-schijnelijckste presumptie. Te lieber aenveerd ick dese moeyten / om dat ick daer door oorsake sal hebben / om den Nakomelinghen / het eynde van onsen by yder vermaerde *Hoorense Willem Cornelisz Schouten* mijnen by-sonderen Vrient / mede te deelen / dat tot yders ooren niet gekomen is / want hy als (geseyt is) op dit schip *Middelburgh* was gegaen. De sake van in sulcx. Terwijle wy in de *Bay* de *S. Losie* laghen / hoorden wy van de Inwoonders / datter een schip in de *Bay* van *Antongiel* lag / doch wisten doe niet seker of het *Middelburgh* was of niet. Wy daer van daen gaende / hoopten hem aen *S. Helena* te vinden of te verwachten / en daer door de Spaensche Kraeck (als verhaelt) niet aen konnende komen / voeren wy voort om onse reyse te vervorderen. Nader-hant komt Schipper *Pieter Gerritsz Bieren-broots-pot* van *Hoorn* uyt *Oost-Indien* aende *Caep de Bonesperance*, vindt daer brieven die 't Schip *Middelburgh* daer (na gewoonte) gelaten hadde / waer in verhaelt stont / dat sy gemeent hadden de *Bay* van *S. Losie* te bezeylen / als tusschen ons besloten was / maer waren soo veel te laegh gekomen / dat sy de *Bay* van *Antongiel* aen troffen en in-liepen / en haer daer weder van alles prepareerden dat noodigh was / en dat daer eenige vande hare waren gestorven / onder anderen oock die boven-genoemde *Willem Cornelisz Schouten* die sy daer begroeven.

Op welcks overlijden dit volgende vers gemaeckt is.

t'Wijl *Schouten* in dees Wer'lt, daer hy was op-gevoedt,
Geen rust en vond, maer staegh door inn'ge drift en lust,
In d'and're Werelt was, met 't lijf of met 't gemoet;
'tIs billick dat *Hy* dan in d'and're werelt rust
Van al sijn woelery. Rust dan, vermaerde Ziel,
In vreed', tot saligheyt; doch soo u groote Gheest
Niet kan beslooten zijn in d'enght van *Antongiel*
Soo reyst (ghelijck ghy hier in 't leven onbevreest,
Van 't *Oost* na 't *Westen* zeyld' door een *verborgen vaert*
De Son, een dagh en nacht, verby in sijnen loop)
En stijght oock boven Hem ten hooghen Hemel-waert,
En rust in d'eeuwige rust by *Godt* en *d'Heylige hoop*.

Hier was het eynde van desen waerden Man. Dese brieven verhaelden vorder van haer weder-varen in 't particulier / hoe sy ghestelt waren / daer komende / daer leggende / en hoe / en wanneer sy daer weder van daen scheyden. Naeder-hant

hant en isser uyt haer noyt tijdinge gekome / soo dat het hier mede soude opgehouden hebben / maer uyt Portugijsen en uyt Portugael, is noch jonger tijdingh van haer ghekomen/ te weten/ hoe dat het Schip Middelburgh voornoemt / komende by het Eylant S. Helena van twee Kraecken omcinghelt worde / waer tegen het wacker slaeghs was/ en schoot eyndelijck de eene Kraeck in de brant/ de ander dat siende quam sijn macker te hulp om de brant te uytten/ die sy/ soo verhaelt wort/ uyt kregen/ maer alsoo de Portugijsen vreesde door dit krabbelen van het Eylant versteecken te worden / en alsoo de nacht aen quam/ raeckten sy van malkanderen/ en lieten Middelburgh varen. Dit is de laetste tijdinge die van dit schip gekomen is / vermoede sy onder wegen gebleven of door dese slagh met de Kraecken soo veel gekregen hadden/ dat sy daer van gesoncken zijn : men soude oock wel konnen vermoeden/ dat sy door gebreck van victualie en verversching vergaen zijn / maer alsoo sy aen de Caep hadde aen gheweest en haer daer ververst/ soo kan ick hier geen gheloof in stellen. Het is hoe't is/ altijdt is 't een beklaghelijcke saecke dat sy niet te recht zijn gekomen/ en verplicht my tot eeuwige danckbaerheydt/om dat Godt my / te weten/ met het schip Hollandia, soo genadelijck uyt sulcke oogen-schijnelijcke perijckelijcken gered en geholpen heeft. Bidde hem dat sijn goetheydt over my mach continueren / van nu tot inder eeuwigheyt/ Amen.

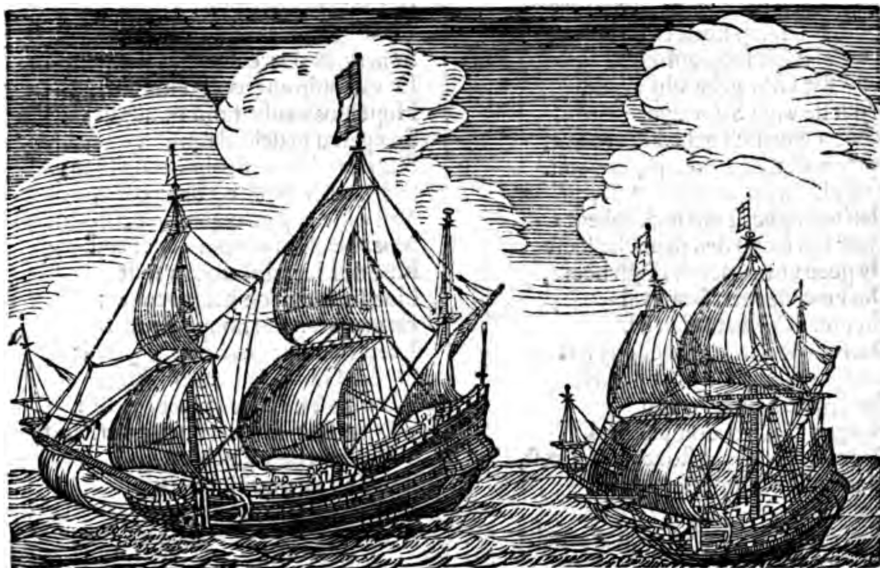
EYNDE.

JOURNAEL
OFTE
Beschrijvinghe / van de reyse
ghedaen by den Commandeur Dirck Albertsz Raven, na Spitsberghen, in den Jare 1639. ten dienste vande E. Heeren Bewindt-hebbers van de Groenlandtsche Compagnie tot Hoorn.

Waer in verhaelt wort sijn droevige Schip-breucke / sijne ellende op 't wrack / en sijn blijde verlossinghe.

Met noch eenige gedenckwaerdige Geschiedenissen.

Alles waerdigh om te lesen.

t' AMSTELREDAM,

Voor Joost Hartgers, Boeck-verkoper in de Gasthuys-Steegh / bezijden het Stadt-huys / in de Boeck-winckel. 1648.

BEminde Leser/ hier wort u vertoont de Reyse van Dirck Albertsz Raven nae Spitsbergen gedaen in het Jaer 1639. door hem selver beschreven/ aenmerckens waerdigh/ niet juyst om de vreemdigheydt van de Vaert/ of dat hy eenige noyt gevonden Landen heeft opgedaen/ gelijck wel veel Reysen daer door vermaert zijn/ noch oock om eenige voorspoet buyten gemeen hem bejeghent/ maer om dat hem in een gemeene vaert/ ongemeene en wonderlijcke saken zijn ontmoedt. Leest het selfs eens met opmercken door/ en oordeelt dan of het niet nevens veel andere reysen het lesen waerdigh is/ want ghelijck den eenen sijn geluck en voorspoet des Menschen verwonderinghe uytlockt/ soo doet eens anders ongeluck het selfde; in beyde siet men de albestierende hant Godts/ als met groote letteren geschreven/ en geeft ons in den loop onses levens/ dappere sporen/ en vermaningen/ om ons noyt in voorspoet te verheffen/ of ons eenighsins in te beelden dat wy wat zijn/ terwijl wy doch gants nietigh zijn/ so Godt onsen aenslagen en voornemen niet en volmaeckt: noch ons oock in tegenspoet/ elende en armoede soo niet te verslaen/ dat wy van Godts hulpe en bywesen souden wanhopen. Hier toe kan dit Journael ons een levendigh voorbeeldt verstrecken. Neerstige Leser/ ghebruyckt dese nutte tijdtkortinghe tot u eygen selfs leer en stichtinge: Met een woort Leest en leert yet.

WAerde Leser die dit leest,
Zijt ghy noyt in noodt geweest,
Is u ramp noch teghenspoet
Is uw's levens loop ontmoet:
Acht dat voor geen saligheydt.
Want de wijse *Solon* seydt:
Schoon men sich geluckigh roemt,
Niemandt mach soo zijn genoemt.
Voor hy is aen 's levens end',
Dan wordt eerst ons luck bekent:
Maer soo langh den mensche leeft
Hy geen uur verseeck'ringh heeft,
Dat hem niet een sware val
Hier met *Cræsus* treffen sal.
Daerom denckt, wanneer ghy siet
Een'ghe menschen vol verdriet,.
Dat ghy in ghelijcke pijn
Morgen kont ghedompelt zijn.
Daerom weest niet stout van Gheest,
Maer in alle voorspoet vreest,
Leest daer toe dit kort verhael,
Van dees Schipbreuck, menighmael.

Of zijt ghy vol ramp en druck
Gants verschoven van 't geluck,
Of soo ghy met pijn en strijdt
Swaerlijck overladen zijt,
En van hulp en troost ontbloot,
Hopeloos wenscht om de doodt;
Spiegelt u in dese bla'en;
Siet dees droeve Schip-breuck aen,
Siet haer swerven op het wrack,
Vol van ramp en ongemack,
Maer beschouwt voor al het end'
Hoe de Heer de saecke wendt,
Hoe hy somm'ge heeft bewaert
En gants buyten hoop gespaert.
Leert hier uyt dan hoe het quaedt
Onder Godts bestieringh staet,
Want als 't God den Heer begeert,
't Quaetste quaet in vreught verkeert;
't Welck in dees geschiedenis
Klaer en waer gebleken is.
Dus in al wat u geschiedt,
Wantrouwt aen Godts hulpe niet.

't Welck u van herten toewenscht.

V. E. Dienstwillighe

Jan Iansz Deutel.

Jour-

JOURNAEL

Van de Reyse ghedaen by den Commandeur Dirck Albertsz. Raven, naer Groen-landt / in den Jare 1639.

Den 7 Mey in't Jaer 1639. Ben ick Dirck Albertsz. Raven, voor Commandeur met het Schip Spitsberghen door de E. Heeren Bewint-hebberen van de Groen-lantsche Compagnie / residerende tot Hoorn, uyt Tessel ghezeylt / in Compagnie van noch 2 Schepen van Hoorn zijnde Zee-visschers / en 2 Schepen van de Kamer van Harlinghen, een Zee-Visscher en een Capitael-Schip de Oranje-boom, daer Commandeur op was Gale Hamkes, met een Zuydelijcke windt / stelden onse koers N. N. W. aen.

Den 12 dito / scheyden onse twee Zee-Visschers / met de Zee-Visscher van Harlingen, benoorden Hit-landt van ons af: sy hielden noch al N. N. W. aen / en wy met ons twee Capitael-schepen / te weten / Gale Hamkes, en wy / stelden onse koers N. N. Oost / nae de kust van Spitsbergen, de windt noch al Zuydelijck.

Den 21 dito 's morgens / sagen wy het Landt van Spitsbergen, liepen Oost-waert over / hadden de windt Noorden. 's Achtermiddaeghs quamen wy tegen het Ys aen / wenden het wederom t'Zee van 't Ys af / waren ontrent 12 mijlen van 't Landt / hadden de hooghte van 78 graden.

's Avondts liep de windt Zuydelijck / setten onse coers doe N. N. W. aen / na het Voor-landt toe / dat ontrent 18 mijlen van ons lagh / konden het effen sien.

Den 22 's morgens / de wint noch al Zuyden / ginghen met malkander noch al Noort / Noort West aen / sagen t'Zee-waert / en na 't Landt toe / noch al Ys / was goet weer / sagen twee Schepen van onderen op komen laveren / die wy ontrent middagh verspraken / waren twee Deensche Schepen / seyden ons dat het beneden om de Noort noch al vol Ys lagh / soo datse gheen Water sien konden / waer door wy te werck trocken / om nevens dese twee Denen / en Gale Hamkes weder uyt het Ys te laveren / de windt begon handt over handt aen te nemen / soo dat wy met Schovers-zeylen mosten zeylen. Weynigh na de middagh sagen wy noch een Schip op ons af-komen / dat wy nader-handt vernamen / dat de Kamer van Delft toe-behoorde / waren doe onder ons vijf Schepen by een / en het begon een geheele storm te waeyen / met hol Water.

's Avondts quamen wy op de buyten kant van 't Ys / was een hard' weer / met jacht-sneeuw vermengt / soo dat de Schepen niet aen de wint wilden wenden / en voor de windt om konden wy niet komen / door de kleyne spatie tusschen ons en het Ys / want wy de Lywaertste waeren van onse mackers / de twee Deensche Schepē waren een stuck achter uyt / dicht op de soom van 't Ys / waer teghen de Zee soo geweldigh storte en brande / dat wy dickwils het water en de soom van 't Ys / niet en konden onderscheyden met snee-jacht / liepen by de wint over W. Z. W. in Zee. Het Water gingh soo hol / en het waeyde soo / dat het Galioen dickwils in Zee schoot / en het Plecht-ancker in't Water sleepte / soo geweldigh lagh het Schip op zijd. Wy hadden het schip (om te beter van ach-

teren

teren tot vooren te komen) boven met zout bestroydt; het Schip was anders door de groote gladdigheyt niet wel te gebruycken. Hier waren wy (als op een lagher wal) op het Ys beset / en door de groote snee-jacht was het ghesicht soo goet niet als wy wel wensten/ elck deed' evenwel sijn best met uytsien / eenighe stonden voor / andere waren by de zeylen / die wy door de harde windt niet wel regeeren konden/ al-te-met wast loef an/dan/ hou dragent.

Ten laetsten saghen wy een schos Ys recht voor uyt/daer wy niet boven kon-den zeylen/ en noch een ander in ly voor uyt/ daer wy niet beneden om konden/ eensdeels om dat de Soom van't Ys ons soo nae was/daer een gheweldigh hol water tegen aenstont: Anderdeels om dat het Schip so kort niet en soude kon-nen vallen / door dien de schossen soo dicht aen waren / hoopten derhalven tus-schen beyden door te loopen. Het Schip lagh/als verhaelt/geheel op zijd/en het roer te loef waert aen boort/de achter zeylen lagen los aen de windt/ 't stont ge-weldigh vreesselijck/want het scheen onmogelijck dat het Schip soo kort soude draeyen/en de schos scheen of hy al voor de Boegh was/ want daer was gheen klaer gesicht/evenwel draeyde het Schip noch soo veel/dat de loefwaertse schos achter de Focke rust onder water raeckten/daer op dreven wy datelijck tegen de lywaertse schos aen. Ick keeck terstont over boort/achter uyt/maer in al dit stooten sagen wy geen spaenderen drijven/hoopten daerom dat het noch so veel noodt niet en had'/ maer het openbaerden hem wel haest heel anders/ want het Schip begon datelijck voor te sincken/'t welck een groote verbaestheyt veroor-saeckte onder ons/wy hielden terstont met bijlen in de Masten/ hackten die om vard/het Volck setten de Sloepen over boort/daer/ door de groote benautheydt geparst/soo veel Volck inviel/dat sy genootsaeckt waren af te steecken/ en even achter 't Schip komende/sloegen de Sloepen om/en verdroncken al-te-mael.

Het scheen als of het Schip met een veerd' na de gront soude geschoten heb-ben/ so haelden het sijn neus voor onder: En hoewelder geen uytkomst scheen/ soo sochtmen evenwel de doodt soo lang te ontvluchten alsmen kon/ want veele die liepen na achteren toe na de Companjen/en eenige klommen op de Besaens-mast/die oogenschijnelijck langst scheen te sullen boven blijven; maer alsoo het ghetal aen de Besaens-mast sich vermeerderde/soo brack de selfde/ en viel met het Volck in Zee/ de welcke datelijck oock verdroncken.

Het water verspreyden sich over 't gheheele Schip / doe quam het met het Voor-schip weer wat op/ maer het viel stracks om / bleef met het loef-boordt omtrent 4 voet boven water leggen.

In dit op 't zy vallen/verdroncken noch vele van die Maets/die na de ly toe vielen en met de Zee bestolpt werden/onder anderen een Man die lang met my gevaren had'/hy quam by my/gaf my de handt/seyde/Commandeur heb ick u yets in eenige dingen misdaen/wilt ghy my dat wel vergeven? Ick antwoor-de/ Ghy hebt my niet misdaen/en sooder yets is/ gaern vergeef ic het u/gelijck ick wil dat my oock ghedaen wordt. Daer op scheyden hy van my / en seyde: Inder eeuwigheyt moeten wy malkander weer sien/ want het omvallen van't Schip brack onse propoosten. Hy verdronck als verhaelt/en ick raeckte nevens veele op de zy van't Schip. De meeste part die doe noch leefden / stonden voor by de Anckers op de zy van't Schip/en ick stont by de groote Rust. Ick kond' het daer niet langh harden / begaf my daerom oock voor by de Anckers. De Zee liep te loef-waert soo gheweldigh over het Schip heen / met sulcken snee-jacht en koude/ dat het nae Menschen begrijp onmoghelijck scheen / om op het

Schip/

Schip/in't leven te komen blijven; elcke Zee die daer over quam nam eenige menschen wegh / nu 2. dan 3. somtijdts 5. a 6. te ghelijck/ die datelijck door de Zee verslonden wierden/'twelck een droevich aensien was/te meer/om dat wy die noch leefden / oot niet beter en verwachten: hoe wel den mensch nimmermeer voor de doot versekert is/soo kan men in sulcken gelegentheyt zijnde/ sien hoe gedwee/hoe nietigh den mensch is / en welck een nauwe vierschaer sich in de herten openbaeret/ het bidden dat dickwils (sijnde buyten noodt) niet wijder als vande lippen komt/quam hier al een kennigh dieper van daen / wy saghen malkander met bedroefde oogen aen/gaven God de saecke op. De twee Deensche Schepen seylden doe verby ons/ ontrent anderhalf musquets schoot boven ons heen/maer kosten ons niet helpen.

Hier een weynich geseté hebbende/ seyde de Stierman tegen my/ daer draeyt het Schip voor wint om/'t welck geheel te verwonderen was/want het draeyde soo kort met de geheele vleet van masten/ seylen en ander tuyg/'t welck noch aen't Schip vast was / dat een Schip met al sijn voor-seylen / in't seylen niet korter en eerder konde draeyen / was een merckelijcke bestieringe Godts / willende noch eenige by het leven behouden / want sonder dese omdraeyinge van't Schip/ soud het mogelijck geen twee uren geduert hebben/oft souden altemael van't Schip ghespoelt gheweest hebben. Hoewel wy in't geheel gantsch geen uytkomst en sagen/ soo gaf het ons evenwel noch al eenige vertroostinge/ want wy konden voor het overspoelen vande Zee nu wat beter op het Schip blijven/ om dat de Zee eenighsins gebroken wierde / op de kisten en ander goet dat onder't Boevenet van daen quam spoelen / als oock op de afghehouwen masten/ rees en seylen. Waren doen noch ontrent met ons dertigen op het wrack.

De andere vier Schepen sagen wy wel/maer sy konden ons niet helpen/hadden met haer selven genoeg te doen om het perijckel te ontkomen. Sy liepen W. Z. W. in Zee/met een Zuyen windt/met jacht-snee/waren op de hooghte van 78 graden 40 minuten/ontrent 9 mijlen buyten Landt.

Des nachts scheen het weer noch al aen te nemen/waeyden en stormden gheweldigh. Wy hielden ons aen de touwen vast/ haddent soo quaedt alst diende/ om ons op't Schip te houden / want het water vloogh ons ghewelldigh over't Hooft / en was soo kout dat het niet te segghen is. Yder kan wel afmeten wat een Mensch is met een nat lijf in sulcken Vorst en jacht-snee / en sonder schuyl of verschut/en sonder eenighe aparentie van te sullen behouden worden. Wy achten die gene geluckig die de doot gesmaeckt hadden/baden den Heere/dat hy ons doch een korte doodt wilde gheven / seyden tegens malkander: onse andere Maets sijn voor/haer strijdt is gestreden / hoe sullen wy noch aende doodt komen. Als de Zee somtijdts ons wat meer als gemeen over't Hooft storte/seyden wy: nu komt de Heer/'t sal haest ghedaen zijn / hy sal't een eynde maecken/ en meer sulcke reden.

Den 23 dito's morgens begon het weer wat af te nemen / konden doe gheen Schepen sien/wy stonden en saté doe op de sijd van de fortuyningh van't Companje/ de zee spoelden ons gestadigh om de beenen/ wy trappelden en beweeghden het lijf so veel wy konden om ons wat inde warmte te houdé/ maer't scheen onmoghelijck/het vroor dat ons de voeten schenen af te vriesen. Eenighe begaven haer(door dien het soo lange duerde/ af dat de naturelijcke warmte in haer uytgingh) tot leggen/maer hadden veele geen uer gelegen/of waren al doot/ die schoven wy van by ons van daen. Ick seyde tegen een dat hy soo stil niet sonde

 we-

wesen/ maer dat hy wat heen en weer soude loopen / hy antwoorde : Waer sal ick loopen/ wy konnen de doodt doch niet ontgaen / wy moeten hier immer al blijven/ ick seyde wederom: Of Godt het noch versagh/ doe seyde hy : Ja God kan wel / maer (of hy segghen wilde) waer sijn de middelen daer door het te weegh kan ghebracht worden. 't Was een bedroefde sake / de Heer ist bekent hoe bangh en benauwt dat wy waren / want na uytkomst van geberght te worden te hoopen/ scheen een dwaesheydt en een hope sonder hope.

Weynigh tijdts daer na/ wierde de man daer ick de reden mede hadde/ oock van 't Schip afgeworpen; sommige in de welcke noch eenigh leven was/ maer het belul niet hadden haer vast te houden / wierden al mee vande Zee van 't Schip afghesmeten/ als sy dan in 't water laghen/ saghen wy dat sy haer noch verroerden.

Ick stont en hadde de groote schoot in de handt / en wierde door een Zeewater mede van 't Schip gesmeten. Doe seyden de maets/ daer reyst de Commandeur oock heen. Maer het beliefde de Heer noch niet / hielt my vast / lagh maer met het halve lijf in 't water / hadt noch soo veel kracht en couragie dat ick (met Godts hulp) weder by onse maets quam/ sonder dat sy my hielpen.

Des middaeghs beterden het weer hoe langher hoe meer/ de windt noch als vooren/al-te-met quammer een schots Ys by ons langhs drijven.

Na de middagh scheen het Schip noch lager te sincken/gingen daerom heen en sneden een grof tou dat te loef-waert in een Ancker stack met groote moeyten stucken/ en stieten dat Ancker neven het boegh-Ancker over boort/ sochten het Schip daer door weer wat te doen rijsen/ ghelijck het oock eenighsins dede.

De Blinde Ra/ met de Blind / hingh noch aen de Boegh-spriet/ die sneden wy van boven neer/ en haelden hem op de sijd van 't Schip/ rechten de Blinde Ra over end' met noch een ander end van een balck / tot twee masten/ konden die bequaem setten/ alsso op verscheyden plaetsen de vullingen tusschen de Berghouten waren uytghespoelt / maeckten van de Blind twee seylen / stelden die schrap/ meenden dat het daer door wat over soude schieten na Landt toe/ maer en dede gheen voordeel.

Twee vande maets seyden tegen my / laet ons een vlot maken/ daer mee sal 't wat beter komen gaen/ om Landt te krijghen ; maer ick seyde teghen haer/ wilt gy dat doen gy mooght/ ick blijf daer ick ben. Wy waren doe wel 12 a 13 mijlen van 't Landt. Sy trocken evenwel met haer tween te werck / om een vlotjen te maken/ namen de Besaens roed'/ en ick meen noch een stuck van een oude Stengh / en noch wat ander hout-werck / 't welck sy met tou-werck meenden t'samen te binden/ doch het ontdreef haer tot haer groot geluck/ want souden anders wel haest een kort eynde ghehadt hebben.

Hoe wel het nu wat beter weer was / soo waren wy noch in grooter droefheydt als oyt; want wy hadden noch eten noch drincken / en waren wel ghenegen tot slapen / maer en konden noch en dorsten ons niet neer legghen / want vroren stracx doodt ; droncken ons eyghen water. Eene van ons maets quam by my/ en badt of hy wat van mijn water mochte hebben om sijn hert te laven. Ick gaf hem wat/ en hy dronck het. Een ander quam by my en badt of hy de vochtigheydt die in mijn baert hingh / die bevrosen was / mocht aflicken/ 't welck ick hem toe-liet. Het herte brack my schier als ick het Volck over sag/ sloegh mijn oogen dickwils ten Hemel / hoopte noch al dat de Heer het versien sou/ hoe wel daer gheen hope toe en scheen.

Den 24 dito des morghens/ was het heel goet weer/ wy saten en waren ghe-

heel

heel machteloos en moedeloos/waren geheel verwoorden/door dat het kneldede/drevende met verder van Landt af. Dachte niet anders of souden daer soo sittende/met malkander gestorven hebben.

Ontrent de middagh siet onse Stierman op/ en riep/een zeyl/ een zeyl! was beneden windt van ons/ ontrent 2 mijlen/ wendende af en aen/ om door het Ys te komen/willende na Landt toe. Hier scheen onse hope wederom te leven/ om eenmael gheberght te worden/ daer toe (soo het scheen) dat Godt oock de sake bestierde/ want hadt hy daer door het Ys konnen komen / soo souden sy by ons niet ghekomen hebben / maer sagh daer gheen kans. De Commandeur in de Mars wesende/om na opening te sien/sagh te wint-waert op/en sagh ons dryven / meenende dat het een doode Walvis was: riep om de verre-kycker / die wiert hem gebrocht. Doe sagh hy stracks dat het geen Walvis was: riep het is gewis onse Admirael/die twee dagen te vooren by ons verongeluckte. Daer op klommen de Maets by hoopen aen de Stengh. Doe saghen sy dat wy twee zeyltjes op 't wrack hadden opgherecht. Sy setten datelijck de Marsseyls in't top/ laveerden opwaert aen/ met alle blijt na ons toe.

Wy met malkanderen op het wrack sittende/sagen soo ons dochte aen alle teken/dat die van't Schip ons mosten in't gesicht hebben/ wy trocken te werck/ en haelden het eene zeyltjen op en neer / op dat sy souden sien datter noch levendige menschen op het wrack waren/'t welck sy in't Schip met groote verwonderinge sagen/wy storten doe met ons allen onse gebet tot God/met sulcke blyschap en ernst/dat het mijn herte noch doorsnijt als ick daer aen gedencke/danckten en loofden hem voor sijn groote genade/'t was of wy met Daniel uyt de Cuyl der Leeuwen/en met de drie Jongelingen uyt den yverigen Oven verlost waren.

Het Schip ons naderende/saghen wy dat het de Oranje Boom van Harlingen was / daer Gale Hamkes Commandeur op waer. Sy by ons komende / setten drie Sloepen uyt/haelden ons met ons twintigen van 't wrack aen boordt/ soo veel waren wy noch in't leven van 86 Man/die wy te vooren sterck hadden geweest/het kon met ons niet lang geduert hebben/ want wy hadden ontrent 3. a 44 uren op 't wrack geseten/in sulcken bitteren koude / en hadden niet een droogen draet aen 't lijf/sonder eten of drincken/als ons eyghen water als verhaelt/ en sonder te konnen slapen. Sy setten ons datelijck met de voeten in warme pekel/want die waren gheheel doof gevrosen/ en als in de pekel het leven weer in de beenen begon te wercken/ leden wy sulcke viemente pijn / dat het onlijdelijck scheen/daer op brachten sy ons te Koop om wat te rusten.

Onse Hooghbootsman, doe wy in de warme pekel geset worden/hadde gheen gevoel in sijn beenen/want het leven was daer uyt/'t welck droevigh was.

Den 25 dito quamen de andere drie Schepen die mede by ons waren / doen wy ons Schip verloren/by ons/waren al te-mael op het hooghste verwondert/ als sy ons overblijven verstonden/datter noch yemandt in't leven was.

Gale Hamkes dede de andere Commandeurs elck met sijn Barbier aen sijn boort komen/ want hy was niet wel versien van een goede Barbier. De Barbiers aen boort komende/visiteerden ons terstont/en verbonden onse voeten/onse Hooghbootsman, alsoo sijn voeten doot waren/sneden sy tot ontrent halfweg de knien / daer begon hy wat levens te voelen / want deed hem min of meer seer / de Meesters resolveerden om hem 's anderen daeghs sijn beenen beneden de knien af te setten/doch meenden dat het wel eer met hem veranderen sou/gelijck het oock dede: want 's anderen daeghs / zijnde den 26 dito sachter-middaegs is hy gestorven/sprack niet een woort/storf al slaeypende ende snorkinde

als of hy lagh en sliep / even ghelijck als de maets die te vooren op 't wrack van groote koude gestorven waren.

Den 27 dito hebben sy onse Hooghbootsman over boort ghe set / dicht voor de West-bay, die noch vol Ys lagh / mosten daerom weder Zee kiesen. Ondertusschen beterden het met ons handt over handt/quamen door Godts genaden wederom tot onse voorighe gesontheydt/ alleen dat een van de Maets een stuck van sijn groote toon verloor.

Den 4 Julij quamen wy in de West-bay, doe brachten de Sloepen van Gale Hamkes ons aen onse Tenten/ daer wy terstont te werck trocken / en maeckten onse drie Sloepen ghereet/ die wy het voorgaende Jaer daer ghelaten hadden/ met al haer toe-behooren/daer mede wy naderhant noch drie Visschen vingen.

Den 26 dito quam onse eene Zee-Visschier by ons/ in de Bay, met een goede party Speck.

Den 22 Augustus / is onse tweede Zee-Visscher oock by ons in de Bay ghekomen/ met het Schip vol Speck/ daer over wy seer verblijdt waren/ verdeelden doe ons Volck op beyde Schepen/ en maeckten ghereedtschap om weder te vertrecken.

Den 30 dito/ zijn wy van daer ghezeylt nae 't Vaderlandt.

Den 23 September/ quamen in 't Vlie.

Den 24 dito/ quamen wy voor Hoorn, de Heere zy ghelooft ende ghepresen/ voor sijn genade / die hy over ons in sulcken ooghen-schijnelijcken perijckel bewesen heeft. De Heere geef dat wy dit voortaen met een heyligh leven danckbaerlijck erkennen : AMEN.

EYNDE.

Volghen noch eenighe Avontuerlijcke en ghedenckwaerdighe gheschiedenissen.

Kort verhael uyt het Iournael van de Persoonen die op *Spitsberghen* in 't overwinteren ghestorven zijn, Anno 1634.

NA dat in 't jaer 1633. op Spitsbergen, als oock aen 't Eylandt Mauritius, om te overwinteren waren ghelaten op yder 7 Man / soo hadden de Schepen het navolghende Jaer van 1634. wederom last van Ed. Heeren van de Groenlantsche Compagnie/om wederom de oude afghelost hebbende/7 Man op yder te laten/te weten vrywillighe/waer toe haer gewilligh verscheyden Persoonen presenteerden. Hiende dat de 7 op Spitsbergen waren in goede gesontheyt overgebleven/so hebben de Commandeurs daer weder 7 andere uytgekosen/om aldaer weder te overwinteré/met namen: Andries Iansz van Middelburg, Cornelis Thijsz van Rotterdam, Jeroen Carcoen van Delfs-haven, Tiebbe Jellis uyt Vrieslant

Claes

Claes Florissz. van Hoorn, Adriaen Ianfz. van Delft, Fetje Ottes uyt Vrieslandt, Welcke persoonen (na dat zy nae't behooren/van alles versien waren/ wat tot het overwinteren noodigh was/ van spijs / dranck en Medicinale dranchen en kruyden) aen Landt zijn ghelaten / en hebben van al haer wedervaren Dagh-register ghehouden / 't welck ick om veel onnoodighe reden te vermyden van weer en winden/niet in't gheheel wil volgen/maer alleen het voornaemste daer uyt nemen/tot die tijdt toe dat zy hebben opgehouden te schrijven of haer over-lijden.

Den 11 September 1634 gingen de schepen van daer na Patria, die zy geluck op de Reys wenschten. Daer blijvende/ saghen verscheyden Walvisschen/ waren oock dickwils doende om die te schieten/maer konden niet vangen; sochten oock vlijtig na groente/ Reen/Vossen of Beeren/maer konden niet bekomen.

Den 20 of 21 October verliet haer de Son.

Den 24 November begost de Scheurbuyck sich onder haer te openbaren / waer door zy vlijtigh uytsagen na verversinge van groente/ Beeren of Vossen / maer konden niet opdoen / tot haerder groote droefheydt / dan zy troosten haer onder malkander / dat Godt haer groente en verversinghe wesen sou/ en dat hy't versien sou.

Den 2 December nam Claes Florissz een dranck in teghen de Scheurbuyck/ en sy setten een val om Vossen te vanghen.

Den 11 dito nam Ieroen Carcoen oock een dranck in voor de Scheurbuyck / en begonnen elck apart te eten en te drincken / om dat de eene meer met de Scheurbuyck ghequelt was dan de andere ; sochten alle dagen na verversingh dan vonden niet. Bevalen haer alsoo in Godts handt.

Den 12 dito nam Cornelis Thijssz. oock een dranck in voor de Scheur-buyck.

Den 23 December sagen sy de eerste Beer/soo de Kock water uyt goot stont hy voor't Venster / maer geruchte hoorende stelde ent op de loop / sy hem siende / waren soo blijd' / als of sy hem al in haer tent hadden / zy volgden hem na met twee Lantaernen/ maer konden hem niet krijgen/hoewel zy hem wel van nooden hadden/ om van de siecken / ja van haer alle ge-eten te worden tot verversingh/want niemant van haer allen was sonder pijn. Schreven/wilt niet beter worden/soo zijn wy altemael doodt eer de Schepen hier komen/dan God weet wat ons van nooden is.

Den 25 December nam Cornelis Thijssz. noch een dranck in voor de scheur-buyck/want het was met hem heel qualijck gestelt.

Den 14 Januarij 1635. sturf Adriaen Iansz. van Delft, zijnde de eerste van haer sevenen/doch de andere waren doe oock altemael vol pijn en heel sieck.

Den 15 dito sturf Fetje Ottes.

Den 17 dito sturf Cornelis Tijssz. op welcke zy haer meeste hoop wel ghestelt hadden naest Godt / voor welcke drie overledenen maeckten zy noch kisten/ daer sy haer in leyden/hoewel sy qualijck de macht hadden/ en wierden alle da-ghen noch erger.

Den 28 Januarij sagen zy de eerste Vos/ doch konden hem niet krijgen.

Den 29 dito doodden sy haer roode Vlissingher Hondt / daer van zy 's avondts aten.

Den 7 February vinghen sy de eerste Vos / daer in zy seer verblijdt waren/ maer mochte weynigh helpen / wa ren al-te-seer verworden. Sagen doe oock veel Beeren/ ja somtijdts wel 3.4.6.10.a 12 teffens / maer sy hadden de macht

niet om een Koer af te schieten/ en of sy al ghetreest hadden / om haer na te loo-pen/ want konden de eene voet voor den ander niet setten / noch gheen Broodt byten / hadden dreesselijcke pijn inde lenden en 't lijf / en hoe quader weer hoe slimmer ; de eene spoogh bloedt; de ander loosde bloedt door de stoelgangh/ Ieroen Carcoen was de sterckste noch / die haelden altemet noch wat kolen om vyer aen te legghen.

Den 23 dito laghen sy meest plat te Kop/ gaden het op in Godes handt.

Den 24 saghen sy de Sonne weder/ daer over sy Godt loofden/ want sy hem t'sedert den 20 of 21 October des voorlede Jaers niet ghesien hadden.

Den 26 sijnde de laetste dagh dat sy ghescheven hebben / waer na sy na ooghenmercken niet langh geleeft hebben/ schrijven wy aldus : Wy legghen met ons vieren / die noch in 't leven sijn / plat te Kop/ wy souden wel eten / waster een soo kloeck dat hy uyt sijn Kooy komen kon om vyer aen te leggen / wy konnen ons niet roeren van pijn/ wy bidden Godt met ghevouwen handen / dat hy ons uyt dese benaude Werelt verlossen wil / alst hem belieft soo sijn wy gereet/ want wy mogen 't dus niet langher harden sonder eten of vyer / en wy konnen malkander niet helpen/ elck moet sijn eyghen last dragen.

De Schepen het navolghende jaer 1635. daer weder komende / vonden sy haer altemael doot legghen / haer Tent hadden sy van binnen wel vast toe ghemaeckt / om voor Beeren of anders bevrijdt te sijn / en alsoo 't de Tent van Middelburgh was / soo braecken sy die voor ons aen Landt quamen de achterdeur/ en een Backer klom daer in / liep over de Solder/ daer noch eenige stucken vande voornoemde Hondt te droogen hinghen/ en klom de trap in het victuali vertreck weer neer : en alsoo 't doncker was tradt hy op een doode Hondt (want sy hadden twee honden gehadt) die daer voor de trap leggende/ gestorven was. Doe deed hy de binne-deur op en liep by duyster na de voor-deur toe om die op te doen / maer onder weghen liep hy tegen de dooden aen. De deur ghe-opent wesende/ saghen sy haer daer legghen/ drie stonden in kisten/ Claes Florissz en noch een/ laghen elck in een kieb doodt / en de andere twee laghen midden op de vloer op eenighe seylen en ander goedt / hadden de Knien by na tegen de Kin ghetrocken/ soo krom waren sy ghestorven / sy maeckten kisten tot de vier/ en begroeven haer nevens de andere drie in 't snee / alsoo daer noch door de groote koud' gheen andere ghelegenthept was ; maer naderhandt doe het snee begon te smelten/ en het Landt begost bloot te komen / begroeven sy se niet Aerde het best dat sy konden/ alle seven aen malkanders sijde / leyden steenen op haer kisten/ om dat sy van 't Wildt niet verscheurt souden worden / naderhant en isser gheen meer volck op Spitsberghen ghebleven om te overwinteren.

EYNDE.

Een Ander.

IN 't Jaer 1633. alsoo den Commandeur Dirck Aelbersz Raven. doe met een Schip nevens andere voor de E.E. Heeren Bewinthebbers van de Groenlandtsche Compagnie/ aen Mauritius of Ian Mayen Eylandt lagh/ om Walvisschen te vangen / soo geschieden daer een saecke aenmerckens waerdigh/ en was als volght : Den 17 Junij is daer een van de voorsz. Commandeurs Sloepen by 't Landt langhs varende / door een schielijcke gryp-windt die over 't Landt quam vallen / omgheslaghen met 6 Man / den eenen sijnde een

Boots-

Bootsman ghenaemt Thijs Syvertsz van Enchuysen; alsoo hy wel swemmen kon, nam het eyndt vande lijn en swom daer mede na Landt toe / dat omtrent een kleyne Musquets-schoot ver was / de andere souden hem bot vieren / en de lijn onder de Sloep van daen redden / maer hy ontrent ter halver weegh ghe-swommen wesende / kon niet voortkomen met de Lijn / alsoo die niet en wilde schaken / swom daerom wederom aende Sloep / die te met t'Zeewaert in dreef / doe verdronck nu den een / dan de ander / onder anderen ooc een gau Harponier Claes Leuter ghenaemt / was van Schaghen, Thijs Syvertsz. hiel het alleen op de Sloep / soude doe wel na lant toe gewilt hebbē / maer was te ver om dat in sulc-ken koude alst daer was te beswemmen / dreef / als verhaelt / van't Eylandt af / t' Zeewaert in. Hy liep en trappelden om de warmte op de Sloep / maer en dorste noch kost niet slapen. Des anderen daeghs zijnde den 18 dito / is den Commandeur Adriaen Minnen van Rotterdam met een Sloep uyt de Bay gheroept / om yets te halen of te soecken. Buyten komende / sagh hy t' Zee-waters yets drijven / soo hem dochte / ghelijck het oock was / roepde daer nae toe / dat naderende / derf hy sijn ooghen qualijck vertrouwen / want daer een mensch te sien / docht hem een droom te wesen / quamen daer by / saghen hem op de Sloep heen en weer wandelen / sijn ghesicht was al ghebroken / het hooft scheen hem licht te wesen / want doe sy hem daer af wilden halen / sagh hy seer wilt / en seyde: Wat wilt ghy my quaet doen? Sy namen hem in haer Sloep / hadde ontrent 7. a 28. uren op de Sloep gheweest / nat en koudt / sonder eten / sonder drincken of slapen / en hadde de andere vijf man voor sijn oogē sien sterven / sijn voeten waren seer bevrosen ofte bekleumt / sy brachten hem by den Commandeur Dirck Albertsz Raven inde Tent / ten sou (ooghenschijnelijck) niet langh met hem geduert hebben. Daer worden een groot vyer aenghelepdt / en setten hem daer voor / den Commandeur trock hem een schoon hembt en andere drooghe kleeren aen / en ontrent een uer daer na gaven sy hem een weynigh te drincken en te eten / leyden hem doe warm te Koy / daer hy een wijltijts ruste / en naderhandt quam hy weder tot sijn vorige gesontheyt.

EYNDE.

Een Ander.

EEn seker Schipper van Hoorn, ghenaemt Pieter Iansz Pickman (nu eenige Jaren overleden / sijn vaert meest hebbende op Yerlant, Schotlant en die ghewesten / by velen wel bekent door sijn practijck van t' gheschut te vis-schen op de kust van Yerlandt vande gebleven Spaensche Schepen van't Jaer 1588.) ist ghebeurt soo hy met een Schip vol Deelen van Dronten uyt Noorweghen quam in't Jaer 1616. dat hy in sijn Vaer-water na Yerlandt varende met een groote Calmte of stilte verviel by een groote Clip of kleyn Eylandtje / en alsoo sy door de stroom vast na de Klip toe dreven / vreesden sy daer op te drijven / waren derhalven ghenootsaeckt de Boot uyt te setten / en het Schip voort te boeghseeren / om alsoo de selve mis te drijven. Voeren oock aen de selfde Klip om Eyeren / maer daer aē komende / komt daer een Man voor den dag / waer door sy altemael seer verbaest inde boot vielen / en al schoon de Man ghe-weldigh riep en wenckte / roepden weder na boordt / setten de boot weder in't Schip / vreesden dat daer eenighe banditen of roovers op waren / verlanghden

seer na windt / ondertusschen setten haer de stroom soo ghewedigh na de Klip toe / dat sy de Boot weder moesten uytsetten/en boeghseerden het Schip vande Klip af / de Man die sy op de Klip ghesien hadden / stondt vast en weysde en wenckte/ bewijsende door waerschijnelijcke teyckené/ verlegen te wesen/viel op sijn knien/ de handen te samé naer haer toe. Sy onder malkander beraetslaegh-den wat sy souden doen/ of sy daer na toe souden varen of niet/ ende alsosy ver-scheyden swarigheden vreesden/ waren naest van voornemen daer niet heen te roepen / ondertusschen weysde/ wenckte en bad de selfde Man / en dee al wat mogelijck was/om hulpe. Sy eyndelijck door de groote waerschijnelijckheyt en mededoogen overwonnen sijnde / roepden daer na toe/quamen by de klip/maer kosten door de groote steylte daer niet aen komen/den Man wenckte en sey/dat sy aen de andere kant souden roepen/daer was het lager/'t welck sy deden/qua-men daer aé/en by hem/hy viel voor haer neer/ daer dacht haer het herte te bre-ken door medelijden/siende daer een Mensche soo ruygh en onghedaen / dat het schier geen mensch en geleeck/was by na swart van honger/koud' en ongemac/ was soo ingevallen en mager/dat tusschen hem en de doot niet veel onderscheyt en was. Sy saghen daer geen of weynigh schuyl-plaets om een Mensch voor regen / koud' of hitte te beschermen/daer en was lof noch gras op / was enckel steen/ daer waren eenige bortjes of stucken van Luyken tegen malkander aen-geset/daer hy tusschen kroop als hy hadde willen slapen. Sy namen hem in de Boot/voeren met hem aen boort/zijnde in't ondergaen van de Son/en datelijck quammer een doorgaende koelte/daer verschrickte elck over de ongedaenheydt van desen Man/was een Schots of Engelsman, sy vraeghden hem/hoe hy daer op gekomen was/en hoe/en hoe langh hy hem daer op onthouden hadde ? Doe begost hy haer sijn ellende te verhalen/en seyde: Het is ontrent een jaer geleden dat ick met een Veer-verck van Engelant na Dublin in Yerlant soude varen/dat een Fransche Zeerover ons nam en plunderden / en hiel ons eenige dagen by hem/wy baden ende versochten met alle beleeftheyt onse ontslaginge/maer kost daer toe niet resolveren/eyndelijc stacker geweldige storm en onweder op/en al-soo die lang aenhiel/soo liet hy ons eyndelijck varen / of veel lieber drijven / de-wijl het gheen vaerbaer weer en was/ sagen gestadigh de doot voor onse oogen/ hadden doe liever in sijn Scheepken geweest/als so met onse Vercke het gewelt des Zees overghegheven te wesen / dreven allenskens tusschen Schotlandt en Yerlant door/na de ruyme Zee/op Gods genade/qualijck versien van alle noot-druft/eyndelijck (geen reeckening gemaeckt hebbende/als t'samen door de Zee verslonden te worden) geraeckten wy aen dese Klip / onse Verck of scheepken stiet stucken / wy gheraeckten met ons beyden / alsoo wy maer met ons tween waren/ te land'/en de plaets oversiende/oock om dat wy niet geberght hadden/ dachten dat wy geluckigh souden geweest hebben/ so wy door de Zee ons leven ge-eyndigt hadden. Hier was goede raedt met ons dier/ stonden en sagen mal-kander bedroeft aen/haddé te drincken noch te eten/noch sagen geen middel om eenmael daer van te komen/ebenwel haelden wy noch eenige planckjes en stuc-ken houts van ons gebroocken Schipken op de Klip/stelden die tegen malkan-der aen(gelijck ghy die nu noch ghesien hebt om een schuyl te hebben. Wy vin-gen eenige Mieuwen / die pluckten wy / en mijn Macker hadd' een Mes daer vilden wy die mede/drooghden die wat inde Son of Windt/en aten die so raeu op. Met de dranck hadden wy 't quaetst / hadden dickwils in verscheyden dagen geen vers Water/maer alst reghende/ soo bleef het water inde kuylen en *grippels* vande Klip staen / en dat was onse dranck : maer alsoo de Klip kleyn

was

was/ghebeurden het baerck/ alst wat stormde of waeyde/ dat het water over de gantsche Klip heen stoof/'t welck het water dat in de grippels stondt/soo brack maeckte/dat het onbequaem om te drincken was. Daer quamen altemet eenige Zee Robben op de Klip/deden groote vlijt om een of eenige daer van te dooden/om soo wat voor-raet tegen de winter te hebben/maer alsoo wy geen weer of gereetschap hadden/moesten wy dickwils daer van door-loopen/ soo geweldigh quamen de ouden op ons toe setten/eyndelijck sloegen wy daer noch eenige van doodt/ die wy oock vilden en met onse Mes ontweyden / en lieten die van gelijcken in de Wint of Son wat drooghen/ om die wat te sparen/ en oock om dat het ons beter te eten was. Hoewel wy daer in sulcken droefheydt waren/ dat het ons verdroot langer te leven / soo was het doe noch blijtschap en Bruyloft/hebbende doe noch geselschap/heul en troost aē malkanderē /by dattet daer na met my wierdt/want doe wy ontrent ses weecken daer op gheweest waren/ doe verloor ick mijn Macker/'t welck mijn droefheydt en pijn soo verdubbelde/ dat ick van weemoedigheyt en verbaestheyt meende te sterven. Hier stondt ick alleen/yder kan wel dencken (al en seyd' ick niet) hoe ick te moed' waer/door wanhoop en vertwijffelinge my in Zee te werpen/dat en leet mijn gemoet niet/ en mijn kruys my van den Hemel opgeleydt te dragen/scheen onmogelijck/ nu schreyden ick dat ick in tranen dachs te smelten/dan suchten ick/dat my de ziele scheen uyt het lijf te varen/maer wat wast/ niemandt en hoorde my ; maer nu bevind' ick dat Godt my verhoort heeft. De Schipper vraeghden hem onder alle/hoe hy sijn Macker verloor/ja/seyde hy/dat en weet ick niet/door sieckte is hy niet gestorven/ des Avondts waren wy noch by malkanderen/ en des Morgens mist ick hem/ en heb hem noyt meer ghesien/ of hy door mismoedigheydt hem selven als hopeloos verdroncken heeft/ dan of hy/ droomende / of anders onnoosel verongeluckt is/en weet ick niet/ maer mijn naeste vermoeden is/ dat hy was ghegaen om Eyeren te soecken/die aen de steylte van de Klippen in reeten en scheuren van de Meeuwen worden ghelept/en dat hy onverhoets van boven neer is ghevallen. Het Mes hadt hy by hem/doe was ick geheel verlegen/ want ick kon geen Robben (dat mijn meeste kost was) noch Meeuwen toemaken om te eten. Armoede seydtmen soeckt list / ick klopte een Spijcker uyt een van de ghebergde houten/en die sleep ick door veel en meenighvuldigh slijpen scherp / waer mede ick my doe kost behelpen. Op die maniere heb ick van die tijdt af geleeft/ met veel kommer/ hertseer en lijden ruym elf maenden langh. Vergangen Winter hadt ick het soo quaedt alst diende/ om 't leven te houden/ want de meesten tijt lagh ick op de Klip/als oock een groot deel van mijn tentje/met snee bedeckt/waer door ick belet worde om Robben en Meeuwen te vangen/ick stack na veel lijden en practiseerens een stockjen boven uyt mijn tentje/ met een stuckjen speck van de Robben/daer aen vast gebonden/ daer op gingen de Meeuwen sitten/en ick stack mijn hant van onderen/onder de snee van daen/ greep haer / pluckten se / en atse/ kreegh ter nauwer noodt soo veel/ dat ick het leven behouden heb. Door desen hadde ick noch wel eenige hope ghehadt / dat Godt noch wel middel soude schaffen / om my daer af te helpen / maer dewijl 't soo lang duerde / gaf ick de hoop op / maeckte rekening om daer mijn leven te eyndighen/ en nu heeft Godt u hier ghevoert om my te verlossen/waer voor ick hem eeuwigh loven en prijsen sal.

In't Schip wesende/spijsden sy hem een weynigh tsessens / vreesden dat hy anders eten sou / dat het hem qualijck bequam / was gheweldigh Zeesieck/ 't scheen of de Man sterven sou/ brachten hem te Derij in Yerlandt aen Landt/

daer hy/na dat de saecke ruchtbaer was gheworden/veel schenckagien kreegh/ en alsoo de Schipper sijn waeren daer niet wel en wilden ghelden/ soo zeylde hy na Dübling, daer legghende/ quam de Man van Derij tot Dubling over Landt reysen/ sprack de Schipper daer noch aen/ en na duysent bedanckinghe schepden hy van hem/en reysden na huys/was een Man van ontrent tusschen de dertigh en veertigh Jaren.

Aen den Leser.

BEminde Leser, dese Historie had ick in de voorgaende drucken in eenige deelen wat anders ghestelt, 't welck om dat ick op die tijt geen beter onderrichtinge van de saeck en hadde, maer alsoo ick naderhandt een persoon ghesproken heb. woonende tot Hoorn, ghenaemt Dirck Claesz die dese Man selfs mede van de Klip heeft helpen halen, soo heb ick niet konnen na laten sijne vertelling hier in oock meest te volghen, alles tot liefde der waerheyt.

Een Ander.

T Is eenighe Jaren geleden/ ghebeurt (soo eenige Schepen van de Oost-Indische Compagnie uyt Oost-Indien komende/ en legghende aen 't Eylandt S. Helena, waer onder oock een Schip was van Hoorn.) dat een Man om sijn quade fauten in't afschepden van de Schepen aen 't Landt worde gheset/ en dewijl daer gheen volck op en woont/ scheent (als aen sijn navolghende daet blijckt) dat hy daer niet dorste blijven/ want hy siende dat de Schepen t'zeyl ginghen (bestaet een sake die mijns oordeels niet een van de minste is/waer over de verwondering der menschen dickwils wert uytgelockt) gaet en graeft een graf/ van een vers begraven lijck/ op/ die van een van de Schepen gestorven en aldaer begraven was/ breeckt de kist op/haelter het lijck uyt/neemt de kist en brengt hem te water/gater in sitten/en roept met een schop of een ander stuck hout/de Schepen na; maer soude weynigh gheholpen hebben/ 't en waer dat een groote stilte waer gekomen/ die de Schepen by na dede stil legghen/ ondertusschen schept hy al aen wat hy kon/ achter-haelt de Schepen ontrent anderhalf mijl van't Eylandt/die van de Schepen hem siende/verwonderden haer alle/ van dit stout bestaen van desen Man/ te meer alsoo hy noch niet seker kan zijn/ of hy (als hy al aen de Schepen waer ghekomen) in genaden soude aen ghenomen worden; men pleeghde raedt wat men met hem doen sou/ hem weder om senden/ of hem weer in't Schip te nemen/ en door voor-bidden en andere beweegh-reden wierden hy weder overghenomen in't Schip van Hoorn, uyt het welcke hy was geset/ voorwaer een ghelucklige uytkoomst van sulcke reuckeloos bestaen. Dese gheschiedenis is my door een van de Hooft-participanten van de Oost-Indische Compagnie verhaelt/ die dese Man heel wel gekent/ en hem daer na tot Hoorn dickwils gesproken heeft.

Een Ander.

IN't Jaer 1645. ist ghebeurt dat 4 Slaven/ varende op een Turckse roover van Afier, met malkander beraetslaeghden hoe sy op de een of ander manier haer vryheydt mochten verkrijghen met de vlucht/ en nae veel overlegghs soo resolveerden sy een Schuytjen te maken/ als sy tot Afier weder souden ghekomen zijn/ en alsoo eene van haer een Timmerman was/ die van Hoorn was/ ghenaemt Pieter Claessen, maeckten hy in Zee wesende/ daer al eenighe voor-bereydingh toe/ van knietjes en andere steundertjes om de selfde in't maecken van 't Schuytjen dan veerdigh te hebben/ den Turcksen Capiteyn

vraeghden

vraeghden hem dickwils wat hy maeckten / en wat hy daer mee wilde doen/ waer op hy hem veynsde als of hy die tot behoef van de scheeps-boot maeckte/ op voor-raet/maer was wel op voor-raet/maer tot een geheel ander eynde/ als de Capiteyn hem door haer reden liet onderrechten/nu tot Alier ghekomen wesende / begonnen sy op een nacht haer voornemen in't werck te stellen/slooptem 5 deelen van de broot-kamer/waer van sy twee tot de bodem leyden / en aen elcke zijd een deel op sijn kant/tot de boorden/ en aen de enden van gelijcken/waer door sy een schuytjen in maniere als een troch vierkant te samen stelden/met de knietjes en ander goet (dat sy als verhaelt gereet hadden gemaeckt/) daer in/ de een wermde pick/de ander sneet de bult-sack aen riemen/die voeghden zy in plaets van werck/tusschen de naeden/ en daer op ghepeeckt/ waer door het ten naesten-by dicht waer / brachten het te Water / en als sijder souden in treden lagh het soo diep van twee Man/ dat de ander twee daer niet in en dorsten/ om daer mede in soo een hol Water te steken/ waer op de voornoemde timmerman van Hoorn, met noch een Engelsman, haer met haer tween in Zee begaven/vertrouwende op Godts ghenaden/onder wiens bescherminghe sy haer stelden/al dit werck hadden sy ghedaen / eer dat het dagh wierdt / sy hadden twee riemen by haer/ en een kleyn zeyltjen/met eenigh broot en water/doch geen Compas noch boogh/in Zee wesende/liep haer een storm/ waer door sy gheheel verlegen waren/ want de boorden waren soo laegh/ dat het water daer ghestadigh over-heen vloogh/waer door sy in groot perijckel waren om te sincken/hoosden soo veel uyt als sy konden / lietent door windt heen gaen / niet wetende waer heen/leden geweldigh veel/uyt oorsake dat sy niet dorsten slapen/of konden door het perijckel ghepارst wesende/ want saten met de beenen ghestaegh in't water/ haer broot wierdt oock heel nat/waer door het na't eten/grooten dorst verweckten/ en sy waren van vers Water niet wel versien/ eyndelijck quamen sy op een nacht by Lant/ waer tegen de Zee geweldigh aen brande/vreesden daer te blijven door schipbreuck/doch quamen noch behouden aen lant/ wesende noch aende Barbarische Kust / sochten daer met der haest eenighe houtjes / voeghden die by de boorden op/met eenighe stucken van de bultsack daer tusschen/om de Zee wat beter uyt te keeren. De Mooren wierden haer ten laetsten wijs/en hadden sy niet op haer hoede geweest/en waren van 't Landt af gesteken/souden van de Mooren gevangen of doodt geslagen zijn gheweest/maer sy staken weer t' Zee/ deden soo veel als sy konden om weg te spoeden/ om eenmael in't Christen lant te komen / doch windt en weer en was haer soo dienstigh niet / of sy leden noch veel armoedt/want haer water raeckten op/leden grooten dorst/de Engelsman was geweldigh flaeu en kleynmoedigh/ scheen niet langher aen te moghen/des nachts was het ghestaegh of sy met haer drien waren/seyden dickwils teghen malkander wy zijn immers maer met ons tween/en wy schijnen gestadig met ons drien te zijn/ wy sien immer niemandt/troosten haer gestadigh onder malkander dat Godt alles noch wel ten besten sou schicken/namen dese inbeelding van een derde niet voor quaet/dachten aen den geleyder van Tobias/ waer van sy de vruchten eyndelijck noch vermanen/want op 't tipje wesende van de dorst niet langher te konnen lijden/ quamen zy door een groote meenighte Zee schiltpadden/ waer van zy eenige grepen/ daer van sy het bloet droncken en het vleesaten / doch meest quelden haer de dorst / soo dat sy hier door ten deele verquickt wierden/gestadig het bloet van de schilt-padden drinckende/quamen eyndelijck na veel gheleden ongemack en gevaer te Lande/ by de Caep de S. Martijn in een Stadtjen by Alicanten, hebbende onder weegh gheweest thien etmael/ doch

eer sy noch aen Landt quamen/ en die van 't Landt haer in't ghesicht kreghen/ roepden die van 't Landt haer te ghemoet / namen haer over in haer Schuyt/ sleepten dit wonderlijcke Scheepken / soo het anders een Scheepjen mach genaemt zijn / achter aen / brachten haer in de Stadt / spijsden haer met Wijn en Broodt/ met een groote toeloop van menschen/ een yder sich op't hooghste verwonderende/over dit haer bestaen/ het Schuytjen wierde tot een eeuwighe gedachtenisse in de Kerck op ghehanghen / en sy danckten en loofden Godt / met hart en mondt/door sijn Vaderlijcke goedigheydt/over haer gepleeght/reysden met vrolijckheydt nae huys / Pieter Claesz. quam in de May maent 1645. tot Hoorn t'huys/ tot groote vreught van alle sijn vrienden.

Een Ander.

T Ys by veele wel bekent/ dat alle Somers veel Schepen / soo van Engelsche, Hollanders, Deenen en andere / na Groenlandt, Spitsberghen en die ghewesten varen om Walvisschen te vanghen/en alsoo het onder een onaenghenaem Climaet gheschiet / soo ist oock veel rampen / swarigheden en ongheluc-ken onderworpen / ghelijck de ervarentheydt dat meer als al te veel te kennen gheeft ; onder veel andere (om gheen oude saken op te halen) kan dese navolgende gheschiedenis daer volkomen blijck van gheven : Want het is in't Jaer 1646 ghebeurt / dat onder andere oock eenighe Schepen van Hoorn derwaerts voeren / waer by oock een Galjoot was/ daer eenen Jan Cornelisz van Munnicky Commandeur op was / weghens de Heeren Bewint-hebberen van de Groenlandtsche Compagnie tot Hoorn residerende ; Dit Galjoot is in gheselschap van Jacob Stevensz. Commandeur op't Capitael-schip van Hoorn,den 6 May uyt Tessel ghevaren / het Galjoot quam den 3 Junij by 't Landt van Spitsbergen, meenden/ nevens een Amsterdammer Bootje/ de Bay in te loopen/maer het Ys dreef soo gheweldigh by 't Landt af/ en aen/ dat sy genootsaeckt waren Zee te houden/eyndelijck na dat sy veerthien daghen door 't Ys af en aen ghe-swurven hadden/ hebbende ondertusschen twee Visschen gevangen/ quamen sy in de Bay, doch de ghevangen Visschen laghen noch buyten de Bay in Zee/en alsoo sy vreesden de Visschen te sullen verliesen door den schielijcken Ys gang/die sy gewaer wierden/sonden sy de Sloep na buyten/ om met alle mogelijcke vlijt de Visschen te berghen / en terwijle sy hier mede besigh waren en vaste heen en weer roepden/ soo sien sy verre van haer t'Zee op een schos Ys eenige wittigheydt blincken en beweghen / maecktender onder malkander eer Beer af (die daer meest wit zijn) eenen Harponier Ellert Jansz. van Ooster-blocker / mede in de sloep wesende stemt daer na toe te roepen /'t welck gevolght wierde/maer naderende sien sy dat die wittigheydt een witte Volckvangher was / daer een Man mede stondt en weysde / een teecken van hulpsoeckingh / roeyden daer op aen de voornoemde schos Ys/ waer op sy/tot haer alder verwonderinghe/vier levendige menschen vonden/en een doode/waren Engelse, vielen door de Hollanders uyt de Sloep op haer knien neer/niet wetende van groote blijtschap wat sy tot danckbaerheydt aen haer betoonen souden/sy wierden in de Sloep genomen en na de Bay ghebracht/die van 't Galjoot vraeghden haer hoe sy daer op ghekomen waren/doch eer ick verhael wat sy tot antwoordt gaven/soo moet ick eerst een weynigh segghen wat lijf-berging sy op het Ys ghemaeckt hadden / want bloot op het Ys te staen/soude onmogelijck gheweest hebben om soo langh te leven / ten aensien van de koud'/ hagel en snee/ die alle dagen daer seer streng en

overvloedigh was/sy hadden met een bijl/ een groote kuyl/ in't Ys gehouwen/ en de stucken en sprianckelen / die sy uyt hieuwen/ stapelden sy rondtom de kant van de kuyl als een boort/om de wint en jacht-snee een weynigh te beter te ontschuylen / op die maniere hadden sy haer in die kuyl by malkanderen onthouden. Sy seyden dat sy den derden Junij/zijnde de dagh dat wy eerst voor de Bay quamen/veerthien of vijfthien dagen gheleden wesende/haer schip hadden verloren/en waren met haer twee-en-veertigh Mannen op de schos geweest/ hadden eenige victuali by haer uyt het Schip geberght/ met een Sloep/ en eenigh ander gereetschap/ haer Commandeur siende dat het daer op het Ys voor haer niet te harden en was/resolveerde om/waert mogelijck/op't landt te sien te-komen/voer daer op met noch 17 Man tot hem met de Sloep na lant/ om die aen Lant ghebracht hebbende/ haer oock te halen / maer alsoo 't hardt waeyde met schrickelijcke Ysgang/ te meer om dat sy sedert van de Sloep geen meer vernamen/soo vermoeden sy dat hy met volck en al gebleven of verongeluckt is/waren doe noch met haer 24 Mannen op't Ys/waer van eenige/siende dat de sloep niet weer quam/haer op andere schossen ys begaven/dichter na lant toe/hopende soo te met op't landt te gheraecken/maer sy wisten niet dat yemandt te Lant waren ghekomen/noch hebben daer na/doe dese al geberght waren/ daer gants geen blijck van konnen vernemen/vertrouden/die mede door koud'/ honger/ of andere ongelucken/gestorven waren/ eyndelijck bleven sy noch met haer achten eenighe daghen by malkander/maer alsoo haer eten op was/en alreede grooten honger leden/ en niet anders als de doodt voor ooghen was/ soo begraven haer noch drie van haer op andere schossen / terwijl sy by 't Landt langhs dreven/ maer hebben daer oock noyt van vernomen of sy aen Landt quamen / of van eenighe Schepen gheberght zijn. Hier saten sy doe noch met haer vijven by malkander/hadden te eten noch te breecken/sagen malkander bedroeft aen/ sagen gheen kans om eenmael geberght te worden/of het van honger/ buyten de gruwelijcke koud'/langer te harden. Den eenen die hadt een leeren riem om 't lijf/die deylden sy onder malkander/en aten die/'t hielp soo veel alst kon/een etmael voor dat sy geberght wierden/ als verhaelt is/ soo gaf een van haer in de kuyl sittende de gheest / soude met de andere oock niet lang gheduert hebben. Doe dese vier Man aen het Galjoot quamen / was de Commandeur Jan Cornelisz. voornoemt gheweldigh verleghen/ want hy hadt gheen Barbier/en dese luyden waren soo ghestelt / als of haer beenen doodt waren door de kou/ gaffer een van de beste over aen een Galjoot van Delft, die viel datelijck aen't arbeyden/ en verquam met der haest/ soo dat men geen letsel aen hem konde bespeuren/de andere drie was het soo wel niet mede / haelden daerom een Barbier uyt een Deens Schip dat ontrent twee mijlen van daer lagh/die wies haer beenen met werm butter bier/ gaf haer werm bier en broodt te eten/en na dat hy twee daghen op't Galjoot gheweest was / vertrock hy weder nae sijn Schip / en nam twee van de periculeuste mede / om in sijn Schip te cureren / doe bleeffer een in't Galjoot, welcke persoon wel soo veel noodt niet scheen aen de beenen te hebben/maer hy wierde als licht-hoofdigh/konden hem niet wel in de Kooy houden / sturf den 27 Junij/ en naderhandt verstonden sy dat de twee in het Deensche Schip oock ghesturven waren/soo datter niemandt van de 42 Mannen/te recht is gekomen/of by 't leven is ghebleven/als een Man/die met sijn Galjoot van Delft in September 1646. behouden in de Maes is overgekomen/ en vrolijck na huys gereyst/waer voor hy Godt op het hooghste heeft te dancken.

E Y N D E.

Eenige

Een Ander.

IN 't Jaer 1646. in October ist ghebeurt dat Schipper Dirck Willemsz. van Woggenum met het Schip S. Pieter, of anders de oude Pilgrom ghenaemt/ komende van S. Lucas heel kostelijck ghеladen/ door 't Vlie/ also sy Tessel door-by waren gheraeckt/ stelden haer om dat selfde in te loopen / maer met dat sy binnen de eerste of tweede ton quamen/quam haer schielijck de wint van vooren met leelijcke lucht en aennemende windt / de seylen vielen al-temael op de mast / waerom sy datelijck te werck trocken en lieten het Ancker vallen/maer het Ancker en was noch soo drae niet in de gront of het schip dreef een groot stuck over stuer/ alwaer het soo ondiep was/dat/ doe het laegh water wiert/ sy aende gront saten/ de windt nam hoe langhs hoe meer aen/het Schip stiet/ zijnde een ongeluck/daer niet anders als een seker schipbraeck en de doodt voor al het volck uyt te verwachten stont/ de Zee storten daer soo geweldig in/ dat niemant op't schip blijven kon/eenige die haer met de boot meenden te salveren/raeckten datelijck om den hals/ veele spoelden overboordt/de Stierman Jan Pietersz. Black van de Nouwendijck / klom achter op het Companje en beginnende sijn kleederen uyt te trecken tot op't hembt/seyde de Schipper teghen hem/hoe Stierman ? meent ghy hier noch af te komen ? Daer is immer geen kans toe / de Stierman seyde wat weet ick wat Godt gheven sal / en terwijl sy stonden en spraken/ soo komter een storting en neemt het geheele achter-schip wegh/ en door't stooten sloopt het schip t' eenemael van malkander/daer wierden de maets door de Zee verslonden/de Schipper/Stierman en sijn Broeders Soon geraeckten elck op een stuck houts en wierden door de barnighen vast om en wederom ghesmeten/de Stierman was een vetlijvigh sterck Man/ hadt sijn eene arm door de strop van de besaens schoot/ die aen't hacke bort vast was geslagen/'tscheen altemet of hem door het omtuymelen en door het storten van de Zee/de arm van't lijf soude draeyen/ altemet was hyder afgeslagen en door geluck en kloeckmoedigheyt raeckten hy daer elckemael wederom aen/dus lagen sy met haer drien tot een groot stuck in de nacht en worstelden tegen de baren/en dien volghens met de doodt/riepen malkander altemet(alst hooft boven quam)eens toe/ spraecken malkander moet aen/maer recht voor dat de Stierman te lande quam / verspraecken sy malkander noch / doch des Stiermans Broeders Soon seyde/ dat hy't niet langer houden kond'/overmidts sijn beyde armen stucken waren gewrongen en met quammer een yselijcke stortingh/ die haer alle drie scheen te sullen verslinden/en soo drae de Stierman't hooft weder bovenstack / riep hy weder aen de andere / maer hoorde doe niemandt/hadden beyde haer leven gelaten/weynigh tijdts daer na voelt de Stierman grondt/en met veel worstelingen en op en af spoelinge/ geraeckten hy te lant op der Schellingh,hy terstont duynwaert over/komt by een huys/klopt daer aen/wort ingelaten/beschaffen hem kleeren/want hy had niet als een hembt aen/ vertelt haer sijn wedervaren/en also hy door de groote koude/schier verkleumt was/ leyden een vyer aen/ en wesen hem eyndelijck te bedt. Des anderen daeghs liep hy na strant toe/daer hy ordre stelde/op het bergen van het aen drijvende goedt van't Schip en last/ treckt voorts na huys / Godt voor so groote genade danckende/ want was daer alleen maer af ghekomen.

EYNDE.

